

Η Αθήνα του Μεσοπολέμου

Η Μαρία Ηλιού μιλάει για το ντοκιμαντέρ της στο Μέγαρο (17-20/1)

Της Αγγελικής Μπιρμπίλη

Alex Karpanos

Ο χαρισματικός frontman των Franz Ferdinand μιλάει στην Α.Υ.

Του Δημήτρη Αθανασιάδη

Λάκης Λαζόπουλος - Γιάννης Μπέζος
'Ηρωες με παντούφλες

Της Μανίνας Ζουμπουλάκη

Με το βλέμμα του Γιάννη Μετζικώφ

Της Έλενας Ντάκουλα

Παρακολουθώντας το τέλος του κόσμου από την Ακρόπολη

Του Ρωμανού Γεροδήμου

16 - 22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2025
ΤΕΥΧΟΣ 942

210 Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
WWW.ATHENVOICE.GR
FREE PRESS ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ

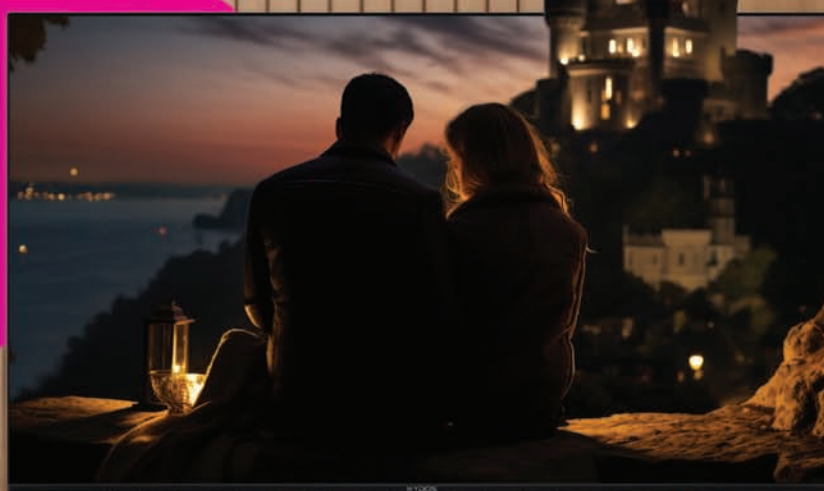
Tik tok stories

Τι λένε για μας οι ξένοι TikTokers στην Ελλάδα

Της Μαρίας Μανωλοπούλου

ENTER > KYDOS

 westnet
sharing technologies

Οι τηλεοράσεις KYDOS
διανέμονται από τη Westnet
 www.kydostv.gr | @kydos_greece

Info-diet

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ

2025

Άντε ν' αρρωστήσει ο άγιος Πέτρος να τη βγάλουμε και φέτος. (όπως λέει και το τραγούδι)

ELITE STROM

Με το σποτάκι «Άντε και κοιμήσου» έκανε τη διαφήμιση της χρονιάς. Μιλάμε... κοιμηθήκαμε στο γέλιο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

Αποχαιρέτησε τον πατέρα του με έναν τρυφερό και ειλικρινή τρόπο, σπάνιο για Έλληνα πολιτικό.

ΤΥΡΟΚΑΥΤΕΡΗ

Την πιο ήπια και νόστιμη της πόλης διαθέτει ο Σκλαβενίτης.

100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΟΝΑΞΙΑ

Το ιερό τοτέμ της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας τώρα και σε σειρά. (από το Netflix)

ΣΟΦΙΑ ΡΟΜΠΟΛΗ

Η διερμηνέας νοηματικής είναι το κορίτσι που μας έφτιαξε το κέφι στη γιορτή της Πρωτοχρονιάς στο Σύνταγμα. Δεν σταμάτησε να χορεύει.

Η ΤΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

Ρεκόρ εισιτηρίων για το «Υπάρχω» του Γιώργου Τσεμπερόπουλου. Μέχρι τις 6 Ιανουαρίου είχε κόψει συνολικά 579.978 εισιτήρια.

ΝΑΤΑΣΣΑ ΜΠΟΦΙΛΙΟΥ

Δήλωσε ότι άφησε τον θερμοσίφωνα του σπιτιού της αναμμένο για 2 χρόνια. Πίστευε ότι το ζεστό νερό είναι ένα δώρο από το σύμπαν, όπου και ανήκει, ως UFO.

ΟΙ ΠΡΩΗΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο Σαμαράς, ο Κωστάκης και ο Πάκης, δύο πρώην Πρωθυπουργοί και ένας πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, δεν μπήκαν καν στον κόπο να παραστούν στην κηδεία του Κώστα Σημίτη. Κάποιος να τους εξηγήσει ότι το επιβάλλει η θέση τους, ακόμα κι αν δεν τους το επέβαλε η καρδιά τους.

ΤΟ LIVE AND DIE IN L.A.

Το 1985 το βλέπαμε ως ταινία. 40 χρόνια μετά επιστρέφει και είναι αληθινός εφιάλτης.

ΓΕΦΥΡΑ ΚΑΛΑΤΡΑΒΑ

78,23 εκατομμύρια θα κοστίσουν οι εργασίες συντήρησης του στεγάστρου Καλατράβα. Και λίγα είναι, αν σκεφτεί κανείς ότι ποτέ δεν έγινε έστω μια υποτυπώδης συντήρηση.

ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΚΟΚΑΪΝΗΣ ΣΤΑ ΛΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

Οπότε, δεν είσαι συναχωμένος, ανόητε. Απλώς έχει μπλοκάρει το αναπνευστικό σου από τον πολύ γύψο που σνίφαρες.

ΑΛΛΟ ΕΝΑ ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Το γλυπτό Αρεταίεια, που τοποθετήθηκε στον προαύλιο χώρο του Αρεταίειου Νοσοκομείου, στη Λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας 76. Μια γυναικεία μορφή που αποστίνει φόρο τιμής στη μητρική αγάπη, αλλά είναι απλώς τρομακτική.

ΗΡΩΙΚΟ ΤWEEET

«Σιγά μην κλάψω, Σιγά μη ζυγιστώ».

Σε βλέπω!

Της ΛΕΝΑΣ ΔΙΒΑΝΗ

Σε βλέπω στην ουρά έξω από τα φαρμακεία

Να 'μαστε πάλι εδώ, Αντρέα! Ουρές σχηματίζονται έξω από τα φαρμακεία σε κάθε γειτονιά. Αυτή τη φορά όμως δεν τρέμεις, δεν φοράς μάσκα, περιμένεις υπομονετικά να έρθει η σειρά σου. Μετά την ύπουλη την κορόνα, δεν φοβάσαι τίποτα πια. Ακούς κάτι γρίππες τύπου A123, τύπου X7 και άλλα ιερογλυφικά, αλλά δεν μασάς. Το ορκίστηκες στα κόκαλα της γιαγιάς σου: Ντομάτες δεν θα ξαναπλύνεις! Κοτόσουπα, πορτοκαλάδα, Netflix... Και αυτό θα περάσει. Το πιστοποιεί κι ο Χρήστος Μάστορας, ντυμένος Καζαντζίδης: «Κι αν χιονίζει και αν βρέχει, το αγριολούλουδο αντέχει!».

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αυτή την εβδομάδα, είναι μια φωτογραφία από το αρχείο του Νίκου Πολίτη. Έχει συμπεριληφθεί και στο ντοκιμαντέρ «Η Αθήνα του Μεσοπολέμου» της Μαρίας Ηλιού.

Athens Voices

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ
panikoval500@gmail.com

Λόγια που ακούστηκαν δημοσίως στην Αθήνα

Παραμονές Χριστουγέννων. Σαραντάρης καλοντυμένος τύπος μιλάει στο κινητό του:

«Στο μεταξύ, έκανα κόβιντ τεστ και δεν θυμόμουν ότι πρέπει να είναι και οι δύο γραμμές κόκκινες. Είδα τη μία και είπα στη δουλειά ότι έχω κόβιντ κι έτρεχαν όλοι».

...και συνεχίζει:

«Ακύρωσα και τα κρέατα... Και μετά είδα ότι είναι μία η γραμμή και άντε πάλι από την αρχή».

(Starbucks, Κοραή)

Πρώτη μέρα προβολής της ταινίας τρόμου «Nosferatu». Μέσα στο σκοτάδι, μόλις εμφανίζεται το τέρας, ακούγεται μια φωνή:

«Σαν τον Borat είναι».

(Κινηματογράφος Αθηνίων, Πέμπτη βράδυ)

Παράσταση της όπερας «La bohème» στην Εθνική Λυρική Σκηνή. Μετά το διάλειμμα, στην έναρξη του τραγικού Β' μέρους, όπου πεθαίνει η φτωχή, άρρωστη Μιμή, ακούγεται κυρία από το κοινό να λέει:

«Άντε, να δούμε και κανένα θανατικό. Όπερα χωρίς θανατικό δεν γίνεται!».

(ΚΠΙΣΝ, Φάληρο, Πέμπτη βράδυ)

«Μπαζάρ, κορίτσι μου, κάνουν οι πλούσιοι. Παζάρια οι φτωχοί».

(Παπούς σε νεαρή κοπέλα. Τρόλεϊ, γραμμή 17. Πρωί Τρίτης, παραμονές Χριστουγέννων)

Κατάρα δασκάλου της Ε' δημοτικού σε μαθήτρια που πήγε στον κινηματογράφο να δει τον Χρήστο Μάστορα επειδή της αρέσει πολύ, και η οποία μιλάει ασταμάτητα μέσα στην τάξη:

«Κάθε φορά που σου κάνω παρατήρηση να χάνει δέκα followers στο Instagram!».

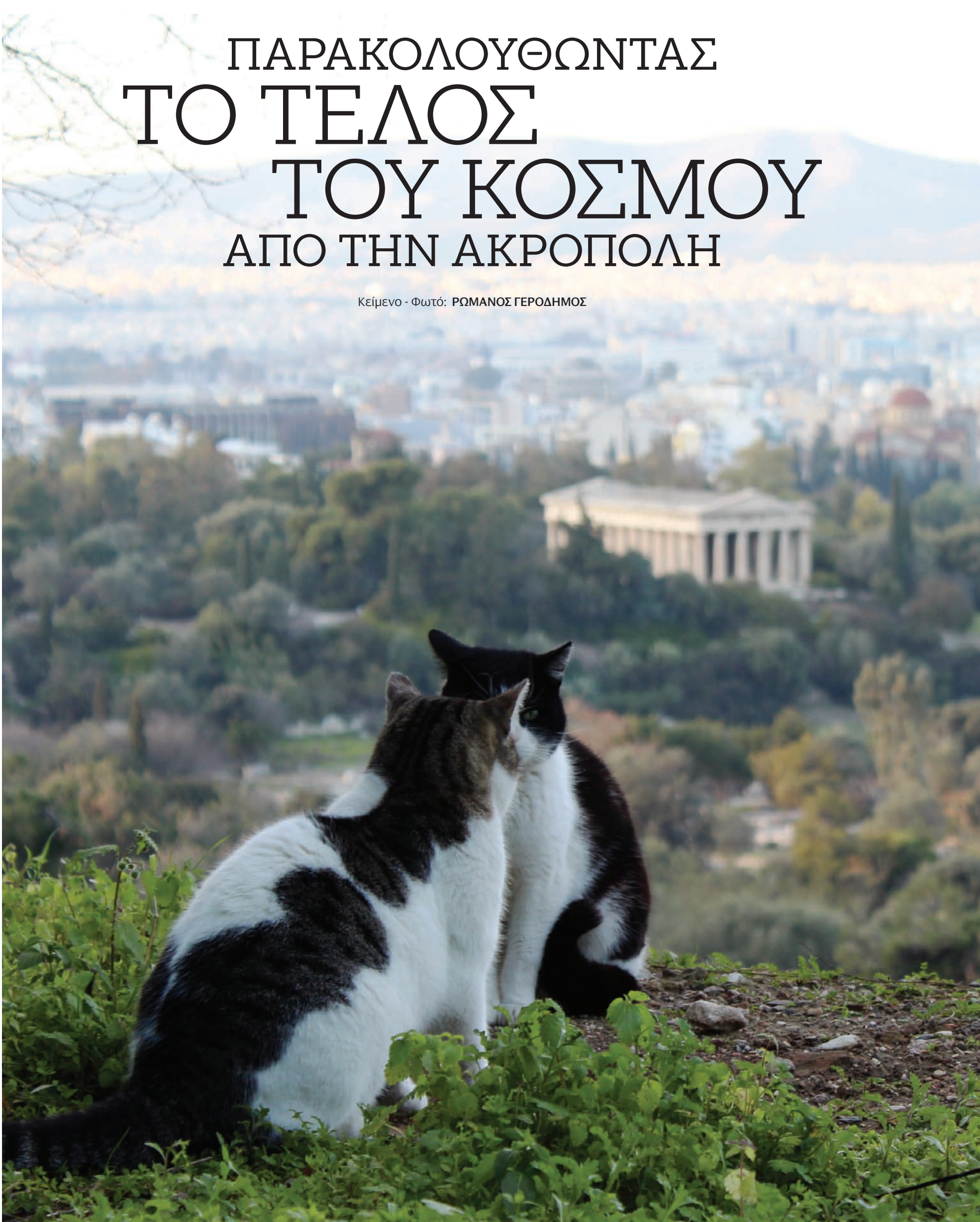
(Νέος Κόσμος, Δευτέρα πρωί)

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Κείμενο - Φωτό: ΡΩΜΑΝΟΣ ΓΕΡΟΔΗΜΟΣ

Ομάμαι ακριβώς πού ήμουν όταν ο σύζυγός μου κι εγώ οριστικοποιήσαμε την απόφαση να γυρίσουμε, έστω και μερικώς, πίσω στην Ελλάδα. Ήταν 6 Ιουλίου 2021, σε ένα μπαράκι στη Φωκίωνος Νέγρη. Ο κύβος ερρίφθη έπειτα από έναν σκληροπυρηνικό 15μνο εγκλεισμό στη διάρκεια της πανδημίας στην Αγγλία. Ωστόσο, την κίνηση αυτή τη σκεφτόμασταν ήδη σοβαρά αρκετά χρόνια, σίγουρα από το 2016 και μετά, ενώ αρχίσαμε να τη σχεδιάζουμε πιο συστηματικά το 2019.

Σε μια τέτοια απόφαση ζωής παίζουν ρόλο πολλοί και διαφορετικοί παράγοντες: η έγνοια για τους ηλικιωμένους συγγενείς, η αναζήτηση μιας διαφορετικής ποιότητας ζωής, η ανάγκη (μου) για ηλιοφάνεια, η ανάγκη, από μια ηλικία και μετά, για την κοινότητα έναντι της καριέρας.

Ωστόσο, πρέπει έστω και τώρα να ομολογήσω ότι κεντρικό ρόλο, τουλάχιστον στο δικό μου σκεπτικό, έπαιξε κι ένας άλλος παράγοντας. Η επίγνωση ενός ζοφερού μέλλοντος. Έφαγα κυριολεκτικά ολόκληρη την ενήλικη ζωή μου δουλεύοντας πάρα πολύ σκληρά, παρακολουθώντας την πορεία του κόσμου, και συγκεκριμένα της Δύσης, και προσπαθώντας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους (μέγα λάθος) – και με εντυπωσιακή αποτυχία (φυσικό επακόλουθο) – να χτυπήσω όσο περισσότερα καμπανάκια μπορούσα.

Δεν χρειαζόταν να είναι κανείς προφήτης ούτε καν πολιτικός επιστήμονας ή διεθνολόγος για να δει τα σημάδια, για να ενώσει τις τελειoses.

Από την αποθέωση της αμάθειας, της απάθειας και των πιο ευτελών ενστίκτων της ανθρώπινης φύσης από τα ΜΜΕ και τα ριάλιτι τη δεκαετία του 2000, που μαζί με την ιδιώτευση των αρίστων έθεσαν τα θεμέλια της μετέπειτα κατάρρευσης της δημοκρατίας με την εμφάνιση μιας νέας γενιάς που άρχισε να κρύβεται στον ιδιωτικό χώρο, μέχρι την κακοδιαχείριση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης με τις εντελώς λάθος πολιτικές λιτότητας και τη μη αντιμετώπιση της αποβιομηχανοποίησης, δομικών αδικιών και ανισοτήτων (π.χ. στον τρόπο που οι ΗΠΑ και η Βρετανία αρχικά, και ύστερα η ΕΕ, υπέκυψαν στις τράπεζες και τις αγορές)· από τη στρατηγική παρακμή, τον εσωτερικό δικασμό και τη μετέπειτα κατάρρευση της ηγεσίας των Ηνωμένων Πολιτειών μέχρι τον εκφυλισμό της ανώτατης εκπαίδευσης και τη διαστρέβλωση του επιστημολογικού μοντέλου της Δύσης (κριτική σκέψη), το οποίο στράφηκε εναντίον του εαυτού του (η Δύση φταίει για όλα)· από τον εκτροχιασμό του ευρωπαϊκού εγχειρήματος με τον Δούρειο Ίππο της Βρετανίας από τα τέλη των 90s, που επιστημοποιήθηκε με το ξεχείλωμα του 2004 και την παράλυση της ομοσπονδιοποίησης, μέχρι τις στρεβλώσεις και τις ανεπάρκειες της παγκοσμιοποίησης (spoiler: αν δεν υπάρξει προσπάθεια παγκόσμιας συνεργασίας και διακυβέρνησης για τις μεζονες προκλήσεις, τότε απλώς δεν θα επιβιώσουμε)· από τον καρκίνο των smartphones και των σόσιαλ, που διέβρωσαν τις δημόσιες σφαίρες μας, δηλητηρίασαν την πολιτική και την κοινωνία και απλώς κατέστρεψαν τον γραπτό πολιτισμό και ολόκληρες γενιές νέων ανθρώπων (spoiler: αν δεν ξαναχτίσουμε αξιόπιστη μαζική δημοσιογραφία, τότε δεν υπάρχει σωτηρία), μέχρι τις εκστρατείες του Πούτιν σε όλη τη Δύση, όχι από το 2017 ή 2018, αλλά ήδη από το 2004 και το 2006, και την κατάρρευση οποιουδήποτε δόγματος αποτροπής της Δύσης (όσο έβρισκε ανοιχτά, προχωρούσε)· από την άνοδο του λαϊκισμού και τα αφηγήματα/παραμύθια των πολιτών-θυμάτων που έθρεψαν το Μπρέξιτ και τον Τραμπ (spoiler: στις δημοκρατίες οι πολίτες δεν έχουν μόνο δικαιώματα, αλλά και τεράστιες ευθύνες), μέχρι την κλιματική Αποκάλυψη και την αυτοκτονική αποτυχία κυβερνήσεων, διεθνών οργανισμών και του οικολογικού κινήματος να δράσουν εγκαίρως· από την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του άλλου καρκίνου που μαστίζει τις ζωές μας στη Δύση, ενώ κανείς δεν μιλάει, των ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος που επωφελείται από αυτά, μέχρι την γκετοποίηση και ριζοσπαστικοποίηση εκατομμυρίων μεταναστών στις πόλεις της Δύσης (εξαιτίας της ατομικής και του φόβου των κυβερνήσεων να επιβάλουν τις αξίες της κοσμικής, ρεπουμπλικανικής Ευρώπης και της ταυτόχρονης αποτυχίας αντιμετώπισης δομικών ανισοτήτων)· από τη διάλυση της θεσμικής δημοσιογραφίας και της δημόσιας σφαίρας και την αποθέωση του παθογενούς ναρκισσομού στο Instagram και το TikTok μέχρι την παγκόσμια εξάπλωση της Κίνας του Σι Τζινπίνγκ, που διεισδύει παντού.

Για κάθε ένα από αυτά τα θέματα έγραψα – και έγραψαν καλύτερα από εμένα πολλοί άλλοι – επιστημονικές μελέτες και δημοσιεύσεις σε ακαδημαϊκά περιοδικά και κάναμε συνέδρια και workshops και βγάλαμε ακαδημαϊκά βιβλία και δώσαμε διαλέξεις. Και λοιπόν; Ποιος τα διαβάζει; Ποιος ακούει; Πότε θα αναρωτηθούμε, επιτέλους, στα πανεπιστήμια: ποιος ακριβώς επωφελείται από τη γνώση που παράγουμε, πέραν του παγκόσμιου καρτέλ των ακαδημαϊκών εκδοτών; Ειδικά σε μια κοουλτούρα στην οποία αρκετοί άνθρωποι αρνούνται να πιστέψουν ότι τους ειδικούς ή εξεζητημένες θεωρίες αλλά τα απτά γεγονότα που εξελίσσονται μπροστά τους.

Κάποια στιγμή στις αρχές αυτής της δεκαετίας αποδεχτήκαμε ότι από δω και πέρα θα ζούμε σε καθεστώς διαρκούς κρίσης, σε ένα παράδειγμα έλλειψης (deficit model) και σε καθεστώς μόνιμων ακραίων φαινομένων και φυσικών καταστροφών. Οι μόνιμες υπερχρεωμένες και από παντού βαλλόμενες εθνικές κυβερνήσεις μπορούν βεβαίως να κάνουν κάποια πράγματα, αρκετά πράγματα, αλλά από μόνες τους είναι εντελώς ανίσχυρες απέναντι στις τεράστιες παγκόσμιες προκλήσεις, με πρώτη τη διασπορά των πυρηνικών, δεύτερη την κλιματική κρίση, τρίτη τις πανδημίες και τέταρτη την επέλαση των κολοσσών των νέων τεχνολογιών και της τεχνητής νοημοσύνης.

Δεν αποκλείεται ο κόσμος όντως να τελειώσει. Πιο πιθανό όμως είναι είτε να συνεχιστεί για πολλά χρόνια η συμπίεση της ποιότητας ζωής μας είτε απλώς να τελειώσει ο κόσμος όπως τον γνωρίζαμε

Στο επίμετρό της στο βιβλίο μου «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» (2020), η Σώτη Τριανταφύλλου σημειώνει ότι το Μπρέξιτ «καθορίζει, τρόπον τινά, την ψυχική διάθεση που διαπνέει το βιβλίο» (σελ. 315). Σωστό είναι βέβαια αυτό· η μαζική κατάθλιψη της Βρετανίας, που ακόμη συνεχίζεται και στην οποία σιγόντρασε και το δικό μου μυαλό για πολλά χρόνια, έχει μεν τις ρίζες της στην οικονομική κρίση του 2009, την οποία ποτέ δεν ξεπέρασε, αλλά εξερράγη με το τετραετές ψυχοδράμα του Μπρέξιτ.

Ωστόσο, δεν φταίει μόνο το Μπρέξιτ, και η κατάθλιψη δεν υπάρχει μόνο στη Βρετανία. Πού να στραφεί κανείς; Σε μια Γαλλία με βαθιές, δομικές παθογένειες, που είναι μη κυβερνήσιμη και στρέφεται ολοένα και περισσότερο στα άκρα; Στην υποτιθέμενη «ατιομηχανή σταθερότητας», τη Γερμανία, της οποίας το πολιτικό σύστημα θυμίζει πλέον την παλιά κακή Ιταλία και στην οποία οι συνωμοσιολόγοι και οι πούτινόφιλοι κερδίζουν έδαφος, ενώ οι Ανατολικοί νοσταλγούν τον Έρικ Χόνεκερ; Στην Ανατολική Ευρώπη των διεφθαρμένων φίλων του Πούτιν και του Σι; Στην Αμερική του Τραμπ και του Μασκ; Από ποια σανίδα σωτηρίας μπορεί να παστεί κανείς για να επιβιώσει στον 21ο αιώνα;

Στην ταινία καταστροφής «Deep Impact» (1998), η δημοσιογράφος (Tea Leoni) παραχωρεί τη θέση της σε ένα από τα ελικόπτερα που φεύγουν για την ενδοχώρα των ΗΠΑ και επιστρέφει στο πατρικό της στην παραλία, αγκαλιάζοντας τον πατέρα της (Maximilian Schell) ενώ το τσουνάμι από την πρόσκρουση του μετεωρίτη χτυπάει την ακτή.

Κάπως έτσι είχα αυτό το δυστοπικό όραμα. Αν το τέλος του κόσμου πλησιάζει – και καθετί που συμβαίνει, από την εξαύλωση των περικώρων του Λος Άντζελες στα μέσα Ιανουαρίου μέχρι τη μαζική επίθεση του Μασκ στις δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις της Ευρώπης, συνηγορεί προς αυτό, τότε η Ακρόπολη – εκεί όπου γεννήθηκε η δημοκρατία, εκεί όπου ο απόστολος Παύλος συνομίλησε με τους επικούρειους και τους στωικούς φιλοσόφους, εκεί όπου το πορτοκαλί αττικό φως πέφτει πάνω στο μάρμαρο –, αγκαλιά με την οικογένεια και τους αγαπημένους φίλους, είναι το πιο κατάλληλο μέρος για να το παρακολουθήσει κανείς.

Αστειεύομαι.

Περίπου. Όχι εντελώς. Ακριβώς έναν μήνα μετά, στις 6 Αυγούστου 2021, με μια παρέα αγαπημένων φίλων παρακολουθήσαμε ανήμποροι, από μια ταράτσα δίπλα στην Ακρόπολη, τις φλόγες της τεράστιας πυρκαγιάς της Βαρυμπόμπης και του Τατοΐου να πλησιάζουν στην πόλη, ενώ τα σπίτια και οι δρόμοι μας καλύπτονταν ήδη από τις στάχτες της Εύβοιας.

Δεν αποκλείεται μ' αυτά και μ' εκείνα ο κόσμος όντως να τελειώσει. Πιο πιθανό όμως είναι είτε να συνεχιστεί για πολλά χρόνια η συμπίεση της ποιότητας ζωής μας είτε απλώς να τελειώσει ο κόσμος όπως τον γνωρίζαμε για πάρα, πάρα πολλά χρόνια.

Η Ελλάδα έχει το προνόμιο και την κατάρα να βιώνει πρώτη μεγάλες μεταβολές – από τη σύγκρουση των δύο ιδεολογιών που δίχασαν τον πλανήτη τον 20ό αιώνα μέχρι την κρίση χρέους – και ταυτόχρονα να αργεί να υιοθετήσει τάσεις που ενδεχομένως αλλού λειτούργησαν είτε εκουχρονιστικά είτε

διαβρωτικά και καταστρεπτικά.

Είναι αλήθεια ότι η Ελλάδα τώρα μοιάζει με νησί σταθερότητας στη νέα παγκόσμια αταξία. Είναι όμως κάτι που δεν μπορούμε να το θεωρήσουμε ούτε δεδομένο ούτε εντελώς πραγματικό. Αφενός μεν καμία χώρα δεν είναι ασφαλής. Αφετέρου δε η ανθεκτικότητα δεν θα κριθεί μόνο στους δείκτες της οικονομίας ή στη γεωπολιτική σταθερότητα, πόσο μάλλον για μια χώρα σαν την Ελλάδα, που και για τα δύο εξαρτάται από συσχετισμούς συμφερόντων πολύ μεγαλύτερους από αυτήν.

Αν οι πολιτικοί ηγέτες και οι κειμενογράφοι τους ψάχνουν για το επόμενο αφήγημα, τότε ας μην ψάξουν πολύ μακριά· αυτό εδώ είναι: η ανθεκτικότητα της χώρας απέναντι σ' αυτό το διαφαινόμενο «τέλος του κόσμου» θα εξαρτηθεί κυρίως από την ταχύτητα προσαρμογής στη νέα πραγματικότητα της κλιματικής κρίσης και από τις δομές πολιτικής προστασίας απέναντι σε φυσικές και μη καταστροφές – σεισμούς, πυρκαγιές, πλημμύρες, πανδημίες, λειψυδρία, ενεργειακή κρίση, μεταναστευτικά κύματα, υβριδικές επιθέσεις, καμπάνιες ψευδών ειδήσεων, διάβρωση της κοινωνίας μέσω των σόσιαλ.

Θα κριθεί από την επιβίωση/άνθηση επίσημων και ανεπίσημων δικτύων κοινωνικοποίησης και υποστήριξης των ασθενέστερων – των παιδιών, των ψηφιακά εθισμένων, των ηλικιωμένων – και από την επιβίωση/άνθηση της κοινωνίας των πολιτών· από δομές παιδείας που φέρνουν τον άνθρωπο σε επαφή με τους άλλους, με την ιστορία του και με τον κόσμο, στον φυσικό, αστικό, δημόσιο χώρο.

Στον νέο αυτό κόσμο, στον 21ο αιώνα, υπάρχουν άπειρες δυνάμεις που μας επηρεάζουν και τις οποίες δεν μπορούμε να ελέγξουμε άμεσα. Όσο όμως τα πράγματα γίνονται χειρότερα, και μέχρι ν' αρχίσουν να γίνονται καλύτερα στο απώτερο μέλλον, αυτό που μπορούμε να διατηρήσουμε είναι η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη· και αυτό που όντως μπορούμε να επηρεάσουμε, να προστατέψουμε και να καλλιεργήσουμε είναι η δική μας συμπεριφορά και ο μικρόκοσμός μας. Η κάθε καλή, υποστηρικτική πράξη ή κουβέντα σε ένα παιδί ή σε έναν άγνωστο που έχει ανάγκη ή ακόμη και στον ίδιο μας τον εαυτό είναι πράξη αντίστασης και προστασίας ενάντια σ' ένα βίαιο, δυστοπικό, ωστικό κύμα, που τώρα ξεδιπλώνεται και φτάνει στις ακτές μας. 📖

Το ευάλωτο Λος Άντζελες

Η 5η πλουσιότερη πολιτεία με το φτωχό δημόσιο ταμείο

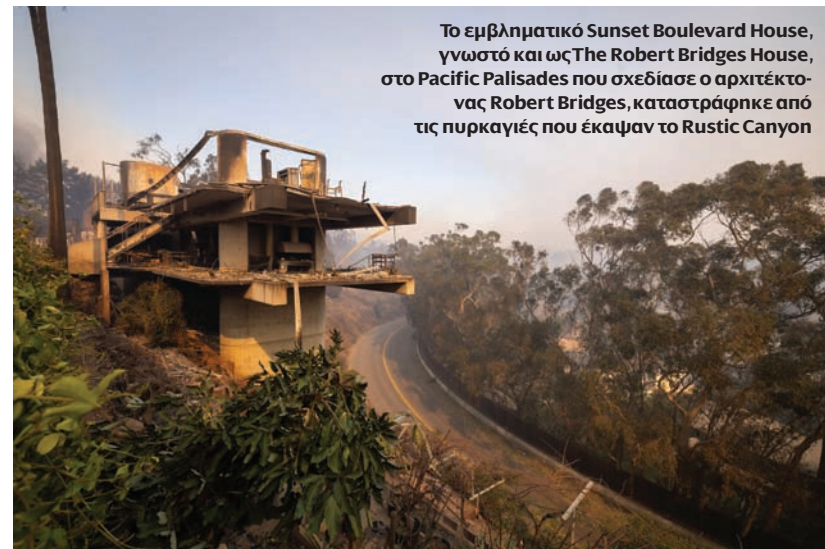
Της ΣΩΤΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Το σενάριο της ταινίας «Chinatown» του Roman Polanski (1974) βασίζεται σε ένα σκάνδαλο σχετικό με το νερό, εμπνευσμένο από πραγματικά γεγονότα των αρχών του 20ού αιώνα στο Λος Άντζελες. Σ' αυτή την κλασική ταινία, ο Robert Towne, που βραβεύτηκε με Όσκαρ Σεναρίου, περιέγραφε ένα περίπλοκο δίκτυο διαφθοράς, χειραγώγησης και απληστίας. Η επίλυση του προβλήματος του νερού ήταν θεμελιώδης: χωρίς την εκτροπή του από την κοιλάδα Owens μέσω του υδραγωγού, το Λος Άντζελες δεν θα είχε αναπτυχθεί όπως αναπτύχθηκε. Αλλά, ταυτοχρόνως, η εκτροπή του ποταμού και της λίμνης Owens προκάλεσε τεχνητή ξηρασία στις γεωργικές περιοχές της Νότιας Καλιφόρνιας κοντά στη Sierra Nevada, πολλοί αγρότες αναγκάστηκαν να πουλήσουν τα χωράφια τους για ένα κομμάτι ψωμί, ενώ πλούσιοι επιχειρηματίες αγόρασαν φτηνή γη στην κοιλάδα San Fernando μέσω εικονικών εταιρειών, προκειμένου να αποκομίσουν τεράστια κέρδη όταν η αξία της θα εκτοξευόταν. Το Λος Άντζελες χτίστηκε και επεκτάθηκε μέσω αυτής της κερδοσκοπίας, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι τοπικές περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες: οι λιγοστές βροχοπτώσεις, οι ξηροί και σφοδροί άνεμοι Santa Ana, το έδαφος που αποτελεί επέκταση της ερήμου Mojave, η ενεργή σεισμολογική ζώνη του ρήγματος San Andreas. Το Λος Άντζελες ήταν και παραμένει ένας γίγαντας με πλήηνα πόδια, παραδομένο στις φλόγες και στους σεισμούς.

Το «Chinatown» επικεντρωνόταν σε μια από τις μεγάλες εντάσεις στην ιστορία του Λος Άντζελες. Αλλά οι εντάσεις ήταν πολλές και διάφορες. Μερικές προκλήθηκαν από τις γεωτρήσεις πετρελαίου εντός των ορίων της πόλης, άλλες από την αισχροκέρδεια που συνδέθηκε με το σύστημα των freeways, με την υποβάθμιση των συγκοινωνιών, με την υπερεντατική δόμηση και με την κατασπατάληση πόρων στα προάστια των πολυτελών επαύλεων. Το Malibu, το Pacific Palisades, το Beverly Hills, το Brentwood, το Bel Air καταναλώνουν δεκαπλάσια ενέργεια από οποιαδήποτε άλλη μικρή πόλη της ενδοχώρας. Οι επαναλαμβανόμενες πυρκαγιές δεν είναι άσχετες με αυτή την κατανομή πόρων, με την ιστορία και τη μορφολογία της Νότιας Καλιφόρνιας: πλήθος δασών και φαραγγιών με εύφλεκτη βλάστηση (πεύκα, συκομουριές, κυπαρίσσια, φρυγανώδεις θάμνους), μπαζωμένα ποτάμια και υπερκατανάλωση ύδατος. (Η πλήρωση μιας τυπικής οικιακής ποίνας απαιτεί δεκάδες χιλιάδες λίτρα νερού, ενώ η εξάτμιση και η συντήρηση οδηγούν, παρά την ανακύκλωση, σε καταχρήσεις.)

Η πυρκαγιά στα Palisades στους λόφους Santa Monica και στο κοντινό Malibu, η πρώτη και μεγαλύτερη από μια σειρά πυρκαγιών μέσα και γύρω από την πόλη του Λος Άντζελες, προκλήθηκε από ένα ακραίο αιολικό γεγονός των ανέμων Santa Ana. Από την αρχή του Ιανουαρίου, οι Santa Ana, καταβατικοί άνεμοι που αναπτύσσονται όταν ψυχρότερος, πυκνός αέρας της ενδοχώρας διοχετεύεται μέσα από ορεινά περάσματα και φαράγγια προς τις θερμότερες παράκτιες περιοχές, εξελίχθηκαν σε ανεμοθύελλα. Και καθώς στην νότια ακτή δεν είχε βρέξει επί οκτώ μήνες, δημιουργήθηκαν οι τέλει συνθήκες για φωτιά επικίνδυνες διαστάσεων. Αν και δεν έλειψαν τα μέτρα και οι προειδοποιήσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία της Wildfire Alliance οι τελευταίες μέρες ήταν οι πιο καταστροφικές στην ιστορία του Λος Άντζελες, ξεπερνώντας εκείνες του Νοεμβρίου του 2008 στο Sylmar, στην κοιλάδα San Fernando. Στις περιοχές Pacific Palisades και Malibu κάπκαν περίπου 12.000 στρέμματα δάσους και πάνω από 1.000 κτίρια, ενώ δημιουργήθηκαν εστίες φωτιάς στους λόφους του Hollywood, στο Acton, στο Eaton (κοντά στην Pasadena) και στους πρόποδες των λόφων San Gabriel. Σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση, η φωτιά έχει καταστρέψει 146.800 στρέμματα γης — μια έκταση μεγαλύτερη από εκείνη του δήμου της Αθήνας μαζί με δυο τρία προάστια — και 13.600 κτίρια, ενώ

Το εμβληματικό Sunset Boulevard House, γνωστό και ως The Robert Bridges House, στο Pacific Palisades που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Robert Bridges, καταστράφηκε από τις πυρκαγιές που έκαψαν το Rustic Canyon

© BRIAN VAN DER BRUG / LOS ANGELES TIMES VIA GETTY IMAGES

έχουν χάσει τη ζωή τους 24 άτομα και αγνοούνται άλλα 16. Πολλά από τα καμένα κτίρια ήταν τοπόσημα της καλιφορνέζικης αρχιτεκτονικής, της ιστορίας του κινηματογράφου και του ροκ εντ ρολ: στοιχεία της ανθρωπογεωγραφίας που κάνει το Λος Άντζελες μοναδικό: το σπίτι στο Alma Real Drive όπου ο Robbie Krieger έγραψε το «Light My Fire» καταστράφηκε, όπως κι εκείνο που έχτισε ο Robert Bridges στην κορυφή της λεωφόρου Sunset — ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα της αρχιτεκτονικής του ακατέργαστου σκυροδέματος. Το Eames House και οι επαύλεις του Richard Neutra υπέστησαν ζημιές.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, οι πυρκαγιές στην Καλιφόρνια έγιναν πιο επικίνδυνες λόγω της συσσώρευσης καύσιμου ξύλου στα δάση, της αύξησης της πληθυσμιακής πυκνότητας (η Κομητεία του Λος Άντζελες είναι η πολυπληθέστερη στις ΗΠΑ), καθώς και της γήρανσης και συχνά πλημμελούς συντήρησης γραμμών μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Αν και, όπως είπα, η μορφολογία και οι κλιματικές συνθήκες, ανεξάρτητα από την κλιματική κρίση, ευνοούν τις πυρκαγιές, φαίνεται ότι τα τελευταία 30 χρόνια η συχνότητα, η έκταση και η σφοδρότητά τους έχουν επιδεινωθεί. Σήμερα

πάνω από 2,7 εκ. άνθρωποι ζουν σε «ζώνες υψηλού κινδύνου πυρκαγιών» τα αίτια των οποίων είναι, ως συνήθως, ανθρώπινα λάθη και ατυχήματα σε συνδυασμό με καιρικά και τυχαία φαινόμενα όπως οι κεραυνοί. Ανάμεσα στις αιτίες που αναφέρονται για όλες τις πυρκαγιές στην Καλιφόρνια — για όλες τις πυρκαγιές παντού στον κόσμο — είναι οι εμπρησμοί (εκείνη που εκδηλώθηκε κοντά στα West Hills οφείλεται σε εγκληματική ενέργεια), η αμέλεια, η καταπάτηση γης και οι βλάβες των υποδομών. Προστίθεται το πρόβλημα που έχει ανακύψει από την πολιτική της πυρόσβεσης στο πέρασμα του χρόνου: έπειτα από δεκαετίες καταστολής πυρκαγιών έχει συσσωρευτεί βλάστηση που λειτουργεί σαν καύσιμο και που, μαζί με την παραμέληση του δημόσιου χώρου, καθιστά το Λος Άντζελες ακόμα πιο εύφλεκτο. Στη Νότια Καλιφόρνια οι φωτιές είναι μια από τις πραγματικότητες της ζωής — όπως είναι οι κυκλώνες στη Φλόριντα και οι ανεμοστρόβιλοι στην Οκλαχόμα.

Στη Νότια Καλιφόρνια οι φωτιές είναι μια από τις πραγματικότητες της ζωής — όπως είναι οι κυκλώνες στη Φλόριντα και οι ανεμοστρόβιλοι στην Οκλαχόμα

Τι πρέπει να γίνει; Νομίζω ότι κατ' αρχάς χρειάζεται αυστηρότερος πολεοδομικός έλεγχος, βιομηχανική και εταιρική υπευθυνότητα (η Pacific Gas & Electric θεωρείται αμελής ως προς τη συντήρηση του εξοπλισμού της), αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και ενίσχυση των Πόρων Έκτακτης Ανάγκης. Στην Καλιφόρνια, οι υπηρεσίες πυρόσβεσης υποχρηματοδοτούνται, κάτι που είναι σχεδόν αναμενόμενο: ο φορολογικός συντελεστής για τα υψηλότερα εισοδήματα δεν ξεπερνά το 13,3% αν και είναι ένας από τους υψηλότερους στις ΗΠΑ, παραμένει υπερβολικά χαμηλός για να εξασφαλίσει την καλή λειτουργία των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. (Εξάλλου, το 31% των Καλιφορνέζων δεν πληρώνουν φόρο εισοδήματος: συνεισφέρουν με άλλους, έμμεσους (ΦΠΑ) ή άμεσους (ιδιοκτησία, δημοτικούς κτλ.) φόρους.) Η Καλιφόρνια έχει σχετικά εύπορους ανθρώπους (διάμεσο εισόδημα: 90.000 δολάρια), αλλά φτωχό δημόσιο ταμείο. Και παρότι τα προβλήματα δεν λύνονται με το να τους ρίχνεις λεφτά, ένας πληθυσμός 40 εκατομμυρίων μαζί με ένα τόσο εκτεταμένο δίκτυο υποδομών σημαίνει τεράστιες δημόσιες ανάγκες — ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πρόληψη και αντιμετώπιση καταστροφών, διαχείριση πόρων, αποκατάσταση ζημιών, έλεγχος ποιότητας του αέρα — και επομένως χρειάζεται πολυδάπανους μηχανισμούς. Εκτός του ότι, έπειτα από τόσες αλληπάλλες καταστροφές, οι Καλιφορνέζοι ίσως πρέπει να μεταρρυθμίσουν τη δημοσιονομική τους πολιτική, θα ήταν χρήσιμο να σκεφτούν γιατί και πώς όλες τους οι αρετές, όλα τους τα πλεονεκτήματα στρέφονται εναντίον τους. ▮

ΨΑΛΙΔΙ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

Η **Lidl** κοντά στην **οικογένεια**,
με προϊόντα **βασικής ανάγκης**
σε ακόμα πιο **χαμηλές τιμές**.

Βρες όλα τα προϊόντα
στα καταστήματα Lidl
ή στο **[lidl-hellas.gr](https://www.lidl-hellas.gr)**

ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΡΟΔΕΡΑΜ

Μια «άβολη» υπόθεση για δήθεν ευαισθησίες

Της ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΛΑΜΑΝΤΗ

Βρίσκεται τις τελευταίες μέρες σε πρωτοεξέλιδα βρετανικών εφημερίδων και συνιστά μια υπόθεση στην οποία η κλισέ δημοσιογραφική φράση «ανατριχιαστικές λεπτομέρειες» βρίσκει μάλλον απόλυτη εφαρμογή. Μια υπόθεση δικτύου παιδόφιλων που ξεκίνησε από την περίπτωση μιας πόλης, του Ρόδεραμ, αλλά έχει στην πραγματικότητα έκταση πολύ μεγαλύτερη. Σύμφωνα με το πρόσφατο ερευνητικό ρεπορτάζ της MailOnline, σε 41 βρετανικές πόλεις, 76 συμμορίες και 396 καταδικασμένοι παιδόφιλοι και βιαστές, οι οποίοι αποτελούνταν κατά συντριπτική πλειοψηφία από ενήλικους Πακιστανούς, σχημάτισαν ένα δίκτυο παιδοφιλίας, το οποίο ευθύνεται για ομαδικούς βιασμούς, κακοποιήσεις αλλά και trafficking 1.400-καταγεγραμμένων-παιδιών σε όλη τη βόρεια Αγγλία, από το 1997 μέχρι το 2013. Η έρευνα της εφημερίδας έρχεται να κάνει την κατάσταση ακόμη χειρότερη, αφού αποκαλύπτει πως, από τους 396 καταδικασθέντες, οι 155 έχουν πλέον αποφυλακιστεί και έχουν επανέλθει στις ίδιες εκείνες περιοχές όπου διέπραξαν τα ειδεχθή εγκλήματά τους. Κάποια από τα ονόματα των καταδικασμένων παιδοβιαστών έχουν έρθει κιόλας στο φως της δημοσιότητας. Αρκετοί από αυτούς όχι απλώς δεν έχουν απελαθεί στο Πακιστάν, αλλά επέστρεψαν ανενόχλητοι στον τόπο του εγκλήματος.

Η υπόθεση αφορά και τον νυν πρωθυπουργό της Μ. Βρετανίας, Κιρ Στάρμερ, ο οποίος από το 2008 έως το 2013 υπήρξε ο επικεφαλής εισαγγελέας της χώρας και τον οποίο στοχοποίησε μέσω της ιδιόκτητης πλατφόρμας του, το X, ο ίδιος Μασκ, κατηγορώντας τον για απόπειρα συγκαλύψης της υπόθεσης. Οι δίκες και οι καταδίκες σε σχέση με τις καταγεγραμμένες καταγγελίες είναι πράγματι λίγες. Στα στοιχεία από τα πορίσματα των ανεξάρτητων ερευνών που βλέπουν το φως της δημοσιότητας φαίνεται πως οι βρετανικές Αρχές, φοβούμενες τον στιγματισμό και τις αντιδράσεις με τις οποίες θα έρχονταν αντιμέτωπες, κατηγορούμενες για αντισλαμισμο και ισλαμοφοβία, επέδειξαν ολιγωρία και χειρίστηκαν την υπόθεση όσο πιο διακριτικά γινόταν. Ο Στάρμερ έσπευσε να απαντήσει στον Μασκ σε έντονο ύφος, υπερασπιζόμενος το έργο του ως εισαγγελέα και δηλώνοντας πως όσοι διαδίδουν ψευδείς ειδήσεις και παραπληροφορούν το κοινό δε νοιάζονται για τα θύματα, αλλά για τους εαυτούς τους. Πάντως, όπως μετέδωσε το SkyNews την προηγούμενη εβδομάδα, η κυβέρνηση Στάρμερ καταψήφισε στη Βουλή των Κοινοτήτων προτεινόμενη τροπολογία των Συντηρητικών του νομοσχεδίου για την «Ευημερία των Παιδιών και τα Σχολεία», η οποία επεδίωκε τη διεξαγωγή εθνικής έρευνας για τις συμμορίες των Πακιστανών. Ο Στάρμερ, μιλώντας στη Βουλή, υποστήριξε πως προτιμά να υλοποιηθούν σε πρώτη φάση οι συστάσεις από την επαχθή έρευνα της καθηγήτριας Αλέξης Τζέι σχετικά με την υπόθεση, η οποία ολοκληρώθηκε το 2022, προκειμένου να μη χαθεί άλλος χρόνος.

Πολλά και ανησυχητικά τα παραπάνω ευρήματα. Ας ξεκινήσουμε από κάτι βασικό. Ο ίδιος Μασκ δεν κάνει τίποτα τυχαία, ούτε έχει αναλάβει κάποια ανιδιοτελή σταυροφορία υπέρ της αλήθειας και της δικαιοσύνης των ασθενέστερων. Στις μέρες μας, ο επίδοξος μεσοανισμός κάθε είδους πρέπει όχι απλώς να αντιμετωπίζεται με καχυποψία, αλλά,

ακόμη καλύτερα, να εξοστρακίζεται ως ένα κακό απομεινάρει «ιστορικών ατυχημάτων» του παρελθόντος. Ο Μασκ έχει πλέον, εκτός από την ήδη κατοχυρωμένη απόλυτη οικονομική και επιχειρηματική ισχύ, και την πολιτική νομιμοποίηση που του προσφέρει η θέση-κλειδί στο επιτελείο της κυβέρνησης Τραμπ και αναμένεται να αναλάβει καθήκοντα μετά την ορκωμοσία του νέου προέδρου στις 20 Ιανουαρίου. Κατάφερε να προβληθεί ως ριζοσπάστης στα μάτια μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης, εμφανιζόμενος ως πολέμιος του κατεστημένου και των πολιτικών και επιχειρηματικών ελίτ, παρόλο που διαθέτει ισχύ ίση αν όχι και μεγαλύτερη από αυτές. Οι τελευταίες του κινήσεις, τόσο σε σχέση με την εν λόγω υπόθεση στη Βρετανία, όσο και η πρόσφατη εκ μέρους του ανάδειξη και προώθηση του αρτηριοσκληρωτικού ακροδεξιού κόμματος AfD στη Γερμανία, φανερώνουν την πρόθεση να επεκτείνει την πολιτική επιρροή του πέρα από την Αμερική, στην Ευρώπη. Καμία αμφιβολία επομένως ότι αναζητούμε πάντοτε το κίνητρο πίσω από κάθε επόμενο βήμα του μεγιστάνα της τεχνολογίας, ο οποίος πιθανότατα να επιθυμεί την οριστική εγκαθίδρυση γενόσημων τραμπισμών και εντός της Γηραιάς Ηπείρου, για τη σταδιακή διαμόρφωση ενός κοινού μετώπου αντισυστημισμού και αντικαθεστωτισμού.

Ας πάμε τώρα στην καθαυτή φρικτή υπόθεση των Πακιστανών παιδόφιλων. Είναι αληθές πως υπήρξε τρομερή ολιγωρία και κακοδιαχείριση, υπό τον φόβο πως το αντίθετο θα ξεσκέπωνε αντιδράσεις για αντισλαμική και ισλαμοφοβική στάση της Βρετανίας; Τα υπάρχοντα δεδομένα δείχνουν πως ναι. Ίδου λοιπόν μια περίπτωση στην οποία η πολιτική ορθότητα έρχεται να κονιορτοποιήσει την πραγματικότητα και να τη φέρει στα μέτρα της. Δεν είναι δυνατόν να μιλήσουμε ανοιχτά για ένα τεράστιο δίκτυο παιδοβιαστών και παιδόφιλων καταγόμενο στην πλειονότητά του από το Πακιστάν. Πώς θα υπερασπιζόμαστε ύστερα τις «ανοιχτές κοινωνίες», πώς θα καταρρίψουμε τους «μύθους» περί ανόδου της εγκληματικότητας από τη μετανάστευση και περί αγεφύρωτου πολιτισμικού χάσματος της Δύσης με άλλους πληθυσμούς; Τα χιλιάδες θύματα ελεεινών πράξεων μάλλον μέτρησαν λιγότερο από τον φόβο ενδεχόμενου στιγματισμού από τους ισλαμικούς πληθυσμούς και τις τυχόν βίαιες αντιδράσεις στο άκουσμα στοχοποίησης ατόμων με κοινή καταγωγή ή θρησκεία. Αυτά για όσους υπεραμύνονται της ακραίας πολιτικής ορθότητας και της woke κουλτούρας, ως θεωρητικών σχημάτων άνευ πραγματικών συνεπειών, με τα οποία ασχολούνται διάφοροι αργόστοχοι (ακρο)δεξιοί θεωρητικοί.

Γενικότερα, υπάρχει ένα πολύ δύσκολο στοιχείο στην εποχή μας, το οποίο δεν έχει κερδηθεί: η νηφάλια, μη ιδεολογικοποιημένη ενασχόληση με την πραγματικότητα, ευχάριστη ή δυσάρεστη. Ενώ η αλήθεια και τα δεδομένα θα πρέπει να αποτελούν μόνιμα ζητούμενα, σήμερα η ιδεολογική εκκίνηση θέσεων ενδιαφέρει πολύ περισσότερο, με τη Δύση να βρίσκεται παγιδευμένη και αποπροσανατολισμένη σε ένα παιχνίδι ιδεολογιών και σκοπιμοτήτων, χάνοντας μονίμως την ουσία. Μια τόσο φρικτή υπόθεση πρέπει να λειτουργήσει διδακτικά ως προς αυτό: την επόμενη φορά που ο Μασκ ή κάποιος άλλος φέρουν τη ρητορική τους στο προσκήνιο ως αφήσομε τις ιδεολογικές πανοπλίες στην άκρη κι ας κοιτάξουμε κατάματα ένα και μόνο πράγμα: την πραγματικότητα. **A**

Πριν από λίγες ημέρες το The Atlantic δημοσίευσε ένα εκτενές άρθρο, αρκετά σκοτεινό, στο οποίο «βαπτίζει» τον 21ο αιώνα αιώνα της μοναξιάς ή, πιο συγκεκριμένα, «Αντικοινωνικό Αιώνα» (The Anti-Social Century). Τα στοιχεία που δίνει είναι λίγο-πολύ οικεία, ειδικά με όσα έχουν γραφτεί την τελευταία δεκαετία. Εστιάζει βεβαίως στην παρούσα πραγματικότητα της κοινωνίας των ΗΠΑ και στο πώς η σταδιακή απομόνωση των ανθρώπων ξεκίνησε αργά το 1970, με την εισαγωγή των αυτοκινήτων και της τηλεόρασης στις ζωές των Αμερικανών. Ο συγγραφέας του άρθρου, Ντέρεκ Τόμσον, κάνει μια χρονική αναδρομή, εξετάζοντας γιατί η περίοδος από το 1900 έως το 1960 ήταν εξαιρετικά κοινωνική και τι οδήγησε στη σταδιακή μείωση της κοινωνικότητας των ανθρώπων έκτοτε. Φτάνει λοιπόν στο σήμερα, το οποίο περιγράφει ως άκρως δυσόικο και οριακά δυστοπικό, ειδικά όσον αφορά το μέλλον, για πολλούς λόγους.

Ξεκινά με στατιστικά, λέγοντας ότι από το 2003 έως το 2023 η προσωπική συναναστροφή μειώθηκε περισσότερο από 20%, και ειδικά μεταξύ των ανύπαντρων ανδρών και ατόμων κάτω των 25 ετών η μείωση αυτή ξεπέρασε το 35%. Εξηγεί επίσης ότι οι νέοι άνθρωποι κυρίως είναι αυτοί που προτιμούν την απομόνωση στο σπίτι από την κοινωνικοποίηση με άλλους σε καθημερινή βάση σε συντριπτικά ποσοστά, και ότι η ευκολία πια της μοναξιάς – η δυνατότητα να έχουμε πρόσβαση κυριολεκτικά στα πάντα μέσω του ίντερνετ από το σπίτι μας – έχει συμβάλει σημαντικά στην εξάπλωσή της. Εκπλήσσει δε το γεγονός ότι οι Αμερικανοί φαίνεται να πέρασαν περισσότερο χρόνο μόνοι τους το 2023 απ' ό,τι το 2021, κι έτσι αυτή η αυτοεπιβεβλημένη μοναξιά είναι το πιο σημαντικό κοινωνικό γεγονός του 21ου αιώνα στην Αμερική.

Καθότι τα στατιστικά αυτά με προβληματίσαν, προσπάθησα να βρω αντίστοιχα για την Ευρώπη. Ό,τι βρήκα όμως είχε να κάνει περισσότερο με την αίσθηση της μοναξιάς ως συναισθήματος και οι έρευνες που είχαν γίνει ήταν κατά κύριο λόγο συνυφασμένες με την πανδημία, ενώ το άρθρο του Τόμσον διευκρινίζει ότι το «μόνος» αναφέρεται ξεκάθαρα στην κατάσταση του να βρίσκεται κάποιος σε ένα δωμάτιο ή ένα σπίτι μόνος του, χωρίς κάποιον άλλον να είναι παρών, όχι στο συναίσθημα της μοναξιάς ή της μοναχικότητας, και αυτό είναι ανεξάρτητο από το γεγονός ότι μπορεί αυτός ο άνθρωπος να βρίσκεται μπροστά σε μια οθόνη μιλώντας με κάποιον άλλον.

Η πρώτη έρευνα «μοναξιάς» που διεξήχθη σε όλη την Ευρώπη το 2022 βρήκε ότι κατά μέσο όρο το 13% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι αισθάνονταν μόνοι πάντα ή σχεδόν πάντα, ενώ το 35% είπε ότι αισθάνονταν μόνοι κάποιες φορές. «Το πόσο επικρατεί το αίσθημα της μοναξιάς διαφέρει από χώρα σε χώρα. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από πολιτισμικές διαφορές αλλά και από δημογραφικές διαφορές και, ενδεχομένως, διαφορές δειγματοληψίας. Σύμφωνα με την EU-LS 2022, η μοναξιά είναι επικρατέστερη στην Ιρλανδία, με πάνω από το 20% των ερωτηθέντων να αναφέρει ότι αισθάνεται μοναξιά. Ακολουθούν το Λουξεμβούργο, η Βουλγαρία και η Ελλάδα. Τα χαμηλότερα επίπεδα παρατηρούνται στην Ολλανδία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Κροατία και την Αυστρία (κάτω από 10%). Παρόμοιο γεωγραφικό

μοτίβο παρατηρήθηκε ήδη για τα δεδομένα που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας».

Ο Τόμσον, λοιπόν, καταλήγει να μιλάει για την «πανδημία» των smartphones και γενικότερα της ακραίας παρουσίας της οθόνης στη ζωή μας, και ειδικά στις ζωές των παιδιών και των εφήβων, και απαριθμεί τις πλείστες αρνητικές και ενδεχομένως καταστροφικές συνέπειές τους, συμπεριλαμβανομένων της κατάθλιψης, του μόνιμου άγχους και της γενικότερης αίσθησης απομόνωσης και δυστυχίας που φαίνεται να τους καταβάλλει. Αν και ουσιαστικά μόνοι, στο δωμάτιο ή στο σπίτι, είναι σχεδόν διαρκώς εκτεθειμένοι σε κάτι. Στην απουσία όμως πραγματικών διά ζώσης σχέσεων, φιλιών κτλ. η κοινωνικοποίηση είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη, ξεκινώντας από το απλό – αλλά εντέλει όχι και τόσο – γεγονός ότι τα παιδιά δεν παίζουν πια έξω, και σίγουρα όχι μόνα, χωρίς επιτήρηση, κάτι που είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη και κοινωνικοποίησή τους, διότι χωρίς αυτό δεν μαθαίνουν πώς να διαχειριστούν συγκρούσεις, ποιες είναι οι δυνατότητές τους, πώς να ανεχτούν ανθρώπους, συμπεριφορές, ακόμα και τον πόνο, σωματικό ή μη.

Η κοινωνικά υπανάπτυκτη, λοιπόν, παιδική ηλικία οδηγεί σχεδόν αναπόφευκτα σε κοινωνικά ανεπαρκή ενηλικίωση. Και αυτό είναι ίσως πιο εμφανές όταν μας λέει ότι η «φύση της κοινωνικής

κρίσης της Αμερικής είναι ότι οι περισσότεροι Αμερικανοί δεν φαίνεται να αντιδρούν στο βιολογικό σύνθημα [της μοναξιάς] για να περνούν περισσότερο χρόνο με άλλους ανθρώπους». Ο Τόμσον φαίνεται αισιόδοξος, παρ' όλο που τα στοιχεία, λέγοντας ότι πιστεύει ακράδαντα πως, αν και αυτός ο αντικοινωνικός αιώνας είναι το αποτέλεσμα όλων αυτών των παραγόντων, ο επόμενος μπορεί κάλλιστα να είναι κοινωνικός.

Αντιλαμβανόμενη πλήρως τους υπάρχοντες κινδύνους – και εμείς εδώ στην Ευρώπη σίγουρα έχουμε τέτοια δείγματα –, είναι ίσως «επι-

κίνδυνο» να περιγράψουμε έναν ολόκληρο αιώνα στο πρώτο του τέταρτο. Μόλις μπήκαμε στο 2025 και, από την αρχή του αιώνα έως τώρα, τις περισσότερες αλλαγές που έχουμε δει δεν θα μπορούσαμε εύκολα να τις είχαμε προβλέψει. Ναι, ο εθισμός μας στις οθόνες είναι δυσοίωνος και ιδιαίτερα επιβλαβής για τα παιδιά που «γεννήθηκαν» μέσα σε αυτές και, ναι, κατά πάσα πιθανότητα θα αντιμετωπίσουν προβλήματα για τα οποία ακόμα δεν έχουμε πλήρη εικόνα. Αν σκεφτούμε όμως τι μεσολάβησε στα 100 χρόνια του 20ού αιώνα, αυτός που διανύουμε έχει ακόμα πολλά να μας δείξει, και όσες προβλέψεις κι αν κάνουμε, κάπου θα διαψευστούμε. Το αν ο άνθρωπος θα πάψει να είναι κοινωνικό ον μένει να το δούμε. Μπορεί η μοίρα μας να είναι εντέλει τα ανθρωπάκια στην ταινία «Wall-E» και να το είχαμε προβλέψει το 2008, όταν κυκλοφόρησε.

Ο Τόμσον κλείνει λέγοντας πως ανά πάσα στιγμή μπορούμε να εδραιωθούν καινούργιες νόρμες, που θα αλλάξουν το σκοτεινό μονοπάτι στο οποίο φαίνεται να βαδίζουμε, και πως μια πολύ θετική εξέλιξη είναι το πόσο ευημερούν τα ανεξάρτητα βιβλιοπωλεία και τα καφέ με επιτραπέζια παιχνίδια. Ίσως θα πρέπει να του προτείνουμε να έρθει μια βόλτα στον νότο της Ευρώπης, να δει πώς πραγματικά γίνεται ένας τρίωρος καφές με καλή παρέα, και η απάντηση εντέλει να είναι η υιοθέτηση μιας ήδη υπάρχουσας νόρμας, αρκεί να κοιτάξει γύρω του. **A**

Από πού ξεκινάει ένα σπίτι; Ξεκινάει από την Πειραιώς.

Μέσω του προγράμματος «Σπίτι μου II»

Όπως έγινε για 1 στους 3 δικαιούχους του 1ου προγράμματος «Σπίτι μου» που εξυπηρετήθηκε από το μεγαλύτερο τραπεζικό δίκτυο στην Ελλάδα.

Κάνε τώρα την αίτησή σου online ή σε οποιοδήποτε κατάστημα της Πειραιώς και επωφελήσου από:

- Χαμηλό κυμαινόμενο επιτόκιο
- Χρηματοδότηση έως 90% της αξίας του ακινήτου
- Επιπλέον προσφορές

Μάθε περισσότερα στο piraeusbank.gr/spitimou2

/// Piraeus

Στηρίζει κάθε αύριο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
και Οικονομικών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής
και Οικογένειας

Ελλάδα 2.0
ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Με τη χρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
NextGenerationEU

Το «Σπίτι μου II» που διαχειρίζεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Α.Ε υλοποιείται στο πλαίσιο του Δανειακού Προγράμματος του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης-NextGenerationEU

Τα νούμερα της εβδομάδας

Του ΣΤΑΜΑΘΗ ΖΑΧΑΡΟΥ

24 μαχητικά αεροσκάφη Rafale διαθέτει πλέον η Ελλάδα, καθώς η τελευταία «Ριπή» (αυτό σημαίνει Rafale) προσγειώθηκε στην 114 Πτέρυγα Μάχης στην Τανάγρα, το μεσημέρι της Πέμπτης.

24 άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους μέχρι το βράδυ της Κυριακής, από τις ολέθριες πυρκαγιές στην Καλιφόρνια.

57 δισεκατομμύρια δολάρια εκτιμάται ότι είναι το κόστος της καταστροφής.

6 μήνες νωρίτερα ασφαλιστικές εταιρείες ακύρωσαν μονομερώς τα συμβόλαια κάλυψης για καταστροφή από πυρκαγιά. Προφανώς γιατί έβλεπαν τι έρχεται με την Ξηρασία. Η πρακτική τους, ωστόσο, είναι ανήθικη και απαράδεκτη.

4 εν ζωή πρώην πρωθυπουργοί απέφυγαν να πάνε στην κηδεία του Κώστα Σημίτη.

2 εξ αυτών είχαν την προνοητικότητα να πουν μια δικαιολογία. Ο Γιώργος Παπανδρέου (που πήρε δακτυλίδι απ' τον Σημίτη) είπε ότι ήταν μακριά, στην Κίνα, και δεν προλάβαινε να επιστρέψει γιατί είχε κάτι δουλειές. Ο Αλέξης Τσίπρας είπε ότι κόλλησε κορωνοϊό. Αρκετές μέρες πριν την τελετή, ομολογουμένως.

2 άλλοι δεν μπήκαν καν στον κόπο να πουν δικαιολογία. Πρόκειται για τους γνωστούς και ως Statler and Waldorf των Βαλκανίων, κ.κ. Αντώνης Σαμαρά και Κώστα Καραμανλή.

1 εν ζωή πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Προκόπης ο Παυλόπουλος, ο επονομαζόμενος και Τουρκοφάγος, επίσης δεν παρέβρεθη στην κηδεία.

179 ημέρες εργάστηκαν οι Έλληνες το 2024 για να πληρώσουν τις υποχρεώσεις τους στο κράτος, σύμφωνα με την ετήσια μελέτη της «Ημέρας φορολογικής ελευθερίας» του ΚΕΦΙΜ. Δηλαδή, τους μίσους μήνες δουλεύουμε για να πληρώσουμε το κράτος για τις φοβερές υπηρεσίες που μας παρέχει.

© EPA/MICHAEL REYNOLDS

72 ώρες διορία στην εταιρεία Meta (Facebook, Instagram, WhatsApp) έδωσε η κυβέρνηση της Βραζιλίας, προκειμένου να εξηγήσει ποιες θα είναι οι συνέπειες της κατάργησης της υπηρεσίας ελέγχου του περιεχομένου στις πλατφόρμες της (fact-checking) για τη χώρα, απειλώντας να λάβει «ποινικά μέτρα» σε βάρος της, αν δεν ανταποκριθεί.

30 ημέρες διορία έδωσε, λίγες ώρες νωρίτερα, στη Meta η ομοσπονδιακή εισαγγελία του Σάο Πάουλο, για να εξηγήσει εάν η απόφαση τερματισμού του προγράμματος fact-checking «θα εφαρμοστεί ή όχι στη Βραζιλία». Η Ε.Ε. θα αντιδρούσε ανάλογα, αλλά είναι απασχολημένη με το να ανοίξει το –μη αποσπώμενο– καπάκι από το μπουκάλι νερού.

2 κωλοτούμπες πραγματοποιήσε ο τιτανότεραστους Μαρκ Ζάκερμπεργκ με «διάγγελμα» του στο Facebook. Καταργεί το Fact Checking και το αντικαθιστά με Community Notes, δηλαδή με αναφορές (κυρίως) από οργανωμένα τρολ. Επίσης «μετακομίζει» τους moderators από τη «φιλελέ» Καλιφόρνια, στο «στιβαρό» Τέξας. Καταλάβαμε, θα αρκούσε να του φιλήσει το δακτυλίδι...

2 ακόμη αντικείμενα καταργούνται από τις αντρικές τουαλέτες της Meta. Τα ταμπόν και οι σερβιέτες. Μιλάμε για πούρο φασισμό. Μάλιστα, εργαζόμενος δήλωσε ότι, μετά την ταμπονοαπαγόρευση, ντρέπεται που δουλεύει για τη Meta.

5,2% αυξημένα, σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη του προϋπολογισμού, είναι τα έσοδα του κράτους από φόρους και εισφορές το 2024.

10,3% αύξηση εμφάνισαν οι άμεσοι φόροι ή, αν το προτιμάτε σε ποσό, συγκεντρώθηκαν επιπλέον 2,5 δισ. ευρώ. Η αύξησή τους οφείλεται προφανώς στην αυξημένη κατανάλωση, αλλά διάφοροι πονηροί επιμένουν ότι η κυβέρνηση αυξάνει τους φόρους.

41,6 εκατομμύρια τουρίστες ήρθαν το 2024 στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα της PwC, η οποία παρουσιάστηκε στο συνέδριο του συνδικαλιστικού οργανισμού του τουριστικού κλάδου.

22,4% είναι αυξημένος ο αριθμός των τουριστών σε σχέση με το 2023.

13% του ΑΕΠ παράγει ο κλάδος του τουρισμού στην Ελλάδα. Προφανώς δεν συνοπολογίζονται τα παράπλευρα ωφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και τις επιχειρήσεις που δεν ασχολούνται αμιγώς με τον τουριστικό κλάδο αλλά επωφελούνται από αυτόν.

3 αστυνομικοί ήταν παρόντες στη διενέργεια αλκοτέστ που έγινε σε 45χρονο οδηγό στη Σούδα της Κρήτης. Παρ' ότι ο 45χρονος οδηγούσε χωρίς άδεια οδήγησης (του είχε αφαιρεθεί πρόσφατα για επικίνδυνη οδήγηση) και παρ' ότι το αλκοτέστ ήταν θετικό, τον άφησαν να φύγει. Το αποτέλεσμα ήταν, λίγη ώρα αργότερα, να ξαναπιάνει το τιμόνι και να σκοτώσει έναν ανυποψίαστο 22χρονο.

1,4 και 1,6 έδειξε η μέτρηση του αλκοτέστ που έκαναν οι αστυνομικοί στον 45χρονο. Έπρεπε να τον είχαν συλλάβει αλλά, βλέπετε, ήταν σύντεκνος και του τη χάρισαν. Λίγη ώρα νωρίτερα είχε ξαναγίνει καταγεγλιό στο 100 για επικίνδυνη οδήγηση. Αλλά, είπαμε, ήταν σύντεκνος.

4.500 καταγγελίες για διαφθορά έχουν γίνει στην αστυνομία το 2024, όπως αποκάλυψε ο υπουργός Προστασίας του Πολί-

τη, Μιχάλης Χρυσοχοΐδης.

20.000 ευρώ βρέθηκαν στο σπίτι της Αστυνομίας Β, η οποία φέρεται να ήταν η προστάτιδα κυκλώματος που ξέπλενε μαύρο χρήμα και ήλεγχε οίκους ανοχής, μπαρμπουτιέρες, χαρτοπαικτικές λέσχες και βενζινάδικα. Ο δικηγόρος της υποστήριξε διά τηλεοράσεως ότι η πελατσία του πήγε για φαγητό με τον αρχηγό του κυκλώματος, αλλά αυτό δεν είναι ούτε καν ένδειξη συναλλαγής.

1.000.000 ήταν ο μηνιαίος τζίρος του κυκλώματος.

2019 ήταν το σωτήριο έτος, όταν και η αστυνομία βραβεύθηκε ως «αστυνομικός της χρονιάς». Η αριστεία πρέπει να επιβραβεύεται.

5 λίτρα είναι το ανώτατο όριο που επιτρέπει ο νόμος για τυποποίηση και διακίνηση ελαιολάδου από ιδιώτες παραγωγούς. Δεν ισχύει το ίδιο όταν αποθηκεύεται για προσωπική χρήση και επαγγελματική διακίνηση, ή όταν γίνεται πώληση απευθείας από τον παραγωγό, αρκεί να υπάρχουν τα ανάλογα, ακριβή παραστατικά.

17 λίτρα ήταν ο ντενεκές που εμφανίσε στη θέση του συνοδηγού η Αφροδίτη Λατινοπούλου, η οποία ένωσε για λίγο Εσκομπάρ, μέχρι να αντιληφθεί ότι ο νόμος δεν αφορά την ίδια και δεν απαγορεύεται να κουβαλάει το λαδάκι της. Έζησε για 15 λεπτά στην παρανομία.

1.057 άνδρες έκαναν σεξ μέσα σε 12 ώρες με την Μπόνι Μπλου, η οποία δηλώνει μοντέλο του Only Fans. Αν επιβεβαιωθούν οι ισχυρισμοί της, θα είναι η νέα κάτοχος του «ρεκόρ συνουσίας».

919 άνδρες είχαν κάνει σεξ εντός ενός 24ώρου με την κάτοχο του ρεκόρ, από το 2004, Λίτζα Σπαρκς. Κάτι σαν τον Μπομπ Μπίμον του σεξ, δηλαδή.

750.000 λίρες τον μήνα ισχυρίζεται ότι βγάζει από το Only Fans η συγκεκριμένη κυρία.

VERBA VOLANT

ΝΑΤΑΣΣΑ ΜΠΟΦΙΛΙΟΥ

«Δεν αναρωτήθηκε καμία, δύο χρόνια πώς γίνεται να έχουμε πάντα ζεστό νερό. Λέγαμε ότι είναι από το σύμπαν, επειδή είμαστε... φανταστικές!» Είναι γνωστό ότι και το ζεστό νερό έρχεται «από τους αιώνες». Όπως ακριβώς και οι στρατευμένοι καλλιτέχνες, κατά Αλκίνοο Ιωαννίδη. Κάτι μου λέει όμως ότι η κυρία Νατάσσα πάσχει από

την ασθένεια που οι Αμερικάνοι ονομάζουν «attention whore». Αν προτιμάτε, είναι το καλλιτεχνικό ανάλογο του ανεκδότου με τον κυνηγό και την αρκούδα, η οποία αρκούδα, αφού γλιτώσει πολλαπλά από τα όπλα του και ακολούθως τον τιμωρεί... σεξουαλικά, του λέει στο τέλος «κάτι μου λέει ότι δεν έρχεσαι εδώ για το κυνήγι».

ΣΚΟΚΡΑΤΗΣ ΦΑΜΕΛΟΣ

«Υπήρξε σχέδιο να μην υπάρχει ΣΥΡΙΖΑ». Πατί κάποιος, που όλοι τους γνωρίζουμε, δεν θέλουν να υπάρχει ΣΥΡΙΖΑ για τους

δικούς τους λόγους και προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα γνωστά σε όλους συμφέροντα. Για να τα λέμε απλά και εντελώς ξεκάθαρα. Με το όνομά τους.

ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΡΑΤΙΔΗΣ

«Είπα στην Άντζυ Σαμίου ότι είχε ξεχάσει να βάλει κιλότα όταν τραγουδούσε το διθέσιο». Μην το γελάτε. Έντεχνο δίχως κιλότα ίσον ψάρι χωρίς ποδήλατο.

ΝΙΚΟΣ ΔΕΝΔΙΑΣ

«Μπροστά σε νεο-οθωμανικά αφηγήματα πρέπει να επιστρα-

τεύσουμε ιστορικές χάρες του ελλητισμού. Δεν μπορούμε να μπουέ σε κούρσα εξοπλισμών και να χρεοκοπήσει ξανά η πατρίδα». Χάρες του ελλητισμού; Τι δηλαδή; Όπως στον Ερωτόκριτο; «Και τ' όνομά του το γλυκύ Ρωτόκριτον ελέγα, ήπιονε τσ' αρετής πηγή και τσ' αρχοντιάς η φλέγα· κι όλες τσι χάρες η' Ουρανοί και τ' Άστρη εγεννήσαν, μ' όλες τον εμοιράνασι, μ' όλες τον εστολίσαν». Ωραία φάση, να τους διαβάζουμε Κορνάρο και οι Τουρκαλάδες να σκορπίζουν; Τι τα έβλεπε τα Ραφάλη;

Εκδότης-Διευθυντής Φώτης Γεωργελάς

Σύμβουλος Έκδοσης Σταυρούλα Παναγιωτάκη
Διευθύντρια Σύνταξης Αγγελική Μπιρμπιλή

Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης
Λουίζα Ναθαναήλ

Art Director Φώτης Πεχλιβανίδης

Διεύθυνση Web Δημήτρης Αθανασιάδης

Σύμβουλος Διεύθυνσης Χριστίνα Γαλανοπούλου

Αρχισυνταξία Δανάη Καμζόλα (Podcast & City Guide)

Βοηθός αρχισυντάκτη Τόνια Ζαραβέλα

Τεχνικός διευθυντής Βάιος Συντηριμάς

Social Media Manager Τάσος Ανέστης

Υπεύθυνος ύλης Τάκης Σκριβάνος
Επιμέλεια ύλης Δήμητρα Γκρους
Διόρθωση κειμένων Φανή Κουλουτζού, Κατερίνα Ασήμου

Συντακτική ομάδα: Κ. Αθανασιάδης, Ν. Αμαντίης, Μ. Ανδριωτάκη, Ε. Βαρδάκη, Σ. Βλέτσας, Κ. Βνάτσιου, Ρ. Γεροδήμος, Ν. Γεωργελάς, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Γιαννακίδης, Κ. Γιαννιάδης, Β. Γραμματικογιάννη, Β. Γρυπάρης, Γ. Δήμος, Θ. Κ. Ευθυμίου, Γ. Ζερβογιάννη, Μ. Ζουμπούλακη, Κ. Καϊμάκης, Σ. Καλαμαντή, Μπ. Καλογιάννης, Κ. Καμπόσου, Δ. Καραθάνος, Α. Κασαμπάλη, Α. Καψάλη, Ν. Κοσκινά, Α. Κοσμοπούλου, Δ. Κουμαριώτης, Σπ. Λαμπρόπουλος, Α. Μανουσάκη, Μ. Μανωλοπούλου, Δ. Μαστρογιάννης, Β. Ματζάρογλου, Τζ. Μελιτά, Γ. Μπελεσιώτης, Α. Μπαρτζώκη, Γ. Νένες, Γ. Χ. Παπαδόπουλος, Δ. Παπαδόπουλος, Π. Παναγιωτόπουλος, Κ. Παναγοπούλου, Γ. Παυριανός, Μ. Προβατάς, Τζ. Ρουσάκη, Μ. Ι. Σιγαλού, Τ. Σκραπαλιώρη, Ζ. Σφυρη, Σ. Τριανταφύλλου, Σ. Τσιτσόπουλος, Γ. Φλωράκης, Ε. Χελιώτη, Χ. Χριστοφόρου, Γ. Ψύχας, Ε. Ψυχούλη

Γραμματεία Σύνταξης Γεωργία Σκαμάγκα
info@athensvoice.gr
avguide@athensvoice.gr

Ατελιέ Sotos Anagnos

LOOKmag Κωνσταντίνα Βλαχοπούλου

Creative Manager Θάνος Ψυλλίδης
Creative Marketing Manager Λαμπρινή Τρούγκου
Branded Content Editor Χαρά Αλεξανδροπούλου

Εικονογραφίες art@athensvoice.gr
Φωτό: Θανάσης Καρατζάς, Γιώργος Ζαφρώνης, Τάσος Βρεττός, Έκτορας Δ. Βούτσας, Κώστας Αμοιρίδης, Βαγγέλης Τάτσος, Χρήστος Κισατζεκιάν, Δημήτρης Κλεάνθης, Μαρία Μαρκεζίη, Πέτρος Νικόλαος, Λάζαρος Γραικός

Account Directors

Τίνα Γαϊτανίδου, Βόννη Ζαφειροπούλου

Direct Market Advertising Director

Άννα Αντωνίου

Direct Market Advertising Managers

Μιχάλης Δρακάκης, Εύα Βαλαμβάνου, Νώντας Νταμπάνης, Ελεωνόρα Τζεφρόνη

Advertising & Marketing Director VOICE 102.5

Κική Μαλέρδου

Συντονισμός Διαφήμισης Μαίρη Κούρπη

marketing@athensvoice.gr

Digital Traffic Manager Εύη Ταρνάρη

Digital Advertising Coordinator Μίνα Γιαννάκη

Ψηφιακή Υποστήριξη Νικόλαος Αργυρίου,

Άγγελος Καραμανωλάκης

Διεύθυνση Λογιστηρίου Έρη Μούρτζη

Λογιστήριο Ουρανία Μιχάλη, Μαίρη Λυκούση,

Μανώλης Κοττάκης

Διαχωρισμοί- Εκτύπωση

«Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ»

Athens Voice S.A.

Χαρ. Τρικοπύνη 22, 106 79 Αθήνα

Σύνταξη: 210 3617.360, 3617.369, fax: 210 3632.317

Διαφημιστική: 210 3617.530, fax: 210 3617.310

VOICE 102.5: 210 3648.213

Αγγελίες: 210 3617.369 Λογιστήριο: 210 3617.170

www.athensvoice.gr

Αν δεν βρείτε την Α.Β. στα σημεία διανομής, επικοινωνήστε: 210 3617.360, 210 3617.369

Κωδικός εντύπου: 7021

ISSN 1790-6164

ATHENSvoice

Εβδομαδιαία εφημερίδα, διανέμεται δωρεάν. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή μερική, η διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της έκδοσης με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Η Αλίκη στη Χώρα των Δράκων

Του ΝΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Με τη χρυσή λίρα Αγγλίας σε ξέφρενο καλπασμό να σπάει το φράγμα των 700 ευρώ ανά τεμάχιο, την ορκωμοσία του εκλεγέντος νέου προέδρου των ΗΠΑ σε λίγα εικοσιτετράωρα και τους Γερμανούς να ψηφίζουν στις 23 Φεβρουαρίου σε μια καταλυτική για τα ευρωπαϊκά πράγματα αναμέτρηση, είναι προφανές πως η Ευρώπη, για μια ακόμη φορά στη δημοκρατική ιστορία της, εγκαινιάζει τη νέα χρονιά με ένα πολύ στραβό ποδαρικό.

Οι οιωνοί κάθε άλλο παρά άριστοι σ' αυτή τη συγκυρία. Ο ένας πόλεμος στην ανέκαθεν ευάλωτη ανατολική περιφέρεια του ευρωπαϊκού χώρου εισέρχεται στην τελική φάση εξαναγκαστικής διευθέτησης, που θα είναι και η κρισιμότερη για το γεωπολιτικό σχήμα των επόμενων δεκαετιών. Ο δεύτερος πόλεμος στις κρίσιμες για την ευρωπαϊκή ασφάλεια παρυφές της Γηραιάς Ηπείρου βρίσκεται στη φάση της γεωπολιτικής ανατροπής, με τις ΗΠΑ σε ρόλο «αλχημιστή» να πειραματίζονται σε ό,τι αφορά το σχήμα που θα επιτρέψει την απαγκίστρωσή τους από τη Μέση Ανατολή. Ο τρίτος πόλεμος, αυτός της εγκατάστασης στις σημαίνουσες ευρωπαϊκές κοινωνίες κυβερνήσεων «σιδηράς πυγμής», βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη στη Γερμανία, τη Βρετανία και τη Γαλλία. Και οι τρεις χώρες βιώνουν πρωτόγνωρη πολιτική αστάθεια, η οποία συνοδεύεται και από μια υπονομευτική για τους θεσμούς κοινωνική ανισορροπία. Υπάρχει κι ένα τέταρτο πολιτικό μέτωπο. Αυτό της ολιστικής απειλής η οποία επικρέμαται πάνω από το μεταπολεμικό πολιτικό σύστημα της Δύσης και αφορά τη μετωπική διεκδίκηση από την Big Tech και της πολιτικής εξουσίας.

Το επόμενο τέταρτο του τρέχοντος αιώνα θα δαπανηθεί στην πρακτική εφαρμογή των ψηφιακών καινοτομιών σε όλα τα φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας σε αυτόν τον πλανήτη, αλλά και της διαστημικής διάστασης της ανθρώπινης παρουσίας.

Οι διαφαινόμενες εξελίξεις στο δυτικό πολιτικό σύστημα, κάποιες εκ των οποίων ήδη δρομολογήθηκαν, αποκτούν χαρακτηριστικά ριζικής ανατροπής των κοινωνικών και οικονομικών σταθερών. Η αμερικανική κοινωνία κατέθεσε διά της ψήφου της μια ολιστική αναθεώρηση των αρχών που διέπουν τις δυτικές Δημοκρατίες, ιδιαίτερα μετά τις δύο παγκόσμιες πολεμικές αναμετρήσεις. Ζητήματα συνταγματικής τάξης, κορυφαίες αξίες όπως η ισότητα των πολιτών, η ισότητα των φύλων, η ισότητα ευκαιριών, η ισότητα στην Υγεία, η πρόσβαση σε δημόσια Παιδεία, μια καταλυτικά ισχυρή πλειοψηφία Αμερικανών πολιτών τα θέτει, στην καλύτερη, σε αμφισβήτηση ή αλλιώς απλώς τα απορρίπτει.

Στη νέα πολιτική περίοδο που ανοίγει στη μεταπολεμική μητρόπολη της Δύσης υπάρχουν ήδη μηχανισμοί που προωθούν την κατάργηση του Υπουργείου Παιδείας στις ΗΠΑ, τη διάλυση των μηχανισμών ελέγχου του Υπουργείου Υγείας, την αποδυνάμωση του ρόλου του κεντρικού τραπεζίτη της χώρας, την ακύρωση όλων των μηχανισμών, θεσμών, κανόνων επιβολής ισότιμης αντιμετώπισης των πολιτών από το κράτος, με άλλοθι την καταπολέμηση της woke κουλτούρας. Το πρόβλημα σε λίγους μήνες δεν θα είναι ο Ντόναλντ Τραμπ. Το μείζον πρόβλημα θα αφορά όλους όσους, στις ΗΠΑ και στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, θα ενεργούν εν ονόματι της Νέας Τάξης Πραγμάτων, η οποία θα στηρίζεται σ' αυτό το χαώδες και ομιχλώδες ιδεολόγημα που θα διαχειριστεί η νέα σύνθεση στον Λευκό Οίκο.

Για πρώτη φορά μεταπολεμικά, για την ακρίβεια για πρώτη φορά μετά τη «Νύχτα των Κρυστάλλων», η Δύση αντιμετωπίζει μια συγχρηματοδοτημένη απόρριψη όλων των χαρακτηριστικών που κατεύθυναν την επιστημολογική, ηθική, γνωσιολογική πορεία του δυτικού συστήματος εξουσίας.

Η απόρριψη των επιστημονικών δεδομένων για τη Δημόσια Υγεία που προτείνει ο εκκολαπτόμενος «Τσάρος» των αμερικανικών δομών υγείας, η ήδη κατατεθείσα πρόταση κατάργησης των εμβολιασμών κατά της πολιομυελίτιδας στα παιδιά, δεν αφήνουν περιθώρια αμφιβολίας ως προς τους στόχους αυτών των πολιτικών.

Η προτεινόμενη κατάργηση εκπαιδευτικών βιβλίων στα σχολεία των ΗΠΑ, η απαγόρευση αναφοράς στις θεωρίες εξέλιξης των ειδών, η κατάργηση μαθημάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, αποτελούν απλώς την κορυφή του παγόβουνου. Ένα σύστημα επιβολής νέων κανόνων μάθησης βρίσκεται προ των πυλών. Πρόκειται για την εργαλειοποίηση της επιλεκτικής γνώσης, που επιτρέπει στη συνέχεια την εφαρμογή πολιτικών στέρσης δικαιωμάτων. Τον Τραμπ ψήφισαν πάνω από το 70% των λευκών Αμερικανών, Ευαγγελιστών (Προτεστάντες). Αυτή η λεπτομέρεια είναι καταλυτική για τη σύνθεση της στρατιάς των Αναθεωρητών στην κοινωνία των ΗΠΑ.

Κάτι αντίστοιχο εμφανίζεται όλο και περισσότερο αυτόρεσκα και προκλητικά στη Βρετανία, όπου ο μεγαλύτερος πολιτικός αρλεκίνος στην ευρωπαϊκή ιστορία με το περίφημο κόμμα «Reform», ο Φάραντζ, φέρεται να απειλεί και, με αμφιλεγόμενες μετρήσεις, να έρχεται δεύτερο κόμμα στη Βρετανία. Αν σκεφτεί κάποιος πως αυτό το άτομο κατάφερε να πρωταγωνιστήσει στο BREXIT, τότε όλα είναι δυνατά στο προφανώς παρακμασμένο Ηνωμένο Βασίλειο.

Στην Αμερική, οι πανεπιστημιακοί αναλυτές αποκαλούν το ρεύμα των Αναθεωρητών που ακολουθούν τον Τραμπ κίνημα «Εθνικιστικού Χριστιανισμού» και το συνδέουν με το πανίσχυρο

δίκτυο Ευαγγελιστών ιεροκλήρων. Αναπόσπαστο κομμάτι αυτού του μορφώματος είναι το ψευδοεπιστημονικό δυναμικό του Διαδικτύου που εξέθρεψε το παγκόσμιο δίκτυο των αποκαλούμενων «Ψεκασμένων», γνήσιο υποπροϊόν της πανδημίας. Σε μια άλλη συγκυρία τα προαναφερθέντα θα προκαλούσαν απλώς τον γέλωτα. Μια ματιά στην αρθρογραφία των *New York Times* θα έπειθε πως η δυναμική του αναθεωρητισμού στις ΗΠΑ είναι κάτι παραπάνω από ένα φαινόμενο απλού μιμητισμού. Θυμίζει ακόμη και στις λεπτομέρειές του, κυρίως όσον αφορά τη μεθοδική χρήση του fake, τον τρόπο ιδεολογικής παρέμβασης που με τόση επιτυχία κατάφερε ο προπαγανδιστικός μηχανισμός του ευρωπαϊκού φασισμού στον Μεσοπόλεμο.

Πόσο μακριά είναι άραγε όλα αυτά από τη μακαρίως επαναπαυόμενη πατρίδα μας; Με μια απλή πρόσθεση, τα ακροδεξιά «ψέκια», όπως αυτόρεσκα τα αποκαλούν οι σοβαροφάνεις συστημικοί, συγκεντρώνουν δυνητικά ένα 20%. Ας ανατρέξουν όσοι αμφισβητούν αυτή την πρόσθεση στις τελευταίες 4 δημοσκοπήσεις από εταιρείες κατά κανόνα ευπρεπείς.

Και στην ελληνική ακροδεξιά εμφανίζεται η ιδιαιτερότητα της λατρείας του «Ξανθού Γένους». Η λατρεία προφανώς πηγάζει από κάποιες «εξαρτήσεις» από τις οποίες επωφελείται και το ακροδεξιό μωσαϊκό αλλά και ο Βλαδίμηρος Πούτιν. Εσχάτως, ωστόσο, εμφανίζεται ως δυναμικότερος παίκτης και πολλά υποσχόμενος «χορηγός» ο πολύς Ίλον Μασκ. Εν όψει μιας μελλοντικής (μα καθόλου σίγουρης) χορηγίας, το ακροδεξιό τόξο εμφανίζει συμπτώματα έντονης νευρικής κούρασης. Μια αποτυχία της Δεξιάς του Κυρίου να συσπειρώσει την ακροδεξιά ψήφο, μια λανθασμένη κίνηση της κυβέρνησης, μια επιτυχής αναθεωρητική ενέργεια του κατά τεκμήριο απομονωμένου Αντώνη Σαμαρά ή, ακόμη πιο απλά, μια δυσμενής εξέλιξη στα λεγόμενα εθνικά ζητήματα, και η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει και αυτή χαρακτηριστικά της «Χώρας των Δράκων». Με ή χωρίς την «Αλίκη» τους. **A**

Πόσο μακριά είναι άραγε όλα αυτά από τη μακαρίως επαναπαυόμενη πατρίδα μας;

MAMI

ONASSIS STEGI

ΣΥΛΛΗΨΗ – ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

MARIO BANUSHI

ΕΝΑΣ ΥΜΝΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ

06.02-22.03.25

ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ 16+

ΘΕΑΤΡΟ ONASSIS.ORG

ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

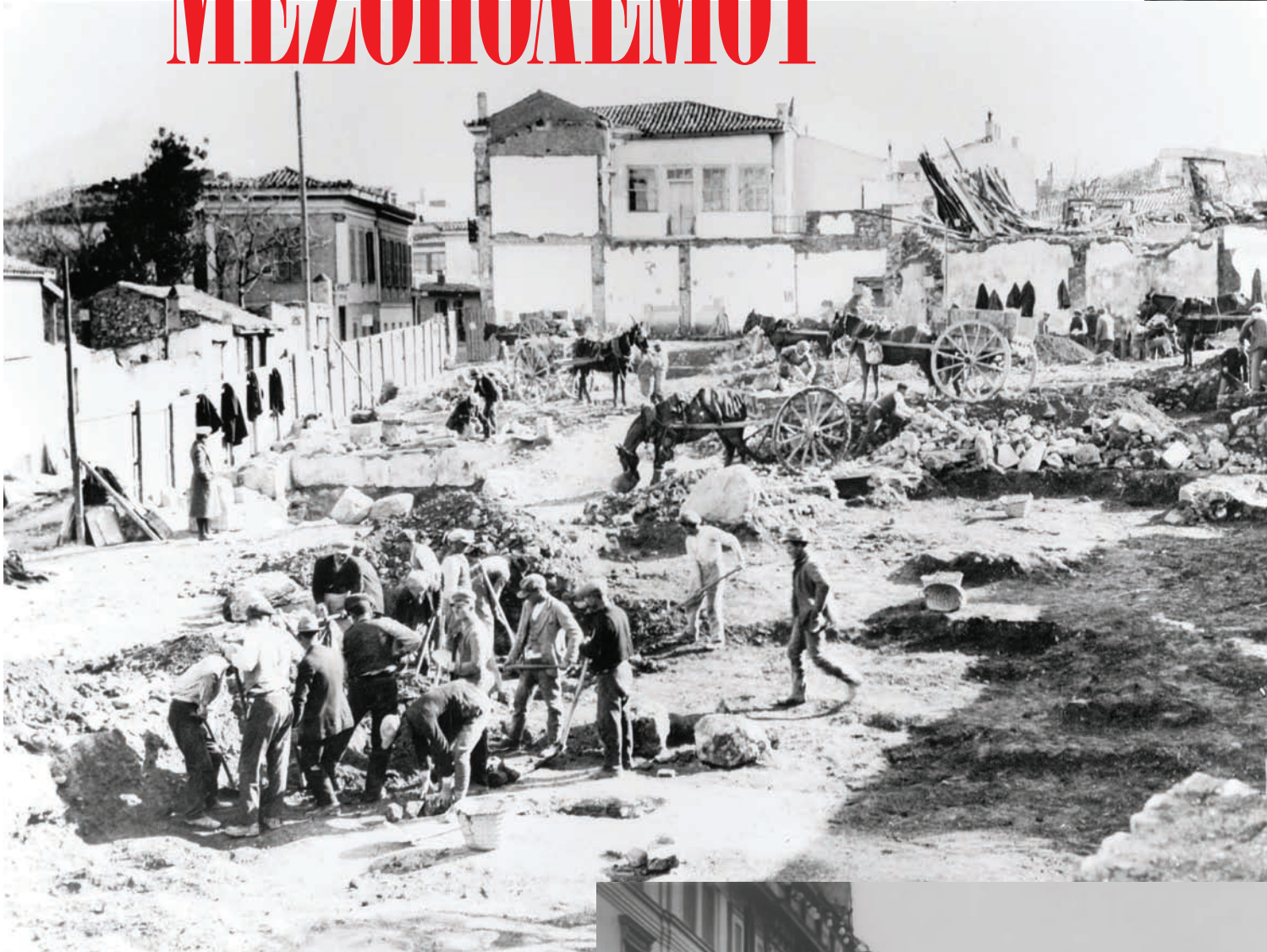

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

Η ΜΑΡΙΑ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ Η ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Πάνω Ο Άγγελος Σικελιανός και η Εύα Πάλμερ στις Δελφικές Πορτές. Ευγενική παραχώρηση, Μουσείο Μπενάκη, Ιστορικό αρχείο.
Αριστερά Ανακάλυψη της Αρχαίας αγοράς. Ανασκαφές της Αμερικανικής Αρχαιολογικής σχολής στην περιοχή Βρυσάκι, κάτω από την Ακρόπολη. National Archives, Washington DC.
Κάτω Η Αθήνα κατά τη δεκαετία του 1930. Ευγενική παραχώρηση, Library of Congress.

Η Μαρία Ηλιού μάς βάζει πάλι στη μηχανή του χρόνου κι αυτή τη φορά «ζωντανεύει» την **«Αθήνα του Μεσοπολέμου»**. Πρόκειται για το τρίτο στη σειρά των 6 ιστορικών ντοκιμαντέρ (προηγήθηκαν τα «Η Αθήνα από την Ανατολή στη Δύση, 1821-1896» και «Η Αθήνα και η Μεγάλη Ιδέα, 1896-1922») και θα προβληθεί στο Μέγαρο Μουσικής στις 17, 18 και 19 Ιανουαρίου. Μιλήσαμε με τη δημιουργό για να μάθουμε περισσότερα.

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΜΠΙΡΜΠΛΗ

— **Μαρία, τα ντοκιμαντέρ σου είναι σαν να μπαίνουμε στη μηχανή του χρόνου και να γυρίζουμε πίσω στην παλιά Αθήνα, να βλέπουμε τους παππούδες μας και τους γονείς μας να περπατάνε στους δρόμους της, να ψωνίζουν, να πίνουν τον καφέ τους, να διασκεδάζουν...**

Πράγματι, γιατί η ιδέα είναι οι ταινίες μας για την Αθήνα να διηγούνται μια ιστορία που συναρπάζει –γιατί η ιστορία της Αθήνας είναι συναρπαστική– χρησιμοποιώντας αφηγηματικά νήματα που δεν υφαίνουν μόνο οι ομιλητές, οι ήχοι και η μουσική της εποχής, αλλά και οι άγνωστες φωτογραφίες που τις έχουμε κάνει να κινούνται και τα παλιά φιλμάκια της δεκαετίας του '20 και του '30 που συντηρήθηκαν τόσο προσεκτικά για να μπορούμε να τα μεγαλώσουμε, ώστε οι θεατές, κατά κάποιον τρόπο, να χάνονται μέσα στην εικόνα. Ξέρεις, αυτή η ταινία, «Η Αθήνα του μεσοπολέμου, 1922-1940», που θα παιχτεί στις 17, 18 και 19 του Γενάρη στο Μέγαρο, ήταν εκτός προγράμματος. Δεν ήταν στις σκέψεις μας. Κανονικά, τώρα θα παρουσιαζόταν η ταινία «Η Αθήνα των συγκρούσεων, 1922-1950», αλλά στη φάση του μοντάζ συνειδητοποιήσαμε με τη μοντέρ της ταινίας, την Αλίκη Παναγή, και τον ιστορικό μας σύμβουλο, Αλέξανδρο Κιτρορέφ, πως μέσα στην τρίτη ταινία υπήρχε μια άλλη ταινία, «Η Αθήνα του μεσοπολέμου, 1922-1940». Το ίδιο το υλικό, η ίδια η ταινία διεκδίκησε την ύπαρξή της. Ο μεσοπόλεμος στην Αθήνα είναι μια περίοδος τρομερά ενδιαφέρουσα, πολύ δημιουργική και γεμάτη αντιθέσεις.

— **Τι σε ενέπνευσε να δημιουργήσεις αυτή τη σειρά ντοκιμαντέρ. Είναι η αγάπη σου για την Αθήνα, είναι κάτι άλλο;**

Η Αθήνα είναι η πόλη μου. Γεννήθηκα στο κέντρο, στην οδό Σόλωνος, στις αρχές της δεκαετίας του '60 και έζησα την περηφάνια των γονιών μου για την πόλη τους, που είχε γίνει μια σύγχρονη πρωτεύουσα, που είχε οικονομική ανάπτυξη, που άφηνε πίσω της τα τραύματα του εμφυλίου πολέμου. Μια πόλη που πρόσφερε πολιτισμό, ιδέες και τη χαρά της ζωής. Χαίρονταν τον νέο περίπατο που είχε σχεδιάσει ο Πικιώνης γύρω από την Ακρόπολη, το Ήχος και Φως, το Φεστιβάλ Αθηνών, την Αθηνάϊκή Ριβιέρα, μια πόλη με κινηματογράφους και θέατρα, με εκδόσεις, μια πόλη με έντονη πνευματική αλλά και πολιτική ζωή. Το 114 είναι ένας από τους ήχους της παιδικής μου ηλικίας στους ώμους του παππού μου στις διαδελιώσεις για το σύνταγμα, την παιδεία, στην πορεία ειρήνης. Η Αθήνα ήταν μια ανοιχτή πόλη που συνεχώς άλλαζε και πήγαινε μπροστά. Οι άνθρωποι της ζούσαν μια πολιτιστική και πολιτική άνοιξη.

Η αγάπη μου για την Αθήνα έχει τις ρίζες της στα ευτυχισμένα μου παιδικά χρόνια στην πόλη. Κάθε μέρα ήμουν στον κήπο με τον παππού μου. Διασχίζαμε άλλοτε τη Βασιλίσσης Σοφίας, άλλοτε το Σύνταγμα, άλλοτε φτάναμε στη Ρωμαϊκή αγορά ή κάναμε βόλτες γύρω από την Ακρόπολη και ο παππούς μου μου έλεγε ιστορίες που είχαν να κάνουν με διαφορετικές περιόδους, από τα κλασικά έως τα βυζαντινά χρόνια αλλά και τα χρόνια των γονιών του. Είχε το χάρισμα να διηγείται ωραία. Με τα μάτια της φαντασίας έβλεπα την πόλη να μεταμορφώνεται. Όμως τα χρόνια της σύγχρονης πόλης, από την πολιορκία της Ακρόπολης και μετά το 1821, με γοήτευαν ακόμη περισσότερο. Υπήρχε

η αίσθηση ότι η σύγχρονη πόλη, που έχει τη δική της ζωή, είναι κάτι πολύ σημαντικό. Με κάποιον τρόπο η πόλη της παιδικής μου ηλικίας απέκτησε κάτι μυθικό. Δεν ήταν μόνο γνώσεις από τις διηγήσεις του παππού μου, αλλά και βίωμα, ο τρόπος που καιρόμασταν και ζούσαμε την πόλη.

Έπειτα, τα πρώτα χρόνια της νεότητάς μου, γύρω στα 15, έζησα τη μεταπολίτευση και διαμορφώθηκα μέσα σ' αυτήν. Όπως οι γονείς μας στις αρχές της δεκαετίας του '60. Ήμασταν έξω, σε συναυλίες, σε θέατρα, κάναμε πολιτικές συζητήσεις, μιλούσαμε για εκσυγχρονισμό, ανακαλύπταμε την παγκόσμια λογοτεχνία, τον κινηματογράφο, νέες ιδέες για την κοινωνία, την Ευρώπη, τον κόσμο. Η πόλη ήταν και πάλι ανοιχτή. Η ιδέα του χώρου όπου οι άνθρωποι συναντιούνται, συμπληρώνονται, συγκρούονται, ανακαλύπτουν ιδέες, τις υλοποιούν, έχουν στιγμές χαράς και λύπης ήταν κάτι καθοριστικό για τη ζωή μου. Η πόλη ήταν ο χώρος που μέσα από απρόσμενες συναντήσεις μάς διαμόρφωνε.

Στα 17 μου έφυγα για σπουδές στο εξωτερικό. Στην Πάντοβα, στη βόρεια Ιταλία, όπου σπούδασα λογοτεχνία και φιλοσοφία. Έγινε μια αλλαγή. Η αγάπη μου για τη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο έγινε και αγάπη για την ιστορία. Ίσως, όταν ζεις στο εξωτερικό, καταλαβαίνεις καλύτερα, μέσα από την ιστορία μιας άλλης χώρας, τη σημασία και τη διαφορετικότητα της ιστορίας του δικού σου τόπου. Θυμάμαι, όταν επέστρεψα στην Αθήνα, πάντα έκρυβα την άφιξή μου για μία μέρα, γιατί μου άρεσε ν' αφήνω τη βαλίτσα μου στο πατρικό σπίτι και να περπατώ μόνη για ώρες στην πόλη, το απόγευμα και τη νύχτα. Ήταν σαν να «αναπνέω» την πόλη περνώντας αναμεσα στις διαφορετικές γειτονιές και σκεφτόμουν πως θα ήθελα πολύ μια μέρα να μπορούσα να διηγηθώ την ιστορία της.

Ύστερα ήρθαν τα χρόνια που άρχισα να δουλεύω ως βοηθός σκηνοθέτη σε ταινίες μυθοπλασίας μεγάλου μήκους κι έζησα στις μεγάλες πρωτεύουσες – Ρώμη, Παρίσι, Νέα Υόρκη. Αν και η ζωή σ' αυτές τις πόλεις μου έλειπε, συγχρόνως η Αθήνα και οι αγαπημένοι μου στην πατρίδα μου έλειπαν. Μια συνήθεια που είχε ο παππούς μου να αγοράζει από παλαιοπωλεία παλιές φωτογραφίες της Αθήνας έγινε και δική μου συνήθεια στα παλαιοπωλεία της Ρώμης. Αργότερα, στη Νέα Υόρκη, κάνοντας έρευνα για τη Σμύρνη ήδη από το 2004, βρήκαμε τυχαία άγνωστες φωτογραφίες της Αθήνας στα Εθνικά Αρχεία της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου και σε άλλα αρχεία. Αρχισα να τις συλλέγω χωρίς να είναι ξεκάθαρο τότε ότι θα κάναμε μια σειρά για την Αθήνα, αλλά γιατί αυτή η έξαψη για την ιστορία των πόλεων ήταν πάντα μέσα μου.

Συγκεντρώνοντας το υλικό που τότε, με τη συνεργασία της Άσπας Παπαζαχαρία και του Ben Pollard, σκανάραμε και διορθώναμε για να φαίνονται καλά οι φωτογραφίες, αρχισαμε να φτιάχνουμε τρέιλερ που έλεγαν την ιστορία της Αθήνας σε διάφορες περιόδους. Εν τω μεταξύ είχα συναντήσει τον ιστορικό Αλέξανδρο Κιτρορέφ στη Φιλαδέλφεια και είχαμε αρχίσει να συνεργαζόμαστε. Με τα τρέιλερ έτοιμα έγινε ξεκάθαρο πως θα μπορούσαμε, συλλέγοντας περισσότερο υλικό και παράλληλα επιλέγοντας προσεκτικά τους ομιλητές και χρησιμοποιώντας τις γνώσεις μας ως ομάδα, να ξεκινήσουμε την περιπέτεια της αφήγησης της ιστορίας της σύγχρονης Αθήνας. Αυτά τα τρέιλερ ήταν χρήσιμα και για να βρούμε χρηματοδότηση από μεγάλους Αμερικανικούς οργανισμούς αλλά και γιατί έτσι το έργο είχε αρχίσει να διαμορφώνεται αφηγηματικά. Από εκεί και πέρα άρχισε η σοβαρή έρευνα, που κράτησε χρόνια, και η σύνθεση.

— **Η πρόθεση της δημιουργίας αυτών των ντοκιμαντέρ είναι περισσότερο νοσταλγική ή θέλεις να μοιραστείς «μνήμες» της πόλης, εν προκειμένω του μεσοπολέμου, για να καταλάβουμε την εξέλιξη της Αθήνας και τελικά της Ελλάδας μέσα από χώρους, γεγονότα, πρόσωπα που τη χαρακτήρισαν;**

Όχι, δεν υπάρχει ίχνος νοσταλγικότητας. Από τη μια φέρνουμε σπάνιο και άγνωστο οπτικό υλικό για την Αθήνα από την Αμερική, την Ευρώπη, την Αυστραλία, την Ελλάδα, κι από την άλλη μια νέα ματιά στην ιστορία του Μεσοπολέμου, που βασίζεται στην προσεκτική έρευνα που κάναμε με τους συνεργάτες μου. Ο Μεσοπόλεμος δεν είναι μόνο η περίοδος που συνεχίζεται η διαμάχη ανάμεσα σε βενιζελικούς και μοναρχικούς μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, αλλά και πολλά άλλα αφηγηματικά νήματα που περνούν από την πολιτική, την κοινωνία με τις αντιθέσεις της, τον πολιτισμό. Η αστική τάξη κάνει αισθητή την παρουσία της αλλά και η εργατική, που για πρώτη φορά διαδελώνει στους δρόμους της πόλης ακριβώς επειδή έχουμε στον Μεσοπόλεμο τις βάσεις της ναυτιλίας και της βιομηχανίας. Η αποκάλυψη της Αρχαίας Αγοράς κάτω από την Ακρόπολη, οι Δελφικές Εορτές, η γενιά του '30 που θα αλλάξει για πάντα τη λογοτεχνία και τις τέχνες, ακόμη και η απλή καθημερινότητα και οι μεταμορφώσεις της πόλης είναι αφηγηματικά νήματα που ξεδιπλώνουν οι αφηγητές. Ο Roddy Beaton, η Χριστίνα Κουλούρη, ο Νίκος Βατόπουλος, ο Λάμπρος Λιάβας, ο Jim Wright, η Kathy Fleming, ο Λεωνίδας Εμπειρικός, η Τζελίνα Χαρλαύτη, ο Αλέξανδρος Κιτρορέφ – που θέλω να ευχαριστήσω βαθιά μέσα από την καρδιά μου – μιλούν αντικειμενικά, με αποφασιστική ειλικρίνεια και αμεσότητα, με το χάρισμα μιας ανεπιτήδευτης αφήγησης. Επίσης, όπως πάντα στις ταινίες μας, μιλάμε για τη μεγάλη Ιστορία αλλά και για τις μικρές, καθημερινές ιστορίες. Και, μιλώντας κανείς για την πόλη, μιλάει συγχρόνως και για την ιστορία της Ελλάδας, μια που η Αθήνα είναι η σκηνή όπου συμβαίνουν συνήθως τα μεγάλα γεγονότα και οι αλλαγές. Οι ταινίες μας δεν έχουν τίποτε το διδακτικό, δεν διαλέγουν πλευρές. Τα νέα στοιχεία με το άγνωστο οπτικό υλικό είναι μια νέα ματιά στον Μεσοπόλεμο κι ένας νέος τρόπος να μιλάει κανείς για την ιστορία της πόλης στο γενικό κοινό με τρόπο που όχι μόνο να δίνει πληροφορίες αλλά και να συγκινεί και να ταράζει. Στην πραγματικότητα, η ταινία μας είναι μια κοινωνική ιστορία της πόλης.

— **Είναι φανερό ότι και αυτό το ντοκιμαντέρ έχει από πίσω του πολλή ερευνητική δουλειά. Πόσο καιρό σάς πήρε για να το φτιάξετε;**

Είναι είκοσι χρόνια που γίνεται έρευνα για να βρεθεί το υλικό από την Αμερική, την Αυστραλία και την Ευρώπη, όχι μόνο από εμένα και τον Αλέξανδρο αλλά και από μια ομάδα ερευνητών σε διάφορα μέρη του κόσμου. Ξεκινήσαμε το 2004. Αμέσως μετά τον θάνατο της μητέρας μου, έπεσα στη δουλειά

με ορμή. Η πόλη που προσπαθούσα να ανακαλύψω ξανά μέσα από χαμένες εικόνες ήταν η πόλη όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε. Γεννήθηκε το 1927. Βέβαια, μεσολάβησαν άλλες ταινίες – «Το ταξίδι», «Το ελληνικό όνειρο στην Αμερική», «Σμύρνη, η καταστροφή μιας κοσμοπολίτικης πόλης», «Από τις δυο πλευρές του Αιγαίου», «Αγαπημένη θεία Λένα»–, αλλά παράλληλα μέσα μου δούλευε η σειρά για την Αθήνα. Διαμορφωνόταν σιγά σιγά και από τις συζητήσεις με τους συνεργάτες και κυρίως με τον Αλέξανδρο Κιτρορέφ, τον ιστορικό σύμβουλο της ταινίας. Με τον Αλέξανδρο νιώθω μερικές φορές ότι είναι σαν να σκάβουμε το ίδιο τούνελ από διαφορετικές πλευρές και να συναντιόμαστε. Το τούνελ είναι το συσσωρευμένο οπτικό υλικό, που εκείνος το μελετάει ως ιστορικός κι εγώ ως αφηγήτρια.

– Πόσο δύσκολο ήταν να βρείτε όλες αυτές τις σπάνιες εικόνες και ειδικά τα βίντεο; Ποιες ήταν οι πηγές;

Από την Αμερική οι βασικές πηγές είναι τα Εθνικά Αρχεία της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, οι βιβλιοθήκες των πανεπιστημίων Princeton και Harvard, το Getty Images, το Robert Davidian Archive από το Λος Άτζελες και πολλά άλλα αρχεία. Από την Αυστραλία είναι από το Πανεπιστήμιο του Σίδνεϊ, από την Ευρώπη η Pathe και η Gaumont στο Παρίσι, το Save the Children Fund στην Αγγλία, η Deutsche Fotothek στη Γερμανία, το Eye στην Ολλανδία και το Swedish National Archives στη Σουηδία. Έτσι, το άγνωστο φιλμ με τους Αθηναίους να ξεχύνονται στο κέντρο της πόλης ζητώντας δημοκρατία είναι από την Pathe, ενώ από τα National Archives, Washington DC είναι τα φιλμ από το νόθο δημοψήφισμα για τη βασιλεία του Γεωργίου Β΄ στην Αθήνα.

Πέρα όμως από το οπτικό αρχειακό υλικό που ανακαλύψαμε, συντηρήσαμε και ψηφιοποιήσαμε στο εξωτερικό, αυτή τη φορά, ως προς την κινούμενη εικόνα, αναπτύξαμε για πρώτη φορά συνεργασία με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, την Αμαλία Παππά, την ΕΥΔΑΠ και τον κύριο Στεργίου, την Ταινιοθήκη της Ελλάδας και τη Μαρία Κορμηνού, το ΔΣ και τους Τάσο και Νίκο Αδαμόπουλο, εξαιρετική συνεργασία και με τους τρεις οργανισμούς, που απέδωσε καρπούς. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα το υλικό που ανακαλύφθηκε ψηφιοποιήθηκε από τη μη κερδοσκοπική εταιρεία ΠΡΩΤΕΑΣ & PROTEUS NY INC, που έχουν κάνει την παραγωγή της ταινίας.

– Μπορείτε να μας δώσετε μια πρόγευση του τι θα δούμε;

Ανάμεσα σ' αυτά που θα δούμε είναι η ανακατασκευή της Ομόνοιας για να δημιουργηθούν η νέα πλατεία Ομονοίας και τα υπόγεια του ηλεκτροκίνητου πια τρένου που θα συνέδεε την Αθήνα με τον Πειραιά αλλά και πλάνα του ατμοκίνητου τρένου από την Αθήνα στην Κηφισιά, του περίφημου «Θηρίου», που εξακολούθησε να λειτουργεί για σχεδόν δύο δεκαετίες. Βλέπουμε δηλαδή μια Αθήνα που κινείται σε δύο ρυθμούς συγχρόνως, την Αθήνα του εκσυγχρονισμού του ηλεκτρικού και αυτήν του παρελθόντος, της εποχής του

ατμού. Επίσης, από την ΕΥΔΑΠ θα δούμε πώς έφτασε επί Βενιζέλου το νερό στην πόλη για πρώτη φορά, όταν ανέλαβε το έργο ο κύριος Ούλεν από την Ιντιάνα των Ηνωμένων Πολιτειών. Φαίνεται η κατασκευή του φράγματος του Μαραθώνα από πεντελικό μάρμαρο, το τούνελ που το συνέδεε με την πόλη, οι σωληνώσεις σε όλους τους δρόμους για να φτάσει το νερό στα σπίτια. Επίσης βλέπει κανείς τα εγκαίνια της ύδρευσης της πόλης στους Στύλους του Ολυμπίου Διός, όπου το νερό πηγαιίνει πιο ψηλά κι από τους στύλους, ενώ ο Βενιζέλος εγκαινιάζει το έργο. Από την ταινιοθήκη της Ελλάδας συμπεριλάβαμε λίγα λεπτά από την ταινία του Βιλάρ, που τρέχει στο κέντρο της πόλης στη δεκαετία του '20, μπροστά από την αθηναϊκή τριλογία –Βιβλιοθήκη, Πανεπιστήμιο, Ακαδημία–, ενώ φαίνονται τα πρώτα αυτοκίνητα, τα T model, και ελάχιστος κόσμος. Δέκα χρόνια αργότερα, ένα απόσπασμα από τους «Απάχιδες των Αθηνών» όπου οι δύο πρωταγωνιστές διασχίζουν με ένα ανοιχτό ταξί το κέντρο της Αθήνας, που δείχνει μια πόλη η οποία μέσα σε μια δεκαετία έχει μεταμορφωθεί σε μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα που σφύζει από ζωή, με κίνηση, αυτοκίνητα, λεωφορεία, μαγαζιά. Επίσης από την Ταινιοθήκη είναι και το φιλμικό υλικό από τη δικτατορία του Μεταξά που δεν έχουμε ξαναδεί.

– Η περίοδος του Μεσοπολέμου ουσιαστικά ορίζεται και ξεκινάει με την άφιξη των προσφύγων από τη Μικρά Ασία το 1922. Μέσα από το υλικό που συλλέξατε, θα δούμε τι αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά την εγκατάστασή

τους στην πόλη αλλά και πώς επηρέασαν κι εκείνοι με τη σειρά τους την αθηναϊκή κοινωνία, πώς αλλάζει η καθημερινότητα των Αθηναίων μετά την άφιξή τους;

Η ταινία αυτή αρχίζει με μια ήρεμη πόλη, ενώ στη Μικρά Ασία συνεχίζεται ο πόλεμος, και ξαφνικά το φθινόπωρο του '22 η πόλη κατακλύζεται από πρόσφυγες. 1.200.000 περίπου υπολογίζουμε πως έφτασαν στην Ελλάδα και ίσως οι 500.000 απ' αυτούς στην Αθήνα. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών φεύγουν 350.000 μουσουλμάνοι από την Ελλάδα και φτάνουν 250.000 ακόμη πρόσφυγες. Η πόλη αλλάζει εντελώς, οι πρόσφυγες μένουν παντού, ακόμη και σε θέατρα, σε αρχαιολογικούς χώρους, σε δρόμους. Όμως οι πρόσφυγες, που με την άφιξή τους συνάντησαν τη δυσπιστία και σε πολλές περιπτώσεις την εχθρική συμπεριφορά των γηγενών, άλλαξαν εντελώς την πόλη. Πολλοί απ' αυτούς ήταν μορφωμένοι και κοσμοπολίτες, σε αντίθεση με τους παλιούς Αθηναίους, κι έφεραν νέες πιο προοδευτικές απόψεις. Αλλά, πέρα απ' τους αστούς, πολλοί από τους πρόσφυγες θα γίνουν εργάτες, σε μια Αθήνα όπου σπίνονται βιομηχανίες και μπαίνουν οι βάσεις της ναυτιλίας. Ελάχιστοι έρχονται με κεφάλαια από τη Μικρά Ασία, όπως ο Μποδοσάκης, και θέτουν τις βάσεις της ελληνικής βιομηχανίας. Οι Μικρασιάτες λοιπόν, εκτός από πολιτισμό και έναν άλλο τρόπο ζωής, έφεραν και ανάπτυξη. Στην πολιτική επίσης, η εκλογική γεωγραφία στην πόλη αλλάζει, γιατί οι Μικρασιάτες πρόσφυγες είναι μαζικά Βενιζελικοί. Κι έτσι, ανάμεσα στον κόσμο που διαδhlώνει στο κέντρο της Αθήνας το 1924 ζητώντας το πολίτευμα να γίνει δημοκρατία, πολλοί πρέπει να είναι πρόσφυγες.

Ενώ τα πρώτα χρόνια πρόσφυγες και γηγενείς ζουν χώρια, αργότερα –θα πάρε δεκαετίες– με τους γάμους ανάμεσα σε Μικρασιάτες και Αθηναίους δημιουργείται μια νέα αθηναϊκή κοινωνία. Αυτή είναι και η δική μου ιστορία, γιατί είμαι κόρη ενός Σμυρνιού και μιας Αθηναίας, αλλά την ίδια ιστορία έχουν και πολλοί από τους φίλους μου που είναι παιδιά Μικρασιατών και Αθηναίων και αυτή η ανάμειξη εκσυγχρονίζει την αθηναϊκή κοινωνία και φέρνει μια νέα πνοή.

– Πώς ήταν η πολεοδομική εικόνα της Αθήνας κατά την περίοδο αυτή; Ποιες περιοχές άλλαξαν λόγω της εγκατάστασης των προσφύγων;

Τότε πρωτοδημιουργούνται οι προσφυγικές γειτονιές, στην αρχή με αντίσκηνα και λαμαρίνες, μετά χτίζονται χαμηλά σπίτια. Είναι όλες έξω από το κέντρο και συνήθως παίρνουν τα ονόματα των πόλεων και των περιοχών απ' όπου ήρθαν οι πρόσφυγες. Η Νέα Σμύρνη, η Νέα Φιλαδέλφεια, η Νίκαια, αλλά και η Καισαριανή, ο Βύρωνας και τόσες άλλες. Οι περιοχές αυτές αναπτύσσονται με το πέρασμα του χρόνου και εμφανίζονται δεύτερο όροφοι σε πολλές από αυτές τις γειτονιές, γιατί οι οικογένειες μεγαλώνουν.

Υπάρχει και μια άλλη μεγάλη αλλαγή στο κέντρο της πόλης, όταν εμφανίζονται οι πρώτες πολυκατοικίες στις μεγάλες λεωφόρους, τη Βασιλίσσης Σοφίας, την Αμαλίας, την Πατησίων. Τις χτίζουν Έλληνες αρχιτέκτονες που έχουν σπουδάσει στο εξωτερικό και εφαρμόζουν αυτά που έμαθαν. Έτσι, το κέντρο της Αθήνας αποκτά αρκετές πολυκατοικίες art deco και bauhaus. Ο πιο ευκατάστατοι Αθηναίοι επιλέγουν τότε να αφήσουν τις μονοκατοικίες και να εγκατασταθούν στις πολυκατοικίες, που προσφέρουν άλλες ανέσεις στην κουζίνα και στο λουτρό. Η Αθήνα πάντως παραμένει μια πόλη με μεγάλες αντιθέσεις και μεγάλο μέρος του πληθυσμού ζει σε δύσκολες συνθήκες.

– Εκτός από τα κτίρια και τα μνημεία, στο ντοκιμαντέρ θα δούμε και την καθημερινή ζωή των Αθηναίων του Μεσοπολέμου; Τι δουλειές έκαναν, πώς ψυχαγωγούνταν, πού συναντιούνταν, αλλά και ποιος ήταν ο ρόλος των γυναικών στην αθηναϊκή κοινωνία του Μεσοπολέμου;

Ναι, βλέπουμε και την καθημερινότητα. Οι νεόκοποι Αθηναίοι αστοί χορεύουν τους νέους χορούς: ταγκό και φοξ τροτ. Τραγουδούν Αττίκ και Παννίδα στην αστική Αθήνα αλλά και ρεμπέτικα στην περιφέρεια της πόλης. Επίσης, μια νέα τέχνη εισβάλλει στη ζωή της πόλης, ο κινηματογράφος, και δημιουργούνται νέα κτίρια. Οι Αθηναίοι παρακολουθούν με ενδιαφέρον τις μεγάλες αμερικανικές παραγωγές, αλλά μέσα στις επιτυχίες είναι και ταινίες όπως το «Θωρηκτό Ποτέμκιν» και το «Μετρόπολις».

Αλλά και η θέση της γυναίκας αλλάζει, όπως φαίνεται. Γυναίκες και άντρες κολυμπούν τα καλοκαίρια πλάι πλάι φορώντας μαγιό στις παραλίες κοντά στην Αθήνα. Οι φούστες ανεβαίνουν και οι γυναίκες δείχνουν περήφανα τα πόδια τους. Τα προηγούμενα χρόνια οι γυναίκες δούλευαν κυρίως ως δασκάλες κοριτσιών κι έμεναν ανύπαντρες επειδή δούλευαν. Τώρα, πολύ περισσότερες σπουδάζουν και αποκτούν νέα επαγγέλματα. Εργάζονται ως τηλεφωνήτριες, δακτυλογράφοι, γραμματείς. Επιπλέον, με την άνοση της βιομηχανίας, πολλές γυναίκες δουλεύουν στα εργοστάσια και αποκτούν τα πρώτα πολιτικά δικαιώματα – οι γυναίκες στην Ελλάδα ψηφίζουν για πρώτη φορά στις δημοτικές εκλογές του 1936.

– Υπάρχει κάτι που εσένα σε εντυπωσίασε ή σε συγκίνησε ιδιαίτερα κατά την έρευνα;

Αναζητάς οπτικό υλικό για την Αθήνα στις τέσσερις γωνιές της Γης, μετά επιστρέφεις στο σπίτι σου στην Αθήνα, ανοίγεις τα οικογενειακά άλμπουμ και ξαναβρίσκεις τις φωτογραφίες των παππούδων σου και των γονιών σου, που τελικά επίσης χρησιμοποιείς, καθώς και φωτογραφίες των γονιών των φίλων σου. Αυτό είναι πολύ συγκινητικό, γιατί ο Μεσοπόλεμος είναι κοντά μας χρονικά και κοντά στην οικογενειακή μας ιστορία. Στην πραγματικότητα, σ' αυτή την ταινία ανακαλύπτουμε την πόλη των παππούδων και των γονιών μας. Η γιαγιά μου γεννήθηκε το 1905. Τα πρώτα της δημιουργικά χρόνια ήταν στον Μεσοπόλεμο. Και η μητέρα μου γεννήθηκε το 1929. Είναι τόσο κοντά χρονικά, που ίσως κάποιοι θεατές από το κοινό να ανακαλύψουν οικογενειακές μορφές. Ακόμα, με εντυπωσίασε το φιλμ που ανακαλύψαμε στη Γαλλία με τους Αθηναίους να διαδhlώνουν στο κέντρο της πόλης ζητώντας δημοκρατικό πολίτευμα, το 1924 – ένα φιλμ ορμητικό, θα έλεγα, έτσι όπως ο κόσμος ξεχύνεται στους δρόμους της πόλης.

Πάντως αυτό που εντυπωσίασε τόσο εμένα όσο και τον ιστορικό μας σύμβουλο, τον Αλέξανδρο Κιτρορέφ, μελετώντας αυτή την περίοδο ήταν η ανακάλυψη πως τελικά η σύγκρουση των Δεκεμβριανών προετοιμάστηκε κατά

Πάνω Παιδιά παίζουν κάτω από την Ακρόπολη. National Archives, Washington DC. **Κάτω** Τουρίστες στην Ακρόπολη, αρχές δεκαετίας 1930. Harvard University, Fine Arts Library.

Πάνω Χαυτεία, δεκαετία 1930. Ευγενική παραχώρηση, Αρχείο Νίκου Πολίτη.

Κάτω Φτωχογειτονιά στην Πλάκα. Ευγενική παραχώρηση, American School of Classical Studies (ASCA).

Πάνω Γυναίκες και άντρες κολυμπούν δίπλα δίπλα φορώντας μαγιό. Ευγενική παραχώρηση, Αρχείο Νίκου Πολίτη.

Μέση
Ο Πύργος Σεφέρης με την παρέα του στην εξοχή, στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Ευγενική παραχώρηση, ΕΛΙΑ-Αρχείο Σεφέρη.

Κάτω
Προσφυγόπουλα βοηθάνε στο χτίσιμο των νέων τους σπιτιών στη νέα πατρίδα. Ευγενική παραχώρηση, National Geographic.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ

Σκηνοθεσία | **Μαρία Ηλιού**
Ιστορικός σύμβουλος | **Αλέξανδρος Κιτρορέφ**
Μουσική | **Κατερίνα Πολέμη**

Διεύθυνση φωτογραφίας | **Buddy Squires, Γιώργος Γιαννέλης**
Μοντάζ | **Αλίκη Παναγή**
Ήχος | **John Zecca, Mark Mandler, Άρης Παυλίδης**
Μιξάζ | **Θύμιος Κολοκούσης**

Ομιλήτες
Roderick Beaton, Αλέξανδρος Κιτρορέφ, Katherine Fleming, Λεωνίδας Εμπειρικός, Jim Wright, Χριστίνα Κουλούρη, Νίκος Βατόπουλος, Λάμπρος Λιάβας, Τζελίνα Χαρλαύτη

Παραγωγή
Πρωτέας, Proteus NY Inc

κάποιον τρόπο στον Μεσοπόλεμο. Οι συνοικίες που θα διαμορφωθούν με την άφιξη των προσφύγων στην περιφέρεια της πόλης είναι αυτές που αργότερα θα γίνουν οι συνοικίες του ΕΛΑΣ στα Δεκεμβριανά. Στον Μεσοπόλεμο, ακριβώς επειδή έχουμε τις βάσεις της ναυτιλίας και της βιομηχανίας, δημιουργείται εργατική τάξη. Με την ίδρυση του ΚΚΕ, βλέπουμε τις μεγάλες εργατικές κινητοποιήσεις στην καρδιά της πόλης. Το 1930, όταν ο Βενιζέλος υπογράφει τη συνθήκη φιλίας με τον Κεμάλ Ατατούρκ και ακυρώνει τις αποζημιώσεις που, βάσει της συνθήκης της Λωζάνης, έπρεπε να πάρουν οι πρόσφυγες, το ΚΚΕ δυναμώνει, γιατί πολλοί πρόσφυγες απογοητεύονται από τον Βενιζέλο και εντάσσονται σ' αυτό. Στον Μεσοπόλεμο η εργατική τάξη ζει στις νέες συνοικίες, στο δαχτυλίδι έξω από το κέντρο, και οι αστοί στο κέντρο της πόλης. Αργότερα, κατά την απελευθέρωση, στα Δεκεμβριανά, όταν θα αποφασιζόταν πώς θα προχωρούσε αυτός ο τόπος, ποιος θα τον διοικούσε, γίνεται η σύγκρουση ανάμεσα στο κέντρο και τις συνοικίες. Στον κύκλο έξω από το κέντρο η Αριστερά και στο κέντρο της πόλης η δεξιά, αφήνοντας τους κεντρώους και τους φιλελεύθερους –που ήταν πολλοί, τόσο στο κέντρο όσο και στην περιφέρεια– μετέωρους. Και να λοιπόν που μιλώντας για αυτή την ανακάλυψη είναι σαν να περνάμε στην επόμενη ταινία μας, την «Αθήνα των Συγκρούσεων, 1940-1950», που ελπίζω να είναι έτοιμη ώστε να παρουσιαστεί στο Μέγαρο στις αρχές του 2026.

– Ποια ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση κατά τη δημιουργία του ντοκιμαντέρ;

Η σύνθεση, το τι τελικά θα αφηγηθείς. Οι ταινίες μας δεν είναι εγκυκλοπαιδικές, δεν παραθέτουν γνώσεις και άγνωστο οπτικό υλικό στη σειρά, αλλά υφαίνουν μια ιστορία, φέρνουν μια νέα ματιά –πιστεύω αντικειμενική– σε κάθε περίοδο. Το να διηγηθείς μια ιστορία με διαφορετικά εργαλεία όπως ο λόγος, η εικόνα, ο ήχος και η μουσική με ιστορικά γεγονότα και μικρές καθημερινές ιστορίες και να τα συνδυάσεις όλα αυτά για να ανασυνθέσεις μια εποχή είναι πρόκληση.

Αλλά υπάρχει και μια άλλη πρόκληση, χωρίς την οποία δεν θα υπήρχαν αυτές οι ταινίες. Στην αρχή της παραγωγής, όταν έχεις την ιδέα κι έχεις γράψει το σενάριο, η πρόκληση είναι να βρεις τις χορηγίες για να πραγματοποιηθεί η ταινία. Όλη η σειρά για την Αθήνα –εκτός από δύο ελληνικές συμμετοχές από το ΚΙΚΠΕ (Κοινωνικό Ίδρυμα Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου) και έναν Αθηναίο ανώνυμο χορηγό– είναι χρηματοδοτημένη κυρίως από αμερικανικά ιδρύματα που ίδρυσαν Έλληνες της Αμερικής – The Jaharis Family Foundation, The Hatsopoulos Foundation, The Pindaros Foundation. Νιώθω μεγάλη ευγνωμοσύνη που οι χορηγοί μας πίστεψαν στη δουλειά μας και πρόσφεραν ότι χρειαζόταν για μια πολύ ακριβή κινηματογραφική παραγωγή, που συγχρόνως συντηρεί οπτικό αρχαιολογικό υλικό – όχι μόνο φωτογραφίες αλλά και παλιά φιλμ. Οι χορηγοί μας, άνθρωποι μεγάλης ηλικίας, της προηγούμενης γενιάς, ενώ ξεκινήσαμε μαζί αυτό το έργο, δεν υπάρχουν πια στη ζωή. Δεν είναι πια μαζί μας ο Michael Jaharis, ο George Hatsopoulos και ο Ανώνυμος χορηγός. Σκεφτόμουν, λοιπόν, πως αυτές οι ταινίες είναι ένα δώρο κυρίως από την προηγούμενη γενιά της διασποράς, για εμάς, για τα παιδιά και τα εγγόνια μας.

– Η αναβίωση παλαιών εικόνων και στιγμιότυπων της Αθήνας του παρελθόντος θεωρείς ότι μπορεί να συμβάλει στο να συνδεθεί το κοινό του σήμερα και ειδικότερα το νεότερο κοινό με την πόλη; Τι θα πεις για να «πείσεις» τους ζοφάρδες να το δουν;

Βέβαια και το πιστεύω. Όχι μόνο η αναβίωση των εικόνων αλλά και η αφήγηση της ιστορίας που λέμε. Και αυτό ισχύει για κάθε κοινό, ανεξάρτητα από την ηλικία. Η διαφορά είναι πως η γενιά μας έχει μνήμες από τις διηγήσεις των παππούδων μας γι' αυτήν την περίοδο, ενώ οι νεότεροι δεν έχουν ακούσει τέτοιες διηγήσεις. Οπότε θα ανακαλύψουν κάτι «παλιό» για την πόλη τους που γι' αυτούς είναι «νέο»! Θα ανακαλύψουν μυστικά για την πόλη τους που δεν μπορούν να φανταστούν. Η καλύτερη ιστορία είναι αυτή που διηγείται κάτι και όχι αυτή που διδάσκει.

– Υπάρχει κάποιο μήνυμα που θέλεις να περάσεις μέσα από τα ντοκιμαντέρ στους Αθηναίους;

Αν δεν υπάρχει μνήμη, δεν υπάρχει μέλλον. Η ιστορία της πόλης είναι μια πολύ σημαντική υπόθεση για τους πολίτες της. Χρειαζόμαστε ιστορίες που ξεδιπλώνονται αντικειμενικά, νηφάλια, που στηρίζονται στην έρευνα, στα γεγονότα, και διηγούνται με αυτόν τον τρόπο την ιστορία της πόλης. Πώς θα προχωρήσουμε, αν δεν δούμε με τη ματιά της εποχής μας το παρόν, έτσι ώστε να μπορέσουμε να χτίσουμε το μέλλον μας καλύτερα; **A**

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΣΤΗ ΡΥΘΜΙΖΟΜΕΝΗ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

**ALTER
EGO
MEDIA**

MEGA **ΤΟ ΒΗΜΑ** **ΤΑ ΝΕΑ** **in** **OT** **MOREMEDIA** **104,6
myradio**

Η Alter Ego Media σε νέα εποχή

Έναρξη
Δημόσιας Προσφοράς
20.01.2025

Λήξη
Δημόσιας Προσφοράς
22.01.2025

Έναρξη
διαπραγμάτευσης μετοχών
27.01.2025

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΚΥΡΙΟΙ ΑΝΑΔΟΧΟΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Piraeus **EUROBANK**

ΚΥΡΙΟΙ ΑΝΑΔΟΧΟΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ **ALPHA BANK**

ΑΝΑΔΟΧΟΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Optima bank **attica bank**

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ
ΕΚΔΟΣΗΣ

Piraeus **EUROXX**

Το από 14.01.2025 εγκεκριμένο από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Ενημερωτικό Δελτίο θα είναι διαθέσιμο στο επενδυτικό κοινό, σε ηλεκτρονική μορφή στις ακόλουθες ιστοσελίδες: του Χ.Α. (athexgroup.gr/el/web/guest/companies-new-listings), της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (http://www.hcmc.gr/el_GR/web/portal/elib/deltia), της Alter Ego Media A.E. (<https://www.alteregomedia.org/investor-relations/regulated-information/>), του Συμβούλου και Συντονιστή Κυρίου Αναδόχου, Τράπεζα Πειραιώς (<https://www.piraeusholdings.gr/alteregomediaipoi>), του Συμβούλου και Συντονιστή Κυρίου Αναδόχου, Euroxx Χρηματιστηριακής Α.Ε.Π.Ε.Υ. (<https://www.euroxx.gr/gr/content/article/alteregomedia>), του Συντονιστή Κυρίου Αναδόχου, Τράπεζα Eurobank (<https://www.eurobank.gr/el/omilos/enimerosi-ependuton/enimerotika-deltia/enimerotika-deltia-sumboulos-anadoxos-trapeza-eurobank-ergasias-ae>), του Κυρίου Αναδόχου, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (<https://www.nbg.gr/el/footer/enimerotika-deltia>), του Κυρίου Αναδόχου, Alpha Bank (<https://www.alpha.gr/el/idiotes/ependuseis/xrimatistiriakes-upiresies/Enimerotika-deltia>), του Αναδόχου, Optima Bank (<https://www.optimabank.gr/business/investment-banking/enimerotika-pliroforiaka-deltia>) και του Αναδόχου, Attica Bank (<https://www.atticabank.gr/el/individuals/investment-products/#enimerotika-kai-pliroforiaka-deltia>). Επίσης, κατά τη διάρκεια της περιόδου της Δημόσιας Προσφοράς και με πρωτοβουλία της Εταιρείας, το Ενημερωτικό Δελτίο θα είναι διαθέσιμο δωρεάν στο επενδυτικό κοινό και σε έντυπη μορφή, εφόσον ζητηθεί, στα γραφεία της Εταιρείας, Λεωφόρος Ανδρέα Συγγρού 340, Καλλιθέα, καθώς και στο δίκτυο καταστημάτων και στα γραφεία των Συντονιστών Κυρίων Αναδόχων, των Κυρίων Αναδόχων και των Αναδόχων της Δημόσιας Προσφοράς. Η έγκριση από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς του Ενημερωτικού Δελτίου δεν θα πρέπει να νοείται ως έγκριση των μετοχών που προσφέρονται και εισάγονται προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Οι επενδυτές θα πρέπει να μελετήσουν το Ενημερωτικό Δελτίο προτού προβούν σε επενδυτική απόφαση, προκειμένου να κατανοήσουν πλήρως τους δυνητικούς κινδύνους και τα οφέλη που συνδέονται με την απόφαση επένδυσης στις μετοχές.

ΛΑΚΗΣ ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ήρωες με παντούφλες

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΖΟΣ

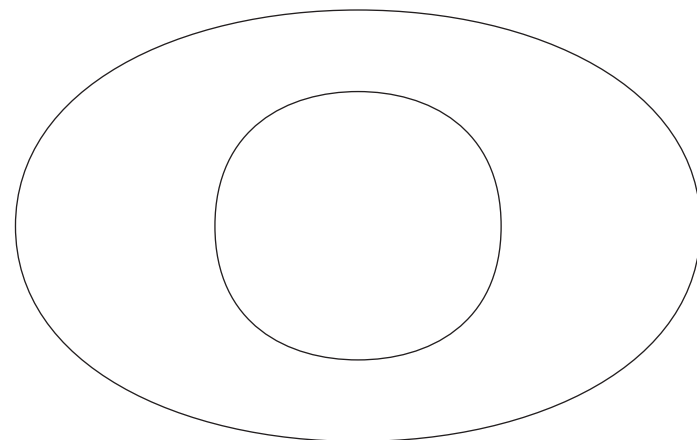
ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΝΕΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ **ΛΑΚΗ ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΥ** ΚΑΙ ΤΟΥ **ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΕΖΟΥ**, ΜΙΛΗΣΑΜΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΗΘΟΠΟΙΟΥΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΑΠΟ ΔΥΟ ΠΑΛΙΟΤΕΡΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΩΜΩΔΙΑΣ

Της ΜΑΝΙΝΑΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Ο Γιάννης Μπέζος σκηνοθετεί και ο Λάκης Λαζόπουλος πρωταγωνιστεί στο κλασικό έργο «Ένας ήρωας με παντούφλες» (πρωτο-ανέβηκε στο θέατρο το 1947-48), των Αλέκου Σακελλάριου και Χρήστου Γιαννακόπουλου: οι μεγαλύτεροι το θυμόμαστε από την ταινία που σκηνοθέτησε ο Σακελλάριος (1958) πάνω στο θεατρικό έργο, με πρωταγωνιστή τον Βασίλη Λογοθετίδη στον ρόλο του απόστρατου στρατηγού Λάμπρου Δεκαβάλλα. Ο Δεκαβάλλας, που έφαγε τη ζωή του σε πολέμους, όπως πολλοί στρατιωτικοί της εποχής του, με το ζόρι τα βγάζει πέρα – η γυναίκα του προσπαθεί να πουλήσει το σπαθί και τη στολή του στον παλιατζή–, όταν ο ξάδερφός του ανακοινώνει ότι θα στηθεί αδριάντας προς τιμήν του στην πλατεία... αλλά ξετυλιγεται σιγά σιγά η απάτη, η λαμογιά, η υποκρισία τόσο του ξαδέρφου όσο κι ολόκληρου του Συστήματος (που ευνοεί τέτοιους ξαδέρφους), μπροστά στην ακεραιότητα του καπνένου του στρατηγού.

Ενώ κατατάσσεται στις κωμωδίες, το θεατρικό έργο, όπως και η ταινία, είναι κοινωνική σάτιρα. Έχει μια βαθιά λυπητερή ίσως και τραγική καρδιά, που σε κάνει, ενώ γελάς αυτόματα με τις τρομερές ατάκες και ερμηνείες, την ίδια ώρα να δακρύζεις σχεδόν, παρακολουθώντας την ιστορία ενός ηθικού, αγνού και ακέραιου ανθρώπου, ο οποίος εμπαίζεται ασύστολα. Μπροστά στο κοινό, πέφτει από τα μάτια του έντιμου ήρωα το πέπλο της, ας πούμε, αγνότητάς του, της πάντα καλής του πρόθεσης: ο Δεκαβάλλας δεν σκέφτηκε πονηριά ποτέ του, και τώρα στα γεράματα βρίσκεται αντιμέτωπος με πονηριά ευρείας κλίμακας, χωρίς να το καταλάβει. Ο «*Ηρωας με τις παντούφλες*» είναι ένα έργο για την αξιοπρέπεια, την ηθική, την ακεραιότητα, την εντιμότητα... και είναι βαθιά ανθρώπινο, ενώ ταυτόχρονα είναι και βαθιά κωμικό. Δεν είναι ανάλαφρο και πεταλουδένιο – γελάς, αλλά σκέφτεσαι κιόλας, λες «*πω-ωωωω*» μέσα σου, ενώ γελάς.

«*Απότομα μου ήρθε το έργο*», απαντάει ο Λάκης Λαζόπουλος (στην ερώτηση «*πώς σου ήρθε το έργο;*»). «*Στην Ελλάδα, όποιος ψάχνει σχέση με το Σήμερα σε ένα έργο, τη βρίσκει πάντα, δεν υπάρχει περίπτωση. Και βρίσκουμε μια αλήθεια στις ελληνικές ταινίες. Αυτός ο ήρωας, ο Λάμπρος Δεκαβάλλας, είναι ο πατέρας μου, τον ακουμπάω δηλαδή με το έργο. Ο πατέρας μου πέρασε τη μισή του ζωή με στολή, έφεδρος αξιωματικός, στις φωτογραφίες στο σπίτι μας ήτανε με στρατιωτική στολή, όπως πολλοί άνθρωποι της γενιάς του. Με όλες αυτές οι εκφράσεις του Δεκαβάλλα, το πώς βογγούσε (σαν διαμαρτυρία), πώς έπιανε το κεφάλι του όταν άκουγε κάτι παράλογο... είναι σαν να βλέπω τον πατέρα μου*».

Ο Γιάννης Μπέζος είχε παίξει στο ίδιο έργο τον ρόλο του Δεκαβάλλα πριν δέκα χρόνια, με μεγάλη επιτυχία, κι όταν το αναφέρει, ο Λάκης συμπληρώνει: «*...Είχα πάει στην παράσταση. Και ορίστε, μου 'ρθε εκείνη την ώρα, βλέποντας εκείνη την παράσταση, σκέφτηκα, "πωω, δεν θέλω άλλη παράσταση εκτός κι αν κάνω αυτό". Πότε θα το στήσω, πώς, τελοσπάντων, πέρασε καιρός, πήρε τα δικαιώματα η εταιρεία παραγωγής, ε, έτσι κάπως...*».

Από δω και μετά, η κουβέντα κυλάει σαν τον Στρυμώνα επειδή κόβει ο ένας, ράβει ο άλλος. Έχω μια δυσκολία να αποκαλέσω τον Γιάννη Μπέζο σκέτο «Γιάννη», όχι ότι είναι πολύ μεγαλύτερός μου (δεν είναι), απλώς είναι πολύ ευγενικότερός μου. Αλλά δεν είναι και σωστό, να γράφω «Λάκης» από τη μία και «Γιάννης Μπέζος» από την άλλη, λες και παίζαμε σφαλιάρες με τον πρώτο και είναι καθηγητής Μαθηματικών ο δεύτερος, έστω καλός καθηγητής, που με περνάει τάξη κι ας μην έχω γράψει. Οπότε αναφέρονται και οι δύο με τα μικρά τους ονόματα, Λάκης και Γιάννης, να μην κουράζεστε κιόλας, ενώ διαβάζετε στο ωραίο σας κινητό. ▶

«Ήταν πολυγραφότατοι, οι Σακελλάριος-Γιαννακόπουλος», λέει ο Γιάννης, «κι από όλα τα έργα τους, κάποια ήταν πάρα πολύ καλά στην ουσία».

Λάκης: Και τα μουσειακά τους έργα, κι αυτά έχουν κάτι, όλα τα έργα τους έχουν κάτι... Ήταν μεγάλη στιγμή η συνεργασία με τον Λογοθετίδη. Ο Βασίλης Λογοθετίδης ήταν ο αγαπημένος ηθοποιός του πατέρα μου.

Γιάννης: Ο Λογοθετίδης ήταν αγαπημένος και του δικού μου πατέρα. Είναι μακριά η γενιά των «παιδιών» του Λογοθετίδη, δεν είχε περιορισμούς όσον αφορά το ρεπερτόριο, ήτανε με το θίασο της Κοτοπούλη πολλά χρόνια, έκανε μπουλμπάρ, έπαιξε Μολιέρο, μετά ασχολήθηκε με το ελληνικό ρεπερτόριο, το ελληνικό έργο. Τα έπαιξε όλα, από τον «Μπακαλόγατο», τον «Ηλία του δεκάτου έκτου», «Η γυνή να φοβείται τον άνδρα» (στο θέατρο αυτά, όχι στον κινηματογράφο), ήταν ένας πολύ μεγάλος ηθοποιός... Θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι αξίες του έργου είναι οι ίδιες, όπως παλιά, το ζητούμενο παραμένει το ίδιο ακόμα, η ακεραιότητα. Υπάρχουν άνθρωποι που προσπαθούν να ζήσουν αξιοπρεπώς, και το καταφέρνουν. Αυτή την ακεραιότητα εξέφραζε ο Λογοθετίδης.

Λ: Αν θέλει κάποιος να δει πόση είναι η απόσταση (που διανύει) το ελληνικό χιούμορ – η αφετηρία του ελληνικού χιούμορ είναι ο Λογοθετίδης. Είναι ο βασιλιάς. Και οι δύο συγγραφείς – τεράστιες επιτυχίες...

Γ: Οι Σακελλάριος-Γιαννακόπουλος έγραψαν τον ρόλο του Δεκαβάλλα πάνω στον χαρακτήρα του Λογοθετίδη. Πάνω του. Και έχει μια καλή δομή όλο το έργο, δεν υπάρχει ούτε ένας ρόλος που να είναι διακοσμητικός, δεν βρίσκεις τίποτα το περιττό.

Λ: Όταν εμφανίζεται ο γλύπτης Παλατσιδής (ο οποίος φιλοτεχνεί τον αδριάντα του στρατηγού πάνω στο άλογο), βγαίνει και δεν μπορεί να είναι κανένας άλλος εκτός από αυτόν.

Στα πλαίσια της λαμογιάς του έργου, ο γλύπτης παίρνει πέντε χιλιάρικα, ενώ τον βάζουν να υπογράψει ότι πήρε είκοσι χιλιάρικα...

Γ: Υπάρχει και σήμερα ο αντίστοιχος κομπιναδόρος.

Λ: Υπάρχει, αλλά αλλάζει η μείξη.

Γ: Η σκιά με το φως – παύει να έχει νόημα μόνο το ένα ή το άλλο, αναγνωρίζουν όλοι ένα κομμάτι από τον εαυτό τους (στους χαρακτήρες). Σκοτεινές στιγμές, φωτεινές στιγμές, είναι ένα σύνθετο πράγμα αυτό το έργο.

Λ: Έχει σημασία να στο διδάσκει αυτό ένας ηθοποιός (σαν τον Γιάννη) που ξέρει ο ίδιος από κωμωδία. Αυτή δεν είναι κωμωδία-γλειφιτζούρι.

Γ: Σκοπός του έργου δεν είναι να γελάσουμε.

Λ: Δεν έχουμε ξεμωραθεί να γελάμε χωρίς λόγο.

Ρωτάω αν ήτανε όλα ήρεμα στη συνεργασία τους, αν σφάχτηκαν κάποιες φορές στις πρόβες. Γίνεται μια κουβέντα για τις πρόβες («Δεν καταλαβαίνω τι κάνουν στις πολύωρες πρόβες, σπίτια δεν έχουνε; Μετά τις τρεισήμισι ώρες δεν μπορείς να κάνεις πρόβα πια», λέει ο Γιάννης. «Από κάποια ώρα και πέρα καίγεσαι», συμπληρώνει ο Λάκης.) Αλλά όχι, ούτε στιγμή δεν πιάστηκαν μαλλί με μαλλί, δεν τα βρήκανε σκούρα, φαίνονται αγαπημένοι μεταξύ τους, καθόλου ανταγωνιστικοί ο ένας με τον άλλον:

Γ: Δεν έχω γίνει βίδες με κανέναν ποτέ σε αυτή τη δουλειά, γιατί αποφεύγω τις κακοτοπιές. Όταν καταλαβαίνω ότι υπάρχει περίπτωση να γίνω βίδες με κάποιον, αποχωρώ.

Λ: Ξέρουμε ο καθένας τι αξίζει ο άλλος.

Γ: Το θέατρο ανήκει στον ηθοποιό εξολοκλήρου. Αν θέλει, βγαίνει στη σκηνή και μεγαλουργεί. Ο «σκηνοθέτης» δεν είναι προαγωγή του ηθοποιού, που από ηθοποιός γίνεται σκηνοθέτης, είναι μια ακόμα ειδικότητα του θεάτρου.

Λέμε για τον Γιάννη Ξανθούλη με αφορμή –έναν θεός ξέρει από πού κι ως πού– το έργο του «Σκουπίδια», που ανέβηκε στα 80ς στο Θέατρο Αποθήκη, στο οποίο έπαιζε πολύ νέος και τραγανός τότε ο Γιάννης Μπέζος.

Λ: Γέλαγα με τον Ξανθούλη, με τις ιστορίες του. Η πρώτη δική του φράση που μου έχει μείνει είναι που, όταν ήταν παιδί στην Αλεξανδρούπολη, έγδαρε έναν λαγό και πήρε το δέρμα του για να το κάνει καπέλο, ώστε να βγει έξω και να παίξει στο κρύο. Μου φαινόταν απίστευτο ότι αυτό έγινε στα χρόνια

μου – ένα παιδί φόρεσε το γουναρικό του λαγού για να βγει στο κρύο με τους φίλους του...

Ωραία, αλλά αυτό το συγκεκριμένο έργο, «Ένας ήρωας με παντούφλες», το μεταπολεμικό, είναι ή μήπως δεν είναι τελικά παλιό;

Γ: Δεν έχει νόημα να το εκσυγχρονίσεις. Ο Δεκαβάλλας είναι στρατηγός, απόστρατος, με μια από κείνες τις συντάξεις της πλάκας, αυτές που έπαιρναν τότε οι στρατιωτικοί. Δεν υπήρχαν πολλοί στρατηγοί την εποχή εκείνη, ο Δεκαβάλλας είχε αποστρατευτεί πια στον εμφύλιο, αλλά ως τότε, είχε πολεμήσει παντού.

Λ: Ο πατέρας μου ήταν επί δεκαέξι χρόνια έφεδρος αξιωματικός του στρατού.

Γ: Κι ο δικός μου έτσι ήταν.

Λ: Το '74 τον κάλεσαν πάλι, επιστράτευση. Τρεις τη νύχτα χτυπάει το κουδούνι, είναι ένας απέξω, αλλήθωρος εντελώς, φωνάζει «πήρ'ς το μ'λάρ το δ' κό μ; Είν' αλλήθωρο σαν κι εμένα, θα το βαλ'ς μπροστά και θα τα γκρεμίς' όλα τα μ'λάρια!» Θυμάμαι τη μάνα μου έντρομη, τον πατέρα μου με το σόβρακο, να το κρατάει μπροστά μην πέσει, και τον αλλήθωρο που ρώταγε αν πήρανε το αλλήθωρο μούλαρι του (στο στρατεύμα)... Ο πατέρας μου γνώρισε τη μάνα μου (στρατιωτικός), σε μια παρέλαση στην πλατεία, όταν εκείνη ήτανε δεκατεσσάρων χρονών. Αυτή ήθελε να πάρει παγωτό κι ο πατέρας μου έδωσε στη μάνα της λεφτά για να της πάρει. Οκτώ χρόνια η μάνα μου περίμενε τον πατέρα μου στην πλατεία, ε τον ένατο χρόνο τον πέτυχε σε μια συγκέντρωση, έτσι τα φτιάξανε, πατρευτήκανε...

Σκεφτόμαστε τους έρωτες, πώς ήτανε τότε. Τον χρόνο που μεσολαβούσε από μια συνάντηση σε δεύτερη – οκταετία, για τους γονείς του Λάκη. Το πώς πια όλα γίνονται αυτόματα, ή γρήγορα, ή άμεσα. Ή δεν γίνονται καθόλου τελικά.

Γ: Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας αλλάζει όλη τη ροή του κόσμου, και όλο το τέμπο. Παύει να αναμετρείται η ματιά με την αμνηχανία του άλλου. Αυτό έχει καθεί, η αμνηχανία της ματιάς. Ο χρόνος έχει αλλάξει, δεν αντέχουμε τα αργά πλάνα, θέλουμε να φύγει ο χρόνος, δεν αντέχεις τον χρόνο να μείνεις μόνος σου...

Λ: Εδώ τώρα θα κάνουμε χρονική μετάβαση, θα ξαναπάσουμε τον χρόνο από κει που τον αφήσαμε.

Γ: Έχουμε μανία να λέμε «οι νέοι θέλουν αυτό, θέλουν εκείνο». Οι νέοι θέλουν την αλήθεια, αυτό θέλει να ακούσει ο νέος, την αλήθεια, όχι να του κάνεις τον μοντέρνο. Δεν τον ενδιαφέρει καθόλου αυτό!

Η ώρα έχει περάσει όμως, ο Γιάννης πρέπει να φύγει γιατί παίζει Μολιέρο στο Εθνικό, στο «Σχολείο γυναικών» (σκηνοθεσία Αλέξανδρου Μυλωνά). Το είχα ξεχάσει, ορίστε που ο χρόνος πέρασε πολύ γρήγορα. Χαιρετιόμαστε βιαστικά.

Λέμε μερικά ακόμα με τον Λάκη, που γνωρίζομαστε από παλιά: σε τεράστια συναυλία του Μάικλ Τζάκσον στο Βερολίνο, δεκαετία του '80, πήρε κατά λάθος τη βαλίτσα μου στην επιστροφή κι εγώ τη δική του. Ή μάλλον δεν ξέρω τι έγινε η δική του βαλίτσα, τη βρήκε μετά, και μου χάρισε μια κολόνια για να με παρηγορήσει, που έκλαιγα για τη χαμένη βαλίτσα με όλα μου τα καλά βρακιά μέσα. Είχαμε γελάσει πολύ στο Βερολίνο, αν και δεν θυμάμαι τίποτα πέρα από την αίσθηση ότι ήταν υπέροχα όλα. Και η συναυλία καλή ήταν, αλλά κυρίως η παρέα. Δεν είναι ότι συνεχίσαμε να βρισκόμαστε μετά, καμία σχέση, απλώς αναπτύχθηκε ένα τσακ παραπάνω η οικειότητα που έχουμε με τους ηθοποιούς, οι οποίοι κάνουν τη ζωή μας καλύτερη.

Σε διάφορες φάσεις, τόσο ο Λάκης Λαζόπουλος όσο και ο Γιάννης Μπέζος, έχουνε κάνει τη ζωή μου πολύ καλύτερη. Είναι μεγάλη επιτυχία αυτό, γιατί τα ίδια έχουν καταφέρει οι δυο τους με τις ζωές πολλών άλλων ανθρώπων, και το κάνουν ακόμα, και θα έπρεπε να τους στήνουμε αγάλματα. Γιατί οι ηθοποιοί στην Ελλάδα σήμερα είναι σαν τον Λάμπρο Δεκαβάλλα: αθώοι, με απίστευτη προσφορά στον κόσμο. Σχεδόν τη ζωή τους όλη, σε καιρό ειρήνης... **■**

Αν θέλει κάποιος να δει πόση είναι η απόσταση (που διανύει) το ελληνικό χιούμορ – η αφετηρία του είναι ο Λογοθετίδης

Λάκης Λαζόπουλος

Δεν έχω γίνει βίδες με κανέναν ποτέ σε αυτή τη δουλειά, γιατί αποφεύγω τις κακοτοπιές. Όταν καταλαβαίνω ότι υπάρχει περίπτωση να γίνω βίδες με κάποιον, αποχωρώ.

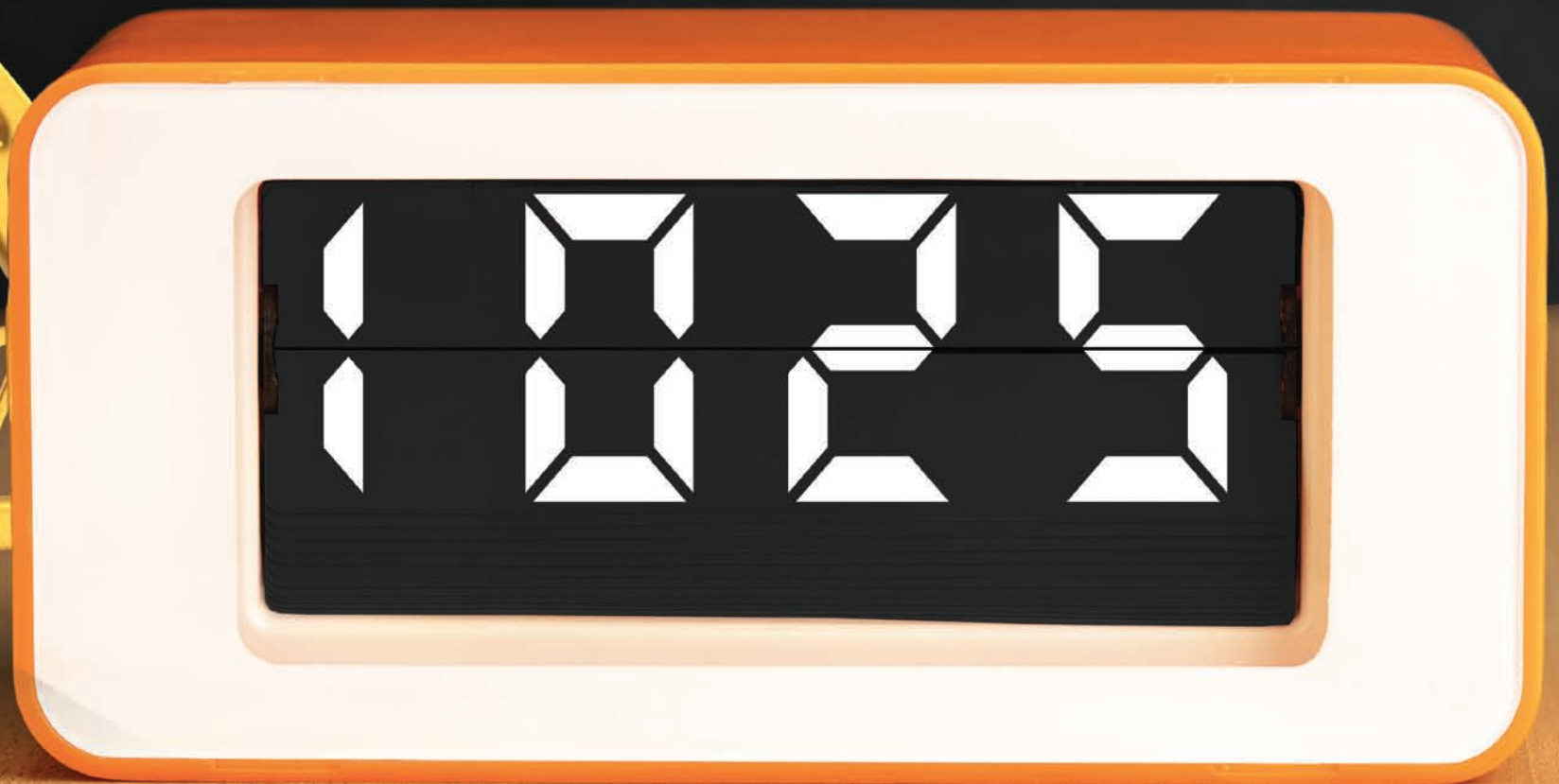
Γιάννης Μπέζος

«Ένας ήρωας με παντούφλες», Θέατρο Βέμπο (Καρόλου 18), σκηνοθεσία Γιάννης Μπέζος. Πρωταγωνιστεί ο Λάκης Λαζόπουλος. Συμμετέχουν: Παρθένα Χοροζίδου, Τάσος Παλαντζίδης, Παύλος Ορκόπουλος, Σταύρος Μαρκάλας, Κωνσταντίνος Τράφαλης, Θράσος Σταθόπουλος, Ιωάννα Ανεμογιάννη, Κωνσταντίνος Γιάννης, Φαίδρα Σκληρή, Λαζαρία Σαζείδου. Κοστούμια Κατερίνα Παπανικολάου, Σκηνικά Γιώργος Γαβαλάς, μουσική επιμέλεια Γιάννης Μπέζος, Φωτισμοί Νίκος Βελισσαρόπουλος. Παραστάσεις Πέμπτη ως και Κυριακή, 2105229519

ΑΛΛΑΞΕ ΧΡΟΝΙΑ ΑΛΛΑΞΕ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ

Μ

ΕΛΩΔΙΕΣ, οι χαρακτηριστικές pop και rock φλέβες τους, αφιερώσεις στο Κολωνάκι και στου Ψυρρή, ακόμη κι επιρροές από ρεμπέτικα τραγούδια μέχρι heavy metal riffs. Είναι κάτι που πρέπει να φοβάστε; Το 2025 βρήκε τους **Franz Ferdinand** να ανα-

νενώνουν τη μουσική τους ταυτότητα, με το ολοκαίνουργιο άλμπουμ «*Human Fear*», που εστιάζει στην ανθρώπινη εμπειρία του φόβου και της υπέρβασής του, φωτίζοντας την πιο αισιόδοξη πλευρά τού συγκροτήματος. Σε μια ζωντανή σύνδεση, ο **Alex Kapranos** μοιράστηκε την έμπνευση που αντλεί από τη ζωή, τις αναμνήσεις και τα σχέδια, αποκαλύπτοντας τη βαθιά συναισθηματική σύνδεση με τον τόπο καταγωγής του, την Ελλάδα.

— Ξεκινώντας, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την ευκαιρία να συζητήσουμε αλλά και για τη συντροφιά που μας κρατάει η μουσική σας. Ακούω συνέχεια το «*Human Fear*», το οποίο έχει μελωδίες που σου κολάνε, και θα ήθελα να σας ρωτήσω τι σας ενέπνευσε κατά τη διάρκεια της σύνθεσης και των ηχογραφήσεων των τραγουδιών...

Δημήτρη, σε ευχαριστώ πολύ, αυτή είναι η ωραιότερη εισαγωγή που έκανε κάποιος για μένα, εδώ και πολύ καιρό. Χαίρομαι που ανέφερες τη μελωδία, γιατί είναι πολύ σημαντική για μένα. Μου αρέσει να θυμάμαι τη μελωδία ενός κομματιού και να συγκινούμαι. Διατηρώ μια αρκετά σκληρή στάση απέναντι στα τραγούδια μου. Όταν το περιεχόμενο της μελωδίας δεν είναι αρκετά δυνατό, είτε θα απορρίψω το κομμάτι είτε θα προσπαθήσω να γράψω κάτι καλύτερο.

Όσο για την έμπνευση, υπάρχουν τόσες πολλές! Έμπνευση μπορεί να είναι η μουσική που ακούς ή η μουσική με την οποία μεγάλωσες. Μερικές φορές μπορεί να είναι γεγονότα της ζωής. Μια ταινία που παρακολούθησες. Ή και ένα μείγμα όλων αυτών. Παίρνω ως παράδειγμα το τραγούδι «*Hooked*». Αυτό το κομμάτι αναφέρεται στη γέννηση του γιου μου, αλλά και σε μια ταινία που είχα δει το προηγούμενο βράδυ. Αναφέρεται επίσης και σε μένα, που περπατούσα στους δρόμους του Παρισιού, όπου ζω σήμερα, σκεπτόμενος τι μου συνέβαινε σε εκείνη τη φάση της ζωής μου. Αφορά και μεγαλύτερα πράγματα... τους υπαρξιακούς φόβους που όλοι έχουμε. Το τραγούδι ξεκινά με τους στίχους από τους οποίους προέρχεται ο τίτλος του άλμπουμ. Έχω τον φόβο του Θεού, τον ανθρώπινο φόβο. Νομίζω ότι, όπως όλοι μας, είχα πάντα αυτές τις υπαρξιακές αγωνίες, τον φόβο της μη ύπαρξης, της ματαιότητας όλων αυτών των πραγμάτων. Όταν γεννήθηκε ο γιος μου, είχα αυτή τη συγκλονιστική αίσθηση αγάπης, που δεν περίμενα ότι θα γνώριζα. Αυτό τραγουδάω στο κομμάτι: «*Νόμιζα ότι ήξερα τι είναι η αγάπη/ και τότε σε γνώρισα*». Ήταν κάτι που δεν είχα ξαναζήσει, και το ενδιαφέρον ήταν ότι έκανε όλους τους άλλους φόβους να φαίνονται ασήμαντοι. Αυτό με ενέπνευσε στιχουργικά. Τη μουσική την έγραψα περίπου τρία χρόνια νωρίτερα. Ήμασταν με τον Julian, είχα μια κιθάρα και πέρασα το βύσμα της σε ένα συνθεσάιζερ – ένα παλιό, της δεκαετίας του '70. Το συνέδεσα ώστε ο ήχος της κιθάρας μου να περνάει μέσα από το συνθεσάιζερ. Όταν παίζεις έτσι, ο ήχος δεν μοιάζει με αυτόν του keyboard ή μιας κιθάρας. Προσπάθησα να παίξω το heavy metal μέρος του κομματιού όπως θα μου άρεσε ένα καλό heavy metal riff, μέσω ενός συνθεσάιζερ. Αυτό είναι ένα καλό παράδειγμα επιρροής από κάποιο μουσικό είδος.

— Ποιος είναι ο μεγαλύτερος φόβος σας;

Υποθέτω ότι οι υπαρξιακοί φόβοι ήταν πάντα οι μεγαλύτεροι. Ο φόβος ότι η ζωή μου δεν είχε κανένα νόημα, για παράδειγμα. Βέβαια, αυτό έχει, κατά κάποιον τρόπο, εξαφανιστεί τώρα που είναι εδώ ο γιος μου. Φοβάμαι πολύ τα κολλώδη πράγματα. Τρέμω στην ιδέα να αφήσει κάποιος ένα μαχαίρι, καλυμμένο με μέλι, σε μια επιφάνεια. Ή, όταν κολλάει το χέρι σου.

— Είναι το «*Human Fear*» ένα πιο αισιόδοξο άλμπουμ;

ALEX KAPRANOS

Η αίσθηση του να είσαι Έλληνας

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

για όλα, με αφορμή το νέο τους άλμπουμ που καθορίζει την εποχή της, το «Human Fear»

Αν ναι, τι σας οδήγησε σε αυτή την κατεύθυνση;

Πρόκειται για έναν πολύ άμεσο δίσκος, ελπίζω να αντέξει σε πολλές ακροάσεις. Ήθελα να γράψω κάτι ενθαρρυντικό. Έναν δίσκο που θα σε κάνει να νιώθεις καλά, αλλά όχι με τετριμμένο τρόπο. Πάντως, πιστεύω ότι το θέμα ενός δίσκου μπορεί να είναι αρκετά σκοτεινό κάποιες φορές. Μερικά από τα πιο αγαπημένα μου άλμπουμ ή κομμάτια είναι αρκετά σκοτεινά, αλλά πραγματικά με ανεβάζουν. Ακουγα νωρίτερα τη Νίνα Σιμόν να ερμηνεύει το «I Put A Spell On You», ένα πραγματικά ανεβαστικό μουσικό κομμάτι, παρ' όλο που είναι αρκετά σκοτεινό. Σκέφτομαι επίσης το «Smells Like Teen Spirit», ένα τόσο σκοτεινό τραγούδι, όπως και ο Κερτ Κομπέιν ένας τόσο σκοτεινός τραγουδοποιός, αλλά η μουσική του με ανεβάζε πάντα. Κάτι παρόμοιο νιώθω όταν ακούω Joy Division. Ο στίχος μου λέει ένα πράγμα, η μουσική κάτι άλλο. Και το λατρεύω αυτό! Μου αρέσει η ιδέα ότι μπορεί να υπάρχει μια παραφροσύνη. Ότι η μουσική θα σε ανυψώσει, παρ' όλο που υπάρχουν μεγαλύτερα ερωτήματα. Νιώθω ότι το «Human Fear», παρ' όλο που πραγματεύεται κάποιους μεγάλους φόβους, δεν έχει, τελικά, να κάνει με τον φόβο καθαυτόν, αλλά με το να τον ξεπερνάς. Αυτό σε κάνει να νιώθεις ζωντανός.

— Ποιες είναι οι σκέψεις σας που χιλιάδες άνθρωποι ακούν τη μουσική σας καθημερινά;

Προσπαθώ να μην το σκέφτομαι πολύ, και κυρίως όταν γράφω, ηχογραφώ ή ερμηνεύω. Πατι, αν το έκανα, θα βρισκόμουν σε μεγάλη αμηχανία. Και νομίζω ότι ο εχθρός της έκφρασης είναι η αμηχανία που φέρνει η επίγνωση του εαυτού. Θέλω να αισθάνομαι ανεμπόδιστος. Πραγματικά δεν σκέφτομαι το κοινό όταν γράφω μουσική και ηχογραφώ. Σκέφτομαι ότι με κάνει να νιώθω καλά, γιατί πιθανόν έτσι να αισθάνονται καλά και οι άλλοι. Βρίσκω πολύ συγκινητικό αυτό που συνέβη σε εσάς όταν συστηθήκατε, μου είπατε ότι η μουσική μου σας ενέπνευσε. Συναντώ ανθρώπους, σε όλο τον κόσμο, που λένε ότι βοηθήθηκαν στις δύσκολες στιγμές τους, ή ότι η μουσική μου αποτέλεσε το soundtrack για ένα ρομάντζο ανάμεσα σε δυο ανθρώπους. Αυτό σημαίνει πολύ περισσότερα από οτιδήποτε έχει να κάνει με τη μουσική βιομηχανία, τα βραβεία, τις πωλήσεις, ή για οποιαδήποτε άλλη ανοσοία. Η ανθρώπινη σύνδεση είναι το σημαντικότερο πράγμα, και παραμένει ισχυρό.

— Πώς αισθανθήκατε όταν ακούσατε τραγούδι σας για πρώτη φορά στο ραδιόφωνο;

Θυμάμαι ότι άκουσα το «Darts Of Pleasure», το πρώτο μας single, νομίζω στην Τζο Γουάιλι –τη Βρετανίδα DJ–, ήταν πολύ συναρπαστικό. Μεγάλωσα με το ραδιόφωνο – ηχογραφούσα τα αγαπημένα μου τραγούδια, ώστε να έχω ένα αντίγραφο τους. Το να ακούω κομμάτι μας στο ραδιόφωνο ήταν πολύ συγκινητικό.

— Ποια ιστορία κρύβει το τραγούδι «Cats»;

Υπάρχουν μερικές ιστορίες γύρω από το κομμάτι. Μιλούσα με μια φίλη και ήταν πεπεισμένη ότι έχουμε τη φύση μιας γάτας ή ενός σκύλου, ότι η προσωπικότητά μας, δηλαδή, είναι σαν του σκύλου ή της γάτας. Μου άρεσε η ιδέα. Δεν ξέρω αν συμφωνώ απόλυτα, αλλά σκέφτηκα ότι ίσως μοιάζω περισσότερο με γάτα. Μου αρέσει να είμαι σε περιπλάνηση. Αυτό το κομμάτι γράφτηκε την περίοδο μετά ακριβώς από τον εγκλεισμό. Πολλοί, εκείνη την εποχή, νιώθαμε απεγνωσμένα ότι θέλαμε να βγούμε από το σπίτι, αλλά με τον ίδιο τρόπο που μια γάτα σπιτιού κοιτάζει από το παράθυρο και βλέπει τον έξω κόσμο, θέλοντας μεν απελπισμένα να είναι εκεί αλλά ταυτόχρονα όντας και λίγο τρομαγμένη. Θυμάμαι να νιώθω έτσι. Σκεφτόμουν «Θεέ μου, θέλω πολύ να ξαναβγώ, αλλά αναρωτιέμαι πώς θα νιώσω όταν ξαναβρεθώ ανάμεσα σε ανθρώπους». Η αίσθηση του να είσαι έξω σε μια πόλη τη νύχτα, μόνος σου, απλώς να περπατάς και να παρατηρείς. Λατρεύω αυτό το συναίσθημα, ειδικά αν πρόκειται για μια πόλη που δεν γνωρίζω. Υπάρχει κάτι μαγικό στις πόλεις τη νύχτα, τότε συμβαίνουν όλα τα σκοτεινά και συναρπαστικά πράγματα.

— Έχετε εργαστεί σε διάφορους τομείς, ως σεφ, μπάρμαν, διοργανωτής μουσικών εκδηλώσεων, οδηγός, καθηγητής Πληροφορικής, πριν από την επιτυχία σας στη μουσική. Τι θυμάστε από εκείνα τα χρόνια και πώς ορίζετε την επιτυχία;

Έκανα όλα αυτά τα επαγγέλματα κάποια στιγμή, πριν κυκλοφορήσουμε το πρώτο μας άλμπουμ ως Franz

Ferdinand. Ήταν δουλειές που έκανα για να πληρώνω το νοίκι μου και για να έχω τον χρόνο να κάνω αυτό που αγαπούσα, μουσική. Στα 31 μου, βγήκε το πρώτο μας άλμπουμ αλλά πολύ αργότερα μπόρεσα πραγματικά να βγάλω χρήματα από τη μουσική για να πληρώνω το νοίκι μου. Τότε λοιπόν έπρεπε να δουλέψω για να φτιάξω μουσική. Δεν σημαίνει ότι δεν μου άρεσαν αυτές οι δουλειές. Μου άρεσε να δουλεύω σε κουζίνα, ως σεφ – πρόκειται για μια συναρπαστική δουλειά. Αλλά δεν ήταν η μεγάλη μου αγάπη. Η εμμονή μου είναι η μουσική και είμαι πολύ τυχερός που μπορώ να το κάνω ως πλήρη απασχόληση.

— Στο τραγούδι «Black Eyelashes» μοιράζεστε ήχους και εικόνες από την Αθήνα, με έναν πολύ επιτυχημένο τρόπο. Πώς αποφασίσατε να το κάνετε αυτό;

Όπως γνωρίζετε, ο πατέρας μου είναι Έλληνας. Μεγάλωσα στη Νίκαια του Πειραιά. Το 2019, χώρισα, μετά από μια μακροχρόνια σχέση, και γύρισα. Ήθελα να περάσω λίγο χρόνο στην Αθήνα. Εκείνο το διάστημα, αναζητούσα την ελληνική μου ταυτότητα, ήθελα να συνδεθώ. Σκέπτευα να μετακομίσω στην Ελλάδα. Πιθανότατα να ήμουν τώρα στην Αθήνα, αν δεν είχα γνωρίσει τη γυναίκα μου. Ήμουν έτοιμος να μετακομίσω, αλλά, ξέρετε, είμαι όπως πολλά παιδιά μεταναστών. Ο πατέρας μου ήρθε να ζήσει στην Αγγλία όταν ήταν δέκα. Γνωρίζω την καταγωγή μου, αλλά ταυτόχρονα νιώθω ότι δεν θα γίνω ποτέ πραγματικά Έλληνας, γιατί δεν ξέρω πώς είναι να έχεις μεγαλώσει στην Ελλάδα και να μιλάς ελληνικά. Οι άνθρωποι μου λένε «δεν μιλάς ελληνικά και δεν φαίνεσαι Έλληνας». Νομίζω ότι είμαι Έλληνας, γι' αυτό ακριβώς μιλάει το «Black Eyelashes». Ένα κομμάτι για εμένα, που ψάχνω την ελληνική μου ταυτότητα και ήθελα να μάθω ποιος ήμουν. Ακούω ελληνική μουσική – λατρεύω τα ρεμπέτικα. Αισθάνομαι σαν να έχω επιστρέψει σε ένα μέρος της Ιστορίας, σε ένα μέρος που σχεδόν δεν υπάρχει πια, σε εκείνη την Ελλάδα που υπήρξε μόνο για ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα μεταξύ των πολέμων, και από την οποία προέρχεται το ρεμπέτικο. Τέτοιου είδους κομμάτια έχουν αναφορές σε μαύρα φρύδια ή μαύρες βλεφαρίδες ή μαύρα μάτια; Χρησιμοποίησα αυτό το θέμα, το οποίο βρίσκεις συχνά σε τόσα πολλά από αυτά τα τραγούδια που αντιπροσωπεύουν την ελληνικότητα, αυτό ακριβώς που ψάχνω. Την αίσθηση του να είσαι Έλληνας.

— Αισθάνεστε ότι αυτή η ελληνική ταυτότητα σας έχει επηρεάσει με οποιονδήποτε τρόπο, ως καλλιτέχνη ή ως άνθρωπο;

Πάντα ήμουν πολύ περήφανος για την ελληνική μου κληρονομιά και τις επιρροές της στη μουσική μου, και ήθελα οι άνθρωποι να ξέρουν ότι το επώνυμό μου είναι Καπράνος. Ίσως να ακούγεται λιγότερο φανερά το ελληνικό στοιχείο σε μερικά από τα τραγούδια μου, και αυτό είναι αστείο, γιατί είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσω κάποιες από τις modal (βοηθητικές) δομές που θα συναντούσες στην ελληνική μουσική και που δεν θα έβρισκες σε πιο δυτική rock and roll. Είναι όμως και θέμα νοοτροπίας. Μου άρεσε πολύ να διαβάσω την ιστορία του «Μάγκα». Ως μια υποκουλτούρα και μια στάση απέναντι στο να είσαι μουσικός και καλλιτέχνης, την οποία βρίσκω πολύ ελκυστική και αντανακλούσε πολλά από τα συναισθήματά μου όταν έκανα μουσική όντας έφηβος και καθώς μεγάλωνα. Ήθελα να το κάνω με τους δικούς μου όρους, έξω από τα όρια της συμβατικής κοινωνίας.

— Το 2022 ήσασταν οικοδεσπότης της βραδινής ραδιοφωνικής εκπομπής Alex Kapranos, στον σταθμό Absolute. Ποια είναι τα στοιχεία μιας πραγματικά καλής ραδιοφωνικής εκπομπής;

Εξαρτάται από το είδος της εκπομπής, την ώρα που παίζεται και τους ακροατές. Νομίζω ότι είναι σημαντικό να υπάρχει συμπόνια για τους ακροατές, ενδιαφέρον για το τι θέλουν να ακούσουν, αλλά και επιθυμία να τους εκπλήξουμε, να τους φέρουμε κάτι που ίσως δεν περίμεναν. Με τη δική μου εκπομπή ήθελα να δώσω στους ακροατές πράγματα που ήξερα ότι θα τους άρεσαν, αλλά που μπορεί να τους εξέπλητταν σε κάποιο βαθμό. Επί-

σης, ήθελα να τους προσφέρω καλές συζητήσεις. Πήρα, λοιπόν, συνεντεύξεις από ανθρώπους με τους οποίους γνώριζα ότι είχα κάνει καλές συζητήσεις στο παρελθόν. Ανθρώπους όπως ο Τζόνι Μαρ, ο κιθαρίστας των Smiths. Σε ποιον δεν αρέσει μια καλή συζήτηση;

— Πράγματι. Είστε ένας άνθρωπος που έχει ταξιδέψει πολύ, υποθέτω, με τους Franz Ferdinand. Ποιο είναι το πιο όμορφο μέρος που έχετε δει;

Υπάρχουν μέρη που πραγματικά αγάπησα ως παιδί. Αυτά τα μέρη τα συνδέεις με ιδιαίτερες στιγμές της ζωής σου. Πήγα να συχνά στην Άνδρο. Σκέφτομαι έναν συγκεκριμένο κόλπο, απ' όπου βλέπαμε το νηλοβασιλέμα. Ήταν ιδιαίτερα δραματικό. Με κάνει να σκέφτομαι την οικογένειά μου και την Ελλάδα. Επίσης, όταν ήμουν 19, πήγα με τον θείο μου αεροπορικώς στη Σάμο και πετάξαμε πάνω από την Ικαρία. Ήταν απίστευτο να βλέπεις τον ήλιο να αστράφτει στον ωκεανό και να σκέφτεσαι τον μύθο. Στη Σκωτία υπάρχουν πολύ δραματικά τοπία επίσης. Από τα ομορφότερα, αλλά βίαια. Όταν ο καιρός είναι κακός, είναι ακόμη πιο όμορφα. Πηγαίνω σε μεγάλες κοιλάδες όπως η Dalveen Pass, κοντά στο σπίτι μου, και περπατάω στην ομίχλη.

— Πώς βλέπετε τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στη μουσική βιομηχανία;

Όταν έμαθα ότι η AI γράφει τραγούδια, ανησυχούσα λιγάκι. Μετά άκουσα μερικά από αυτά... είναι σκουπίδια. Δεν έχω τίποτα να φοβηθώ ακόμα. Δεν υπάρχει κάτι που να έχει δημιουργηθεί μέσω AI και να είναι, έστω κατά το ήμισυ, αξιοπρεπές. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εικόνες που φτιάχνονται μέσω τεχνητής νοημοσύνης. Δεν γίνεται να συνδεθούν με την ψυχή σου. Νομίζω ότι αυτό κάνει η μουσική όταν γίνεται καλά. Στη μουσική χρειάζεται εξαρχής μια ψυχή για να συνδεθείς, η οποία προφανώς δεν υπάρχει στην τεχνητή νοημοσύνη.

— Υπάρχει κάποιο τραγούδι από το άλμπουμ «Human Fear» με το οποίο αισθάνεστε μια πιο προσωπική σύνδεση;

Αισθάνομαι προσωπικά συνδεδεμένος με όλα τα τραγούδια, επειδή περιλαμβάνουν κομμάτια του εαυτού μου· όταν μιλάω για τον φόβο του να αφήσω κάποιον, ενώ αυτός μου λέει να μείνω, εννοώ την απόφασή μου να αφήσω τη γυναίκα μου, γιατί έπρεπε να φύγω για περιοδεία. Στο «Hooked», τραγουδώ για τον γιο μου.

Αν έπρεπε να διαλέξω ένα κομμάτι με το οποίο νιώθω την πιο προσωπική σχέση, θα διάλεγα το «Everyday Dreamer», γιατί αυτός είμαι εγώ. Είμαι ονειροπόλος. Πάντα ήμουν. Όταν ήμουν παιδί, μου έλεγαν ότι έπρεπε να συγκεντρωθώ. Μόνο ως ενήλικας συνειδητοποίησα ότι αν είσαι καλλιτέχνης, οφείλεις να ονειροπολείς. Έτσι οι σκέψεις σου είναι πραγματικά ελεύθερες. Κι όταν η σκέψη είναι ανεμπόδιστη, τότε μόνο έρχονται καλές ιδέες.

— Ποιο είναι το πιο σημαντικό μάθημα που πήρατε στη ζωή σας;

Δεν είμαι πολύ καλός στο να παίρνω μαθήματα, αλλά επιστρέφοντας στο τραγούδι «Audacious», νομίζω ότι το μάθημα που πήρα ήταν ότι: δεν πειράζει να είσαι θρασύς. Μπορείς να κάνεις κάτι τολμηρό, αλλά και διαφορετικό, κάτι λιγότερο συμβατικό. Μην μένεις στην ασφάλεια.

— Προσδοκίες για τη νέα χρονιά;

Μιλάμε με τον ατζέντη μας και ελπίζουμε να συμπεριλάβουμε την Ελλάδα στην περιοδεία μας. Γενικά, ανυπομονώ να παίξω και ο κόσμος να ακούσει ζωντανά τα τραγούδια του καινούργιου άλμπουμ!

— Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας, ήταν τιμή και χαρά να συζητήσουμε. Ανυπομονώ να σας ξαναδώ ζωντανά.

Σας ευχαριστώ που αφιερώσατε χρόνο για όλες αυτές τις υπέροχες και προσεγγμένες ερωτήσεις. Ήταν πολύ ευχάριστη εμπειρία για μένα, πραγματικά απόλαυσα τη συνομιλία μαζί σας. Και ελπίζω να σας δω στην Αθήνα, σχεδιάζω να έρθω σύντομα. **A**

ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΕΤΖΙΚΩΦ

Ο σπουδαίος ζωγράφος, σκηνογράφος και ενδυματολόγος μιλάει για τη ζωή του, με αφορμή την έκθεση «Το βλέμμα» στην Ελληνοαμερικανική Ένωση

Της ΕΛΕΝΑΣ ΝΤΑΚΟΥΛΑ

«Δεν υπάρχει συναίσθημα που το βλέμμα να μην εξωτερικεύει κάπως. Ακόμη και στην ιστορία της τέχνης που διδάχτηκα, το βλέμμα ήταν πάντοτε το ζητούμενο του ζωγράφου». Ο λόγος του Γιάννη Μετζικώφ, χειμαρρώδης, γεμάτος πάθος και συναίσθημα και συνάμα μελιχίος, γλαφυρός, με μια γαλήνια σοφία αλλά και μια παιδικότητα, σε ταξιδεύει στα μαγικά μονοπάτια της τέχνης και του θεάτρου. Συναντηθήκαμε στο διαμέρισμά του στην Πλάκα, με τη μοναδική θέα της Ακρόπολης. Αφορμή η ατομική του έκθεση «Το βλέμμα», που φιλοξενείται αυτό τον καιρό στην Ελληνοαμερικανική Ένωση σε επιμέλεια της Ίριδας Κρητικού, με 140 αδημοσίευτα σχέδια, την οποία χαρακτηρίζει ως μια «εξομολόγηση».

Ο Γιάννης Μετζικώφ, ο «μάγος των ψευδαισθήσεων», όπως τον αποκαλούσε η αγαπημένη του δασκάλα, **Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα**, αποτελεί μεγάλο κεφάλαιο στην ιστορία του ελληνικού θεάτρου. Ανήγαγε την ενδυματολογία σε υψηλή τέχνη, με τα εκατοντάδες θεατρικά κοστούμια του, για παραστάσεις κάθε είδους, να αποτελούν πραγματικά έργα τέχνης. Έχει συμμετάσχει σε σημαντικές εκθέσεις εντός και εκτός Ελλάδος και το εικαστικό του έργο χαίρει διεθνούς αναγνώρισης. Το 2023 η Ακαδημία Αθηνών τον βράβευσε για το βιβλίο του «Ενδύματα και διηγήματα».

Ο πατέρας του, αστυνομικός με καταγωγή από τα Χανιά, βρισκόταν με μετάθεση στην Αθήνα, όταν γνώρισε την αστή, ντελικάτη

μέλλουσα σύζυγό του, με καταγωγή από τη Μικρά Ασία. Μετά τον γάμο τους εγκαταστάθηκαν σ' ένα φτωχό και απομονωμένο χωριό των Χανίων.

«Μεγάλωσα σε μια οικογένεια που ήταν ένα ακροζύγισμα ανάμεσα στην ομορφιά της Κρήτης, στην οποία αναφερόταν διαρκώς ο πατέρας μου, και στη δυσφορία της μητέρας μου για τον συγκεκριμένο τόπο, γιατί πίστευε ότι η Κρήτη, εκτός από τη φυσική της ομορφιά, δεν μπορούσε, εκείνα τα μεταπολεμικά χρόνια, να προσφέρει και πολλά στα παιδιά που ήθελαν να σπουδάσουν. Αυτή ακριβώς η διαμάχη ήταν που με συνόδεψε όλα τα χρόνια της ζωής μου».

Στην Κρήτη οφείλεται το επίθετο Μετζικώφ: «Δεν έχει καμία σχέση με αυτό στο οποίο παραπέμπει ούτε με Ρωσία ούτε με αριστοκρατικές οικογένειες κ.λπ. Εκείνα τα δύσκολα χρόνια, η Κρήτη είχε ποντάρει στη ρωσική βοήθεια και, φιλοφρονητικά, με τη σκέψη και ελπίδα ότι θα έρθουν οι Ρώσοι να τους σώσουν από το τουρκικό μαχαίρι, βάφτιζαν τα παιδιά τους με ρώσικα ονόματα. Ο Μετζικώφ ήταν ένας στρατηγός του Ορλώφ και αυτό το όνομα έδωσαν στον πατέρα μου».

Η Κρήτη σημαίνει πολλά γι' αυτόν. Μέσα στις κάμαρες του σπιτιού τους «συναντήθηκε» για πρώτη φορά, με την τέχνη. Μικρό παιδάκι, παρατηρούσε τις θείες του και τις παρέες γυναικών που μαζεύονταν για να περάσουν το απόγευμά τους πλέκοντας τα κοπανέλια,

μαθαίνοντας να ράβουν (με δασκάλα τη μητέρα του), υφαίνοντας στον αργαλειό και μεταμορφώνοντας με τα δάχτυλά τους τα βρόμικα μαλλιά σε λεπτές κλωστές, που μετά έβαφαν και κρεμούσαν στην αυλή για να στραγγίξουν. Αυτές οι μνήμες έχουν αφήσει ανεξίτηλα ίχνη μέσα του και υπήρξαν πολύτιμες και καθοριστικές για τη μετέπειτα πορεία του. Από εκείνη την ηλικία καταγράφτηκε στο υποσυνείδητό του ότι «τα ανθρώπινα χέρια είναι πολύτιμα κι αυτό που έφτιαξαν θα επιβραβευτεί».

Με την επιμονή της μητέρας του, εγκατέλειψαν το νησί και εγκαταστάθηκαν στον Πειραιά, σ' ένα σπίτι πλάι στη θάλασσα, στην περιοχή των επαύλεων που είχε χτίσει ο Τσίλλερ, κι εκεί «για πρώτη φορά ανακάλυψε την ομορφιά μιας σκηνογραφικής ατμόσφαιρας που διασφράλιζε τότε ο μαγευτικός Πειραιάς, πριν αρχίσουν οι κατεδαφίσεις». Σ' ένα πέτρινο κτίσμα, που υπάρχει ακόμη, απέναντι από το νησάκι του Παρασκευά, ήταν το πρώτο του ατελιέ, απ' όπου έβλεπε ένα «καμπαναριό που κρεμόταν σαν σκουλαρίκι στο πέλαγος». Ο **Τσαρούχης** είχε πει ότι η τέχνη του Μετζικώφ δεν θα ήταν αυτή που είναι αν δεν είχε επηρεαστεί από το φως του Πειραιά.

Αποφοιτώντας από το γυμνάσιο, αποφάσισε να κυνηγήσει το όνειρό του να γίνει ζωγράφος. Όταν το άκουσε η μητέρα του, του «έπιασε με τρυφερότητα το χέρι» και του είπε: «Αγάπη μου, είναι χριστιανικό αυτό το πράγμα που θέλεις να κάνεις;». Η αντίδρασή της δεν τον πτό-

πσε, και με την πάροδο των χρόνων την κατανόησε πλήρως, γιατί, όπως λέει, «οι άνθρωποι έβγαιναν από έναν πόλεμο εξαιρετικά σκληρό. Τα δε εικαστικά τους ήταν κάτι το άγνωστο, έτσι ήταν μαθημένοι».

Φοίτησε στην ΑΣΚΤ, έχοντας στο τμήμα ζωγραφικής δάσκαλο τον Γιάννη Μόραλη και στο τμήμα σκηνογραφίας τον Βασίλη Βασιλειάδη. Στο θέατρο πήγε για πρώτη φορά ως φοιτητής. Και, όπως ομολογεί, «τότε, δεν ήμουν βαθιά στο θέατρο, αλλά μπορούσα ν' αναγνωρίσω μερικά σπουδαία πράγματα από τη γοητεία του. Φεύγοντας εκείνο το βράδυ, δεν ήμουν απόλυτα σίγουρος ότι είχα δει κάτι που ήταν ψέματα. Αυτή η πολύ παιδική μου θέση απέναντι στο θέατρο με βασάνιζε πάρα πολύ και με βασανίζει ακόμη. Δηλαδή, δεν μπορώ να πω ότι το θέατρο είναι ένα ψέμα, με την έννοια που το λέμε για οτιδήποτε άλλο. Ίσως γιατί η τέχνη περνάει και δίνει άλλη υπόσταση στα πράγματα. Είναι τρομερό το ότι οι θεατές μπορούν να βλέπουν μια παράσταση και να βουρκώνουν. Μόνο η τέχνη έχει αυτή τη δύναμη. Να προκαλεί συναίσθημα, ταυτίσεις και να λειτουργεί μέσα σου θεραπευτικά».

Η συζήτηση συνεχίστηκε για την αξία της τέχνης στη ζωή. «Αναρωτιέμαι πόσο άδειες θα ήταν οι ζωές μας αν έλειπε η τέχνη απ' αυτές. Τι θα κάναμε χωρίς ένα τραγούδι, ένα ποίημα, μια λέξη, μια πινακίδα χρώμα. Η αληθινή τέχνη πατάει πάνω σε μια άλλη ανθρώπινη ανάγκη. Όταν γυρνάμε σπίτι κουρασμένοι και βάζουμε μια ωραία μουσική, αυτό υπαγορεύεται από την εσωτερική ανάγκη μας να χαλαρώσουμε, να ηρεμήσουμε...»

»Πώς θα ήταν οι ζωές μας, οι οποίες ούτως ή άλλως είναι προδιαγραμμένες και όλοι γνωρίζουμε τη θλιβερή μας κατάληξη, χωρίς την τέχνη; Αυτόν τον τρόπο του τέλους μόνο με την τέχνη μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε, να πάρουμε δύναμη, και αυτή είναι η μόνη που μένει όταν οι άνθρωποι φεύγουν. Η ομορφιά της, μέσα από τα ανθρώπινα επιτεύγματα, είναι αχανής.

»Η τέχνη έχει μονάχα μία γλώσσα, είναι πάνω από τον χρόνο και πάνω από τη μιζέρια. Είναι εκθρόνος της λογικής και η ομορφιά της κρύβεται μέσα στο ανερμίνευτο, στο αδιευκρίνιστο. Τα ωραιότερα πράγματα αποκλίνουν από τα μαθηματικά στερεότυπα και αρχίζουν να γίνονται αναφορές στο όνειρο, σ' αυτά που μόνο η φαντασία μπορεί να προσεγγίσει. Ο ρόλος της είναι να φτάσει μέσα στον μυκό των αισθημάτων σου. Στην τέχνη δεν μπορείς να πεις ψέματα. Πρέπει να της δώσεις όλη την αλήθεια της ψυχής σου, την προσωπική σου βάση. Δεν χωράει η επίφαση, το ψεύτικο. Οι άνθρωποι είμαστε πολύπλοκα και σκοτεινά όντα. Και αν παράγουμε τέχνη, την παράγουμε μέσα απ' αυτή την αδιόλητη πολυπλοκότητά μας. Αν προσπαθήσεις να την εκλογικεύσεις, θα την υποβιβάσεις. Όταν βλέπουμε ένα όμορφο ανθισμένο λουλούδι, δεν μας προσφέρει τίποτα το να γνωρίζουμε ποια λιπάσματα χρησιμοποιήθηκαν. Αρκεί να το θαυμάσουμε. Ζούμε μέσα σ' ένα θαύμα, και αυτό διδάσκει: "θαύμασε το θαύμα της ζωής"».

Αναμφισβήτητο, η ομορφιά σχετίζεται άμεσα με την τέχνη και, όπως λέει, «η ομορφιά είναι ένα σοβαρό κεφάλαιο, με πολλές έννοιες, αλλά είναι θέμα παιδείας και είναι στο χέρι του καθενός να εκπαιδευτεί τα μάτια του και κατ' επέκταση την ψυχή του για ν' αποκαλύψει και ν' ανακαλύψει την ομορφιά. Πολλοί άνθρωποι, λόγω έλλειψης παιδείας, αδυνατούν να το κάνουν, και αυτή την αδυναμία εκμεταλλεύονται οι στρατηγικές του marketing, προσπαθώντας να πείσουν ότι η ομορφιά βρίσκεται στα φουσκωμένα χείλη, στα τονισμένα μάλα του προσώπου. Η επικερδέστερη βιομηχανία διεθνώς είναι η βιομηχανία της στύσης, που στοχεύει να κάνει τους ανθρώπους να ξεπερνάνε τα όριά τους. Μπορούμε να δούμε και ν' αξιολογήσουμε ως όμορφο όχι απαραίτητα ένα πολύ ακριβό ρολόι, αλλά τα σταυρωμένα χέρια της μάνας μας που μας μιλάει με τόση αγάπη».

Όμως η τέχνη εμπεριέχει και τη ματαιοδοξία, η οποία, ως κινητήρια οικονομική δύναμη, συμβάλλει στη δημιουργία της. «Η ματαιοδοξία είναι ένα φρικτό ελάττωμα, αλλά δεν είμαι σίγουρος ότι, αν έλειπε, η τέχνη θα θριαμβούσε όπως έχει θριαμβεύσει. Ούτε πυραμίδες θα υπήρχαν ούτε τα παλάτια ούτε ο Παρθενώνας ούτε οι Βερσαλλίες».

Αν και το σημείο εκκίνησής του είναι η ζωγραφική, που ποτέ δεν εγκατέλειψε, τον κέρδισε η συγγένισά της, όπως την αποκαλεί, η σκηνογραφία. Αλλά «η τέχνη είναι μία. Είναι ο βασικός κορμός της ανάγκης της έκφρασής μας, ο οποίος αντρώνεται μέσα μας και μας καταλαμβάνει ψυχρή τε και σώματι».

Ο Γιάννης Μετζικώφ είναι ένας βαθιά φιλοσοφημένος άνθρωπος, παθιασμένος με την τέχνη και μ' όλα τα πράγματα με τα οποία καταπιάνεται. «Αυτό το πάθος μου διασφάλισε τη χαρά της ζωής. Μέσα απ' αυτό που κάνω ευτύχησα. Δεν έχω να γκρινιάζω για τίποτα. Δεν κουβαλάω μέσα μου δυσανεμία, αλλά την ευχαρίστηση των συνεργασιών. Ίσως ακούγεται επαρμένο, αλλά εμένα στο θέατρο με αγαπάνε όλοι. Δεν μου έχει τύχει ποτέ να τσακθώ, να προσβάλω... Από πολύ νωρίς κατάλαβα ότι μια αγκαλίτσα τα διορθώνει όλα. Η ζωή στο θέατρο είναι μια συμβίωση, και μάλιστα ενός μεγάλου έρωτα. Αν δεν υπάρχει ο έρωτας, δεν μπορεί να παραχθεί το υπέροχο αυτό πράγμα που λέγεται παράσταση και που είναι κοινόχρηστο αποτέλεσμα πολλών διαφορετικών ειδικοτήτων, όπως ορίζει η συλλογικότητα, αλλά είναι και το

προσωπικό τρόπο του καθενός που δούλεψε. Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα, μόνο φίλους έχω κάνει. Με τους σκηνοθέτες, αν είναι άνθρωποι που διαφαίνεται η μεγαλοσύνη τους, ταπεινώνεις όποιο μπόι θέλεις να υψώσεις μπροστά τους, γιατί ο σκοπός είναι να φύγεις και να 'χεις πάρει απ' αυτούς. Από το θέατρο εισέπραξα τα ωραιότερα πράγματα που μπορεί να πάρει ένας άνθρωπος. Μ' έκανε να ζω ωραία, μου έδωσε δύναμη και, πάνω απ' όλα, πολύ μεγάλη γνώση γύρω από το πόσο πολύπλευροι είμαστε, καθώς μελετάω τους χαρακτήρες μέσα στα κείμενα».

Συνεργάστηκε με σημαντικούς σκηνοθέτες (Κακογιάννη, Βολανάκη, Τσακίρη, Κούνδουρο, Βουτινά κ.ά.), οι οποίοι τον δίδαξαν και τον επηρέασαν, και δεν ξεχνά πόσα οφείλει σ' αυτούς. «Πατέρα» του θεωρεί τον Γιώργο Μιχαηλίδη, ο οποίος του έδωσε την ευκαιρία για την πρώτη του δουλειά, στην παράσταση «Κρίμα που είναι πόρνη» του Τζον Φορντ. «Αν μου το ζήτησετε, χωρίς καμία υπερβολή, μπορώ να σας μιλάω μερόνυχτα για τις συνεργασίες μου και για τις υπέροχες ώρες που έχω ζήσει με αξιολογους ανθρώπους. Οι συμβουλές τους ήταν πολύτιμες. Μεγαλώνοντας, τις συνάντησα ξανά σ' ένα δεύτερο ή τρίτο επίπεδο και η εκτίμησή μου γι' αυτούς έγινε ακόμη βαθύτερη». Πάντα θυμάται την κουβέντα της Ειρήνης Παπά «στο θέατρο προσπάθησε να δουλεύεις όπως οι λαϊκοί τεχνίτες» και δεν ξεχάσε ποτέ τη φράση της «ό, τι κάνει λεφτά κάνει λίγο», αναφερόμενη στα δώρα που μερικοί άνθρωποι είναι πρόθυμοι να προσφέρουν, όχι όμως ανιδιοτελώς.

Ο Γ. Μ., επί σειρά ετών, διδάσκει στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Έρχεται σε καθημερινή επαφή με τους νέους και από τα λεγόμενά του φαίνεται το πόσο τους νοιάζεται. «Πρέπει να είμαστε στοργικοί με τους νέους. Υπολείπεται η ζωή τους της δικής μας ζωής. Γύρω μας υπάρχει μια ευτέλεια, μια αναζήτηση άσκοπου πλουτισμού καθώς και μια αλλοίωση των συναισθημάτων, και τα social media έχουν μεγάλη ευθύνη γι' αυτό. Από την άλλη όμως, είναι γοητευτικό το ότι μπορούν να πατήσουν ένα κουμπάκι και να δουν τι ρεύματα τέχνης υπάρχουν στη Μογγολία. Σ' έναν νέο που τώρα ξεκινά θα έλεγα: "νιώσε, συγκινήσου, τόλμα, διεκδίκησε, αμφισβήτησε, αξίζει να τρέξεις με ορμή πίσω από το όραμά σου, όσο ανέφικτο κι όσο ουτοπικό κι αν μοιάζει".

» Ζούμε σε μια εποχή που τα συναισθήματα εκφράζονται με καρδούλες, likes και αυτοκόλλητα. Τα social media προτρέπουν συνεχώς τους ανθρώπους να μοιραστούν κάτι με τους άλλους. Αλλά ποιοι είναι αυτοί οι άλλοι; Οι ανύπαρκοι; Που δεν τους γνωρίζουν καν; Που δεν τους συνδέει τίποτα μαζί τους; Βρισκόμαστε σ' έναν κόσμο που βρίθκει παραδοξότητες. Κάποτε, το αμφίδρομο του βλέμματος μπορούσε να δημιουργήσει μια σχέση, είτε ερωτική είτε φιλική ή απλά μια σχέση συμπάθειας. Τώρα, ένα μηχανήμα φίλτράρει τις αντιδράσεις. Προχθές άκουσα κάποιον που έλεγε "ζωγραφίζω στον υπολογιστή". Εμένα με

Πρέπει να είμαστε στοργικοί με τους νέους. Υπολείπεται η ζωή τους της δικής μας ζωής. Γύρω μας υπάρχει μια ευτέλεια, μια αναζήτηση άσκοπου πλουτισμού καθώς και μια αλλοίωση των συναισθημάτων, και τα social media έχουν μεγάλη ευθύνη γι' αυτό.

την απορία και αναρωτιόμουν: μέχρι πού φτάνει η δεξιοτέπτα του υπολογιστή; Μπορεί να αγγίξει την προσέγγιση του απείρου που ορίζει το ανθρώπινο συναίσθημα; Καταβάλλουμε τεράστια προσπάθεια να βγούμε από την ανθρώπινη μας ιδιότητα. Δίνουμε στον υπολογιστή μεγαλύτερη αξία απ' αυτή που έχει οποιοδήποτε άλλο μηχανήμα. Αρχίζει και εκλείπει ο παράγων άνθρωπος. Έχετε δει με πόση αγένεια αντιμετωπίζονται οι ηλικιωμένοι στις τράπεζες; Σε μια χώρα που οι ηλικιωμένοι είναι περισσότεροι από τους νέους, έχουμε φτάσει στο σημείο αυτοί να μην μπορούν να εξυπηρετηθούν.

»Φυσικά, αν ξεκινούσα τώρα, θα είχα να καταπιαστώ με διαφορετικά υλικά, θα ήταν μια άλλη τέχνη απ' αυτήν που κάνω, θα ήταν μια άλλου είδους περιπέτεια. Δεν είμαι σίγουρος αν είναι ευκολότερη ή δυσκολότερη, αλλά σίγουρα είναι εντυπωσιακότερη. Και κανείς δεν μπορεί να σταματήσει την εξέλιξη».

Μια τάση της εποχής είναι να παίρνουν πολλοί σκηνοθέτες ένα κλασικό έργο και να το αλλάζουν ή να το διαφοροποιούν, τάση την οποία ο ίδιος αντιμετωπίζει μ' ένα ιδιαίτερο σκεπτικό. «Υπάρχει ένα συναρπαστικό στοιχείο που εμείς οι άνθρωποι πρέπει να εμπιστευόμαστε, και αυτό λέγεται χρόνος. Ο χρόνος καταφθάνει σαν μια απαξιωτική βροχή που τα πλένει όλα και τα κάνει όπως πρέπει να είναι. Αν κάτι δεν αξίζει να μείνει, ο χρόνος θα φροντίσει γι' αυτό. Κακό θέατρο δεν υπάρχει. Κακό μπορεί να είναι το εγχείρημα. Είναι όμως πολύ βαρύτερο το να απαγορεύσεις τον πειραματισμό σ' έναν καλλιτέχνη από το να τον αφήσεις να το κάνει».

Οφείλει πολλά στις γυναίκες και, όπως λέει, σαν σύζυγος αλλά και πατέρας δύο κοριτσιών, τρέφει πολύ μεγάλη αγάπη στο γυναικείο φύλο. Ακόμη και τα σκυλιά που έχει στο σπίτι είναι θηλυκά. «Από ένα διασταύρωμα της τύχης, πέρασα όλη μου τη ζωή ανάμεσα σε γυναίκες και έχω πλήρη συνείδηση του πόσο μεγάλος ρυθμιστής είναι στις ζωές των ανθρώπων. Ο Θεός δεν κάνει λάθος. Κάτι ήξερε όταν ψιθύρισε στο αυτί της "Εσύ θα διακονείς τη ζωή, θα την πηγαίνεις παρακάτω". Είμαι ευτυχισμένος που βρίσκομαι ανάμεσα σε γυναίκες, όχι μόνο επειδή με νταντεύουν, ούτε επειδή δεν μ' αφήνουν να κάνω το οτιδήποτε στο σπίτι όταν προσπαθώ να δείξω τον μοντέρνο μου χαρακτήρα», λέει χαριτολογώντας.

Μιλήσαμε για το ένδυμα, το θέατρο, τους ηθοποιούς. «Το ένδυμα είναι πρωτίστως μια τεράστια κοινωνιολογική και δευτερευόντως μια αισθητική ιστορία, που το καθιστά σχεδόν το κέντρο της οικονομικής δύναμης του πλανήτη, μια ο κλάδος αυτός συμπεριλαμβάνει αναρίθμητες ειδικότητες. Όμως, εκτός από την πρακτικότητά του, έχει κι άλλα πράγματα να μας πει. Προδίδει τις προθέσεις του ανθρώπου που το φοράει, γιατί μ' αυτό αποκτά μια ταυτότητα, διαφοροποιείται από τους άλλους ή και επιβάλλεται. Το ένδυμα είναι η τέχνη της ετερότητας μεν αλλά και της ταυτότητας δε. Ο άνθρωπος μπαίνει στα ρούχα του αλλάζοντας ρόλους, και στον ηθοποιό αυτό είναι εμφανέςτατο. Το πιο γοητευτικό στοιχείο του θεάτρου είναι ότι είναι ζωστή τέχνη. Είναι η πιο λαϊκή ανάμεσα στις τέχνες. Μοιάζει με τη ζωή και ωθεί τους ανθρώπους να μπηθούν στην αλήθεια. Τα μοναδικά εργαλεία που κουβαλάει ο καλλιτέχνης είναι τα χέρια του, τα πόδια του, η φωνή του. Εκφράζεται με το πάσχο σώμα. Και όσο πιο βαθιά βιώνει έναν ρόλο, τόσο καλύτερος ηθοποιός είναι».

Ο έρωτας, ο οποίος καθημερινά αναμετρείται με τον θάνατο, υπήρξε η κινητήρια δύναμη στη ζωή του. «Πώς θα πας στο θέατρο αν δεν έχεις ερωτευτεί, αν δεν έχεις πενήθει, αν δεν έχεις πικραθεί; Αυτές είναι οι παρακαταθήκες σου, με τις οποίες πας στο θέατρο κατάφορτος και τις ακουμπάς».

Το ζήτησα ένα σχόλιο για την Αθήνα και με την απάντησή του ίσως συμφωνήσουν πολλοί. «Η Αθήνα κατοικείται από ανθρώπους που δεν την αγαπούν. Έχει γίνει οικονομικό αποκομμάκι πάρα πολλών και όχι χωρίς πολιτικές αποφάσεις. Αυτή η αστυφιλία ερήμωσε την επαρχία και χωριά που είναι εστίες μεγάλης ομορφιάς, γεμίζοντας την πόλη πολυκατοικίες, με ανθρώπους να κατοικούν σε συρτάρια».

Και η απάντησή του στην τελευταία ερώτηση, για το αν νιώθει γεμάτος και ικανοποιημένος απ' όσα έχει καταφέρει μέχρι τώρα, φέρνει ένα χαμόγελο στα χείλη του και επιβεβαιώνει για ακόμη μια φορά τη γλυκύτητα, την τρυφερότητα αλλά και την ταπεινότητα που διαθέτει αυτός ο ωραίος άνθρωπος και καταξιωμένος καλλιτέχνης. «Αισθάνομαι πολύ μεγάλη χαρά όταν νιώθω ότι μ' αγαπάνε. Έχω μια παιδικότητα. Θέλω να μου λένε ότι μ' αγαπάνε, ότι τους άρεσε ή δεν τους άρεσε κάτι. Σαν να ενθαρρύνουν ή να επιβραβεύουν ένα μικρό παιδάκι για την καθαρογραμμένη του έκθεση».

Η έκθεσή στην Ελληνοαμερικανική Ένωση (Μασσαλίας 22) θα διαρκέσει έως τις 22 Ιανουαρίου 2025 και πλαισιώνεται από παράλληλες δράσεις και ξεναγήσεις.

TikTok stories

Τι λένε για μας οι ξένοι TikTokers στην Ελλάδα;

Της ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Τι τους αρέσει στην Ελλάδα και τι βρίσκουν αστείο; Με τι θυμώνουν και πόσο Έλληνες αισθάνονται; Διαβάστε τις ιστορίες 7 ανθρώπων με διαφορετικές καταγωγές και καταβολές που ζουν στη χώρα μας.

Ο 28χρονος Απόλλων Τσεν δημοσιεύει στα social media εικόνες από τη ζωή του στην Αθήνα, τα διάφορα ταξίδια του στην Ελλάδα και στη χώρα του, την Κίνα. Ο Ιερεμίας Εγκαρέμπα από τη Νιγηρία ανεβάζει καθημερινά viral βιντεάκια γυμναστικής ή του προγράμματος χορού που διδάσκει ή των events που διοργανώνει. Η 21χρονη Ουκρανή Γιέβα Μπονταρένκο ή αλλιώς YenaBond, όπως την ξέρουν όλοι στο TikTok, έχει πιο lifestyle/storytelling περιεχόμενο. Μοιράζεται τις σκέψεις της, δείχνει πτυχές της καθημερινότητάς της στην Ελλάδα, εικόνες από τη δουλειά της. Το βίντεό της με τα περισσότερα views μάλιστα είναι το «Πώς έμαθα ελληνικά», το οποίο ξεπερνά τις 200 χιλ. προβολές.

Ο Ντέιβ (daveinathens), πάλι, είναι Βραζιλιάνος πρώην δημοσιογράφος και έχει 64.910 ακολούθους στο TikTok. Σήμερα κάνει χιουμοριστικά βιντεάκια για τη ζωή στην Ελλάδα και τις διαφορές μεταξύ Βραζιλιάνων και Ελλήνων. Το βίντεό του που έχει συγκεντρώσει τα περισσότερα views είναι αυτό που δείχνει «όλα τα body languages» που έμαθε στη χώρα μας. Η Βλάντα Ζασκλάβσκα από την Ουκρανία, 24 ετών, TikToker με πάνω από 20 χιλιάδες ακολούθους, είναι προπονήτρια και αθλήτρια της Εθνικής Ομάδας Cheerleading της Ελλάδας. Στα social media της θα δεις κανείς στιγμές από την καθημερινότητά της στη χώρα μας.

Η 29χρονη Ουλιάννα Τσουπρίνα, ή αλλιώς UlyaGrechka, όπως είναι γνωστή στα social media, κατάγεται από την Αρκτική Σιβηρία. Μιλάει κυρίως για τον Βορρά, για τη ζωή εκεί και τις παραδόσεις. Η 28χρονη Παυλίνα Λη κατάγεται από την Κορέα. Τα βίντεό της στα social media ενώνουν τον πολιτισμό της Κορέας και της Ελλάδας. Δείχνει συνταγές, ενδιαφέροντα facts, skincare κ.ά., εξηγώντας τα όλα στα ελληνικά.

Όλοι τους είναι νέοι και προέρχονται από διαφορετικές χώρες. Πολλοί από αυτούς ζουν για χρόνια στην Ελλάδα και άλλοι έχουν μετακομίσει τελευταία και έχουν αγαπήσει ήδη τον πολιτισμό της, ενώ μιλούν ελληνικά και δημοσιεύουν πληροφορίες για τη χώρα μας στα social media τους. Πάμε να δούμε τις ιστορίες αυτών των 7 ανθρώπων...

Απόλλων Τσεν

Ο Απόλλων Τσεν από την Κίνα

Το κινεζικό του όνομα είναι Σικόνγκ Τσεν, είναι 28 χρονών και κατάγεται από το Σεντζέν, που βρίσκεται στον νότο της Κίνας. Σπούδασε Ελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Ξένων Γλωσσών της Καντόνας. Ήρθε στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 2018, με πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών, ενώ πήρε δίπλωμα Νεοελληνικής Γλώσσας από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών με βαθμό άριστα. Το 2023 ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του με ειδίκευση στη Φιλοσοφία και Διοίκηση, και σήμερα κάνει διδακτορικό στο Τμήμα Φιλοσοφίας.

Όλα αυτά τα χρόνια συμμετέχει διαρκώς σε διαπολιτισμικές δράσεις που αφορούν τις σχέσεις Κίνας-Ελλάδας. Ο Απόλλων ήταν το 2021 διερμηνέας της κινεζικής αποστολής της ολυμπιακής φλόγας στην Αθήνα, ενώ το 2022 εθελοντής και διερμηνέας στο Φεστιβάλ Κυκλαδικής Γαστρονομίας «Νικόλαος Τσελεμεντές» στη Σίφνο. «Έλα την τιμή να κάνω διερμηνεία και για υψηλόβαθμα πολιτικά πρόσωπα των δύο χωρών. Νιώθω πολύ χαρούμενος γι' αυτή την ευκαιρία να συνεισφέρω με τον τρόπο μου στην ενίσχυση της φιλίας μεταξύ Ελλάδας και Κίνας».

Όλα άρχισαν για εκείνον το 2016, όταν αποφάσισε να ξεκινήσει να μαθαίνει την ελληνική γλώσσα. Σε αυτό λειτουργησε συμπληρωματικά το γεγονός πως από μικρή ηλικία είχε διαβάσει την ελληνική μυθολογία. «Αρχικά μου ήταν πολύ δύσκολο το διάβασμα των ελληνικών και παραλίγο να τα παρατήσω. Αργότερα ήρθα στην Ελλάδα και συνάντησα τους Έλληνες καθηγητές και συμφοιτητές μου, που έγιναν αμέσως καλοί φίλοι. Έτσι, άρχισα να μαθαίνω για την ελληνική κουλτούρα. Μου άρεσε το περιβάλλον, η φιλοξενία και οι άνθρωποι εδώ. Νιώθω μια βαθιά σύνδεση ανάμεσα σ' εμένα και στην Ελλάδα».

Η καθημερινότητά του σήμερα κυλά ως εξής: παρακολουθεί τα μαθήματα, κρατάει τις σημειώσεις του, βγαίνει με φίλους για καφέ και μαγειρεύουν παρέα. Του Από-

λωνα του αρέσει να ταξιδεύει στα ελληνικά νησιά και να δοκιμάζει παραδοσιακά φαγητά σε διάφορα μαγαζιά της Αθήνας. Αμέσως μετά τα στέλνει στο groupchat με τους Κινέζους φίλους του. Αγαπημένο του ελληνικό φαγητό; Τα σουτζουκάκια! Φέτος μάλιστα οργάνωσε ένα ταξίδι στην Κίνα, ξενατώντας τους Έλληνες συμφοιτητές και τις οικογένειές τους στη χώρα του.

Τι του αρέσει, όμως, περισσότερο στην Ελλάδα; «Μου αρέσει η απλή και αυθεντική ανθρώπινη σχέση. Οι φίλοι που γνώρισα αυτά τα χρόνια είναι καταπληκτικοί άνθρωποι. Η ευγένεια, η εμπιστοσύνη και η ζεστασιά που μου έδειξαν με κάνουν να νιώθω μέρος της χώρας και της πόλης όπου ζω. Το μόνο που με δυσκολεύει εδώ είναι ότι έχουμε διαφορετικές ώρες για τα γεύματά μας. Κάποιες φορές με ταλαιπωρεί όλο αυτό, ειδικά όταν έχω ραντεβού με φίλους».

Σύντομα θέλει να δημιουργήσει και προσωπικό λογαριασμό στο TikTok, για να μοιράζεται με ακόμη περισσότερους διαδικτυακούς φίλους του όσα μαθαίνει στη χώρα μας.

Η Γιέβα Μπονταρένκο από την Ουκρανία

Η 21χρονη Ουκρανή επισκέφτηκε την Ελλάδα για πρώτη φορά όταν ήταν 16 ετών, για διακοπές. «Ήμουν στην Αθήνα μόνο 6 μέρες. Ήταν αρκετές για να ερωτευτώ τη χώρα και τους ανθρώπους της. Ένωσα έντονα ότι ανήκω εδώ, ότι ήταν το σπίτι μου. Ήταν μαγικό. Γυρίζοντας στην Ουκρανία έπειτα απ' αυτές τις διακοπές, αφιέρωσα έναν χρόνο προσπαθώντας να φτιάξω τα χαρτιά μου για να μπορέσω να μετακομίσω. Αν και ακούγεται τρελό αυτό, στα 17 να φύγεις μόνη από τη χώρα σου και να μείνεις κάπου όπου δεν ξέρεις κανέναν, ήταν η καλύτερη και η πιο ασφαλής απόφαση της ζωής μου».

Αρκετοί ίσως θυμούνται τη Γιέβα από το «GNTM 5», το ριάλιτι μόδας, όπου ξεχώρισε. Τότε είχε δηλώσει πως ήρθε στην Ελλάδα όταν ξεκίνησε ο πόλεμος. «Στην Ουκρανία είναι πολύ δύσκολα τα πράγματα μέχρι και σήμερα. Εκεί μένουν ο πατέρας μου, ο αδερφός μου και η γυναίκα του. Πριν από 5 μήνες, ο αδερφός μου έγινε μπαμπάς, αλλά δυστυχώς δεν μπορούσα να τον επισκεφτώ και να μοιραστώ μαζί του αυτή τη στιγμή. Η Ελλάδα είναι το σπίτι μου και τη λατρεύω. Αλλά θέλω και η πατρίδα μου να είναι ασφαλής και να μπορώ να επισκέπτομαι την οικογένειά μου όποτε θέλω. Δεν τους έχω δει δυόμισι χρόνια τώρα», μου αναφέρει.

Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισε στη χώρα αρχικά ήταν η γλώσσα. Ένωθε πως οι άνθρωποι γύρω της δεν την καταλάβαιναν εύκολα. Έμαθε ελληνικά μέσα σε σχεδόν έναν χρόνο. Τη βοήθησε πολύ το γεγονός ότι δούλεψε σεζόν στη Σαντορίνη, όπου έμεινε μαζί με 5 Ελληνίδες και ότι συγκατοίκησε και πάλι, κατά τη διάρκεια του «GNTM 5», με άλλα κορίτσια στη βίλα του παιχνιδιού.

«Τα πρώτα χρόνια ήταν δύσκολα και λόγω του lockdown, που έγινε μόλις ήρθα. Ήταν η πρώτη φορά που έμεινα μόνη μου, και στη χώρα μου είχε ξεκινήσει ο πόλεμος. Υπάρχει μια στιγμή στη ζωή που μένεις μόνος με τους δαίμονές σου και πρέπει να τους πολεμήσεις για να γίνεις ευτυχισμένος. Όλα αυτά με έχουν κάνει πιο δυνατή. Τώρα περνάω πολύ ωραία».

Σήμερα χόμπι της είναι ο χορός, διαβάζει ψυχολογία, ενώ δουλεύει σε κατασκευαστική εταιρεία ως content creator. Είναι φυσικά και μοντέλο, με 8.068 ακολούθους στο Instagram.

Ο Ιερεμίας Εγκαρέμπα από τη Νιγηρία

Ο Ιερεμίας (Jerry) είναι 37 ετών. Το επάγγελμά του είναι γυμναστής-χορευτής και είναι δημιουργός του Jafrobeat Dance Fitness. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Νιγηρία, μέχρι που μετανάστευσε στην Ελλάδα. «Η ζωή στη Νιγηρία είναι δύσκολη. Κάθε μέρα και ώρα η μεγάλη πρόκληση είναι η διαβίωση. Υπάρχει μεγάλο πρόβλημα φτώχειας και πείνας για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού εκεί. Η ζωή που είχα ως παιδί και έφηβος δεν συγκρίνεται με τη ζωή μου στην Ελλάδα. Αν και στη Νιγηρία είναι δύσκολο να βιοποριστεί κανείς σε βαθμό που να είναι αυτάρκης, είναι η χώρα όπου μένει η οικογένειά μου. Στην Ελλάδα ταλαιπωρήθηκα αρχικά να βρω τα πατήματά μου, αλλά η διαφορά στο επίπεδο ζωής και οικονομικής ασφάλειας είναι μεγάλη», μου λέει.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του στη χώρα μας αντιμετώπισε σοβαρές δυσκολίες. Υπέστη ρατσισμό, δεν το έβαλε όμως κάτω. «Μετανάστευσα στην Ελλάδα πριν από 18 χρόνια περίπου, σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής. Έμεινα για λίγο διάστημα στην πλατεία Αμερικής. Όταν είδα το περιβάλλον εκεί –τόσοι μετανάστες, ανάμεσά τους και συμπατριώτες μου–, κατάλαβα πως, αν ήθελα να πετύχω κάτι στη ζωή μου και να αξιοποιήσω την απόφασή μου ν' αφήσω τη Νιγηρία, έπρεπε να φύγω και από εκεί. Έμεινα στον δρόμο, άστεγος, για αρκετούς μήνες, ψάχνοντας δουλειά και σπίτι. Ήταν μια πρόκληση, καθώς, λόγω χρώματος και καταγωγής, ήταν δύ-

Γιέβα Μπονταρένκο

σκολο να βρω εργοδότη και σπιτονοικοκύρη. Ήταν και δύσκολα χρόνια για την Ελλάδα τότε, στην αρχή της κρίσης και της ανόδου της Χρυσής Αυγής. Υπήρχε ξενοφοβία. Πάλεψα να βρω δουλειά και βρήκα. Αν και δέχτηκα κάποιες επιθέσεις από μέλη της Χρυσής Αυγής, δεν σκέφτηκα ότι όλοι οι Έλληνες είναι έτσι. Είχα ήδη κάποιους πρώτους φίλους, οι οποίοι με βοηθούσαν και κάναμε πράγματα μαζί, όποτε αναγνώριζα τη διαφορά».

Στον δρόμο του βρέθηκε και ένας συμπατριώτης του, που προσφέρθηκε να τον φιλοξενήσει στο σπίτι του και να τον βοηθήσει να κάνει τα πρώτα του ασφαλή βήματα, με στόχο «μια καλύτερη ζωή». Ο Ιερεμίας δούλεψε στη λαϊκή, έπαιξε μπάλα, ασχολήθηκε με το μόντελινγκ, εργάστηκε ως παλιατζής. Το όνειρό του ήταν, όμως, να ασχοληθεί με τον χορό και τη γυμναστική. Ακόμα και αυτό στην αρχή ήταν δύσκολο, αφού σε κάποιες σχολές χορού δεν δέχονταν να τον εκπαιδεύσουν, επειδή είναι μαύρος.

«Η αγάπη μου για την Ελλάδα μπορώ να πω ότι ήρθε σταδιακά και σιγά σιγά. Στην αρχή, πριν ακόμα έρθω, δεν γνώριζα τίποτα για τη χώρα. Δεν ήξερα πού έρχομαι. Επειτα από τόσα χρόνια που βρίσκομαι εδώ και έχοντας κάνει τη ζωή μου, την οικογένειά μου και τον κοινωνικό μου κύκλο, μπορώ να πω ότι έχω συνηθίσει την ελληνική νοοτροπία, την έχω υιοθετήσει και την ασπάζομαι σε όλους τους τομείς της ζωής μου. Αισθάνομαι Έλληνας πολλές φορές. Νομίζω πως αυτό έρχεται με τον χρόνο, ειδικά όταν υιοθετείς τον τρόπο ζωής των ντόπιων».

Τα ελληνικά τα έμαθε «στον δρόμο», όπως μου λέει χαρακτηριστικά. «Ήταν αναγκαίο, αν ήθελα να εργαστώ και να ζήσω εδώ. Σαν γλώσσα είναι εύκολη στο άκουσμα. Μπερδεύομαι όμως σε πολλά ακόμη – στο

συντακτικό, τη γραμματική, τις συμφωνίες των προσώπων κ.λπ. Αυτό συμβαίνει επειδή τα έμαθα όπως τα άκουγα έξω, στην τηλεόραση ή από φίλους. Παρ' όλα αυτά, χρόνο με τον χρόνο, αισθάνομαι καλύτερος ομιλητής. Αυτό που μπορώ να πω είναι πως πλέον σκέφτομαι στα ελληνικά, κι αυτό είναι βασικό κομμάτι στην κατανόηση της ταυτότητας μιας γλώσσας».

Ο δρόμος για εκείνον άνοιξε όταν, κάνοντας μαθήματα personal training, διδάχτηκε latin χορούς και σταδιακά κατάφερε να γίνει επαγγελματίας. Το 2021 πήρε την απόφαση να ανοίξει το δικό του γυμναστήριο στον Πειραιά και από τότε διδάσκει jafrobeat dance και όχι μόνο. Διοργανώνει events και φεστιβάλ που έχουν να κάνουν με τον χορό και τη μουσική και ταξιδεύει στο εξωτερικό για να διαδώσει το πάθος του. Τα βιντεάκια του στα social media έχουν γίνει viral και ο κόσμος φαίνεται πως αγαπάει πολύ τα μαθήματά του.

Στην Ελλάδα του αρέσει το γεγονός πως υπάρχει χώρος για δουλειά. «Αν κάποιος θέλει να εργαστεί και να πετύχει κάτι, εδώ μπορεί! Υπάρχει άνοιγμα. Αρκεί να έχεις φαντασία και διάθεση. Δεν με δυσκολεύει κάτι τώρα, εκτός από τη γραφειοκρατία, που είναι τεράστια. Τα κωλύματα σε πάνε πίσω για χρόνια».

Η Βλάντα Ζασλάβσκα από την Ουκρανία

Είναι 24 ετών και κατάγεται από την πόλη Ζαπορόζιε της Ουκρανίας. Στον ελεύθερό της χρόνο πάει για καφέ με φίλους ή κάνει ψώνια. Της

αρέσει να ταξιδεύει. Τα τελευταία 5 χρόνια ζούσε και σπούδαζε στο Κίεβο, αλλά πάντα ήθελε να ζει πιο κοντά στη θάλασσα, σε μια ζεστή χώρα. Πρώτη φορά ήρθε στην Ελλάδα το 2019, για 2 εβδομάδες. Η οικογένειά της έχει φίλους που μένουν κοντά στα Μετέωρα. Ερωτεύτηκε με την πρώτη ματιά την κουλτούρα, τη φύση, την κουζίνα και τους ανθρώπους.

Έφτασε πριν από 2 χρόνια στην Ελλάδα για να μείνει μόνιμα, όταν άρχισε ο πόλεμος στη χώρα της. Η μητέρα και η μικρότερη αδερφή της ήρθαν επίσης με την έναρξη του πολέμου. Η Βλάντα σήμερα είναι προπονήτρια και αθλήτρια της Εθνικής Ομάδας Cheerleading της Ελλάδας. Ξεκίνησε να διδάσκει από την αρχή της παραμονής της στη χώρα. «Κάθε μέρα έχω 4-6 ώρες προπόνηση με τις ομάδες μου. Προπονώ από παιδικές, ερασιτεχνικές μέχρι την Εθνική Ελλάδος. Πέρσι πήγα στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα των ΗΠΑ ως αθλήτρια της Εθνικής, και στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα της Νορβηγίας, όπου πήγα ως προπονήτριά της, κατακτήσαμε το πρώτο μας μετάλλιο. Φέτος προετοιμάζω την ομάδα για το Παγκόσμιο Κύπελλο στις ΗΠΑ. Το γεγονός ότι μιλάω κάθε μέρα ελληνικά με τους μαθητές μου, οι οποίοι με διορθώνουν, με βοηθάει να βελτιώνω συνεχώς τα ελληνικά μου».

Στην Ελλάδα αυτό που της αρέσει περισσότερο είναι ο καιρός και η κουζίνα. «Όλοι οι Έλληνες φίλοι μου μιλούν για ιστορικά γεγονότα, την ελληνική μυθολογία και τη γεωγραφία της Ελλάδας. Μου αρέσει που οι άνθρωποι εδώ αγαπούν τη χώρα τους». Συμφωνεί πως το γραφειοκρατικό κομμάτι είναι το πιο δύσκολο και σκοπεύει να ζήσει και να εργαστεί στην Ελλάδα για τα επόμενα 5 χρόνια τουλάχιστον.

Βλάντα Ζασκλάβσκα

Ο Ντάβινσον Ρομπέρτο ντε Σόουζα ντα Σίλβα από τη Βραζιλία

Μου συστήνεται ως ένας απλός delulu, παιδί της γειτονιάς, που απολαμβάνει να κάθεται στο μπαλκόνι και να κουτσομπολεύει με τις γιγαδάδες που περνάνε στον δρόμο. Ηλικιακά νιώθει κάπου μεταξύ 20 και 50, ενώ στον ελεύθερό του χρόνο θέλει να ξαπλώνει στον καναπέ με τον σκύλο του, τον Παντζάρη, και τον γάτο του, τον Καρότο. Ο Ντέιβ (daveinathens), με καταγωγή από τη Φορταλέζα, ήταν δημοσιογράφος σε τηλεοπτικές εκπομπές στη Βραζιλία. Ήθελε να ταξιδέψει στον κόσμο και να μάθει μια νέα γλώσσα, οπότε άρχισε να στέλνει βιογραφικά σε διάφορες χώρες, μέχρι που τον κάλεσαν από την Ελλάδα για δουλειά και αποφάσισε να μετακομίσει στην Αθήνα. Έγινε TikToker, ασχολείται με το digital marketing και σήμερα έχει μια εταιρεία μαγειρευτών φαγητών για σκύλους, τη «woofresh» (αναδείχτηκε μέσα από το τηλεοπτικό παιχνίδι «Dragon's den»), που δημιούργησε μαζί με τον φίλο του. «Δεν είχα καμία σχέση με τη χώρα πριν έρθω στην Ελλάδα. Ήμουν από αυτούς τους Βραζιλιάνους που νομίζουν ότι όλοι οι Έλληνες περπατάνε στον δρόμο με λευκά σεντόνια και κρατάνε ένα βιβλίο για τη δημοκρατία. Σκεφτόμουν: θα πάω στην Ελλάδα, θα δουλεύω Δευτέρα με Παρασκευή, Σάββατο θα μπαίνω στο λεωφορείο και θα πηγαίνω στη Μύκονο. Τη Δευτέρα θα γυρνάω για να δουλέψω. Μέχρι που κατάλαβα πως δεν είναι έτσι ακριβώς τα πράγματα.

»Η ζωή στη Βραζιλία σε σχέση με αυτή στην Ελλάδα δεν έχει και πολλές διαφορές. Οι Βραζιλιάνοι και οι Έλληνες έχουν ένα πολύ σημαντικό κοινό στοιχείο: αγαπάνε και το δείχνουν. Από την πρώτη μέρα μου εδώ, αυτό συνειδητοποίησα, και ένιωσα σαν στο σπίτι μου».

Ο Dave υποστηρίζει ότι δεν είναι δύσκολο να αγαπήσει κανείς την Ελλάδα. «Μπορώ να σου πω ότι κατά βάθος αυτή η ζεστασιά, η αγκαλιά, το ενδιαφέρον σημαίνουν τα πάντα για μένα».

Ελληνικά έμαθε από τηλεοπτικές σειρές. Παρακολουθούσε την Αννίτα Πάνια, ενώ έχει έρωτα με την Εφη Θώδη.

Ποιες είναι όμως οι δυσκολίες που έχει αντιμετωπίσει εδώ; «Το δράμα (γελάει). Τις προάλλες σκεφτόμουν ότι 9 στα 10 ελληνικά τραγούδια λένε για προδομένους έρωτες και άλλα τέτοια. Φυσικά η γραφειοκρατία δυσκολεύει πολύ κάποιον εδώ. Εντάξει, μην το πάρετε όλο αυτό πολύ στα σοβαρά, είναι μια παρατήρηση που γίνεται με αγάπη».

Σήμερα συνεχίζει να παίρνει καθημερινά το μετρό και ανακαλύπτει νέα μέρη και άτομα από διαφορετικές περιοχές. «Αυτή τη στιγμή, αυτό που μπορώ να πω για την εμπειρία μου εδώ είναι ότι ποτέ δεν έχω νιώσει τόσο αγαπητός στη ζωή μου όσο νιώθω τώρα στην Ελλάδα. Η αγάπη αυτή είναι ο λόγος που συνεχίζω να μένω. Είναι ωραία να νιώθεις ότι σ' αγαπούν όπως είσαι. Η οικογένειά μου, δυστυχώς, δεν έχει έρθει ποτέ στην Ελλάδα, φοβούνται το αεροπλάνο».

TikTok
stories

DaveInAthens

Ουλιάνα Τσουπρίνα

Η Ουλιάνα Τσουπρίνα από την Αρκτική Σιβηρία

Η Ουλιάνα είναι 29 ετών. Ζούσε για κάποιο χρονικό διάστημα στη Θεσσαλονίκη και τώρα μένει στη Χαλκιδική. Στον ελεύθερο χρόνο της της αρέσει να παίζει παιχνίδια στον υπολογιστή και να φτιάχνει βίντεο για τα social media. Η καταγωγή της είναι από τους Ντολγκάν της Αρκτικής Σιβηρίας, έναν ιθαγενή λαό που αριθμεί περίπου 5.000 άτομα. Τα παραδοσιακά επαγγέλματά τους περιλαμβάνουν την εκτροφή ταράνδων, το ψάρεμα και το κυνήγι. Η μέση θερμοκρασία τον χειμώνα στην Αρκτική Σιβηρία είναι -40°C και το καλοκαίρι μπορεί να φτάσει τους $+20^{\circ}\text{C}$. Η χαμηλότερη θερμοκρασία που έχει βιώσει ήταν οι -57°C , όπως μου εξομολογείται.

Πρώτη φορά άκουσε για την Ελλάδα στο σχολείο. «Είχαμε στην ύλη του σχολικού μας προγράμματος την ιστορία της αρχαίας Ελλάδας και κάπως έτσι άρχισα να ψάχνω και να μαθαίνω ελληνικά στο διαδίκτυο. Μετακόμισα εδώ τον Οκτώβριο του 2022, ως ερωτική μετανάστρια. Βρήκα ένα σχολείο ελληνικής γλώσσας και εξακολουθώ να σπουδάζω. Εξασκούμε και μέσω του Duolingo κάθε μέρα».

Αυτό που της αρέσει περισσότερο στην Ελλάδα είναι οι άνθρωποι, που είναι ανοιχτοί και φιλικοί. «Φυσικά λατρεύω την ελληνική κουζίνα, ειδικά τις ταβέρνες. Αγαπώ και τον καιρό εδώ. Παρ' ότι είμαι από τον Βορρά, προτιμώ τις θερμοκρασίες της Ελλάδας. Σε γενικές γραμμές δεν αντιμετωπίζω δυσκολίες στη χώρα. Μερικές φορές, κάποιος, νέος κυρίως, μπορεί να μην είναι τόσο φιλικός διακείμενος απέναντί μου, ίσως λόγω του μικρού αριθμού Ασιατών στη Θεσσαλονίκη. Περιστασιακά αντιμετωπίζω ρατσιστικά σχόλια».

Παυλίνα Λη

Η Παυλίνα Λη από την Κορέα

Η 28χρονη **Παυλίνα Λη** είναι Κορεάτισσα, ενώ έχει γεννηθεί και ζήσει τα περισσότερα χρόνια της ζωής της στην Ελλάδα. Πολλούς συγγενείς δεν έχει στη χώρα – μόνο οι γονείς της βρίσκονται εδώ. Ο αδερφός της ζει στη Νορβηγία και η αδερφή της στην Αμερική. «Η πρώτη μου γλώσσα είναι η ελληνική. Βέβαια, γυρίσαμε στην Κορέα όταν ήμουν 5 χρονών, και ξέχασα τελείως τα ελληνικά. Όταν επέστρεψα, έπρεπε να τα ξαναμάθω από την αρχή, γι' αυτό και κάνω λάθη. Τα ελληνικά τα έμαθα μέσω της τριβής με φίλους στο σχολείο και κάνοντας πολλά ιδιαίτερα μαθήματα.

Συναισθηματικά, αν με ρωτήσει κάποιος σε ποια χώρα ανήκει η καρδιά μου, δεν μπορώ να διαλέξω. Τις αγαπάω και τις δύο και προσπαθώ να υιοθετήσω την ταυτότητα και των δύο χωρών εξίσου. Είμαι σωστή ως προς τις υποχρεώσεις μου στο ελληνικό κράτος, ως πολίτης της χώρας αυτής. Δεν παύω όμως να χαίρομαι αφάνταστα όταν επισκέπτομαι την Κορέα. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι όταν βρίσκομαι στην Κορέα δεν μου λείπει το ελληνικό φαγητό. Έχω βιώσει μεγάλο ρατσισμό στην Ελλάδα λόγω της καταγωγής μου, παρ' όλα αυτά δεν έπαψα να την αγαπάω».

Αυτή τη στιγμή η Παυλίνα Λη εργάζεται ως content creator στα TikTok, Instagram, YouTube και παράλληλα αναλαμβάνει την οργάνωση ταξιδιών και ξενάγηση Ελλήνων στην Κορέα. Στον ελεύθερο χρόνο της ασχολείται με τα social media και επικοινωνεί με τον κόσμο, μιλάει για τις τάσεις, τα νέα, ακόμη και για ιδέες, έργα, απόψεις άλλων ανθρώπων. «Οι αντιδράσεις των ακολούθων, που φαίνονται να χαίρονται μαζί μου, μου δίνουν θάρρος να συνεχίσω να κάνω αυτό που κάνω». Ίσως από τα πράγματα που τη δυσκολεύουν περισσότερο στην Ελλάδα είναι ο ατομικισμός. «Επειδή προέρχομαι από μια χώρα και από γονείς που έδιναν έμφαση στην ομαδικότητα και στο να σκεφτόμαστε πάντα και τους άλλους, νιώθω μεγάλη μοναξιά και στενοχώρια όταν βλέπω αποχή των υπολοίπων από τα κοινωνικά δρώμενα. Δυστυχώς νιώθω πως στην ελληνική κουλτούρα ο καθένας ζει με τη δική του θεωρία, με τους δικούς του κανόνες, και όλο αυτό είναι πολύ φυσιολογικό να επιφέρει σύγχυση και διχασμό. Φοβάται κανείς να μιλήσει και να εκφραστεί ευθέως, ενθαρρύνεται να μην εκφράζεται. Ο ένας αποθαρρύνει τον άλλον λέγοντας "δεν θα αλλάξει κάτι". Η Ελλάδα έχει εξυπνους, ταλαντούχους, καλοσυνάτους ανθρώπους, με όρεξη να κάνουν κάτι δημιουργικό και ωραίο, αλλά η χώρα δεν μπορεί ή δεν θέλει να το στηρίξει. Και αυτό με θλίβει πάρα πολύ και με δυσκολεύει να την αγαπήσω όσο θα ήθελα».

Μελίσσια στα μπαλκόνια της Αθήνας

**Θα δοκίμαζες μέλι
Πετραλώνων;
Οι μελισσοκόμοι
Νίκος Χατζηλιάς
και Μαρίλη Καρρά
κάνουν πράξη την
αστική μελισσοκομία.**

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΑΜΠΟΣΟΥ
Φωτό: ΝΙΚΗΤΑΣ ΚΑΚΑΚΗΣ

α δοκιμάζατε μέλι από τα Πετράλωνα, του Ζωγράφου, την Ηλιούπολη κι άλλες γειτονιές της Αθήνας; Κάποιοι έχουν την περιέργεια σχετικά με τη γεύση που μπορεί να αφήνει στο στόμα ένα μέλι που γεννήθηκε ανάμεσα σε άχαρες πολυκατοικίες στην καρδιά της Αθήνας. Άλλοι, πάλι, φαίνονται δύσπιστοι. «Μα από πού τρέφονται αυτές οι μέλισσες; Δεν είναι μολυσμένο το μέλι λόγω του καυσαερίου; Επιτρέπεται να έχει κανείς μελίσινα σε τόσο κοντινή απόσταση από τους ανθρώπους;» αναρωτιούνται. Απαντήσεις σε όλα δίνουν ο Νίκος Χατζηηλιάς και η Μαρίλη Καρρά, ένα ζευγάρι μελισσοκόμων, που κάνουν την αστική μελισσοκομία πράξη, με όραμα να γίνει μια ευρύτερη τάση και κάποια στιγμή να βλέπουμε στα μπαλκόνια, στους κήπους και στις ταράτσες των πολυκατοικιών μας πολύβουα, εργατικά μελίσινα, όπως συμβαίνει σε ορισμένες πρωτεύουσες του εξωτερικού. Τους συνάντησα στην ταράτσα μιας πολυκατοικίας στην Ηλιούπολη κατά τη διάρκεια μιας τυπικής επιθεώρησης του μελισσιού τους.

Ο Νίκος, με σπουδές στο βιομηχανικό σχέδιο, ξεκίνησε τη μελισσοκομία μέσα στην καραντίνα ως μέσο επανασύνδεσης με τη φύση, και η Μαρίλη, εργαζόμενη ως ελέγκτρια εναέριας κυκλοφορίας, τη γνώρισε μέσω του συντρόφου της κι έγινε περήφανη βοηθός του. «Ανέκαθεν τρώγαμε πολύ μέλι και ήμασταν σε μια φάση που είχαμε σταματήσει να τρώμε ζάχαρη και ψαχνόμασταν γύρω από τη μακροβιοτική διατροφή, με όσο το δυνατόν πιο φυσικές τροφές. Παράλληλα μας άρεσε η διαδικασία συλλογής της τροφής, γνωστό και ως *foraging*, τόσο στην εξοχή αλλά και μέσα στην πόλη. Για παράδειγμα, ξέραμε από πού θα κόψουμε μούσμουλα ή βερίκοκα σε περιοχές της Αθήνας. Καθώς θέλαμε να είμαστε σίγουροι για την ποιότητα του μελιού που καταναλώναμε αλλά και να έρθουμε πιο κοντά στη φύση, αποφάσισα μέσα στο *lockdown* να γραφτώ σε ένα σεμινάριο μελισσοκομίας. Ταυτόχρονα πήρα δύο μελίσινα κι έτσι έγινε η αρχή», λέει ο Νίκος.

Το πείραμα της αστικής μελισσοκομίας

Το ζευγάρι ίδρυσε την περιβαλλοντική οργάνωση Αστική Μέλισσα, με επιθυμία να αποκαταστήσουν τη χαμένη επαφή του ανθρώπου με τη φύση μέσα από τον κόσμο των μελισσών, ενώ παράλληλα ασχολούνται ενεργά με την πρακτική της αστικής μελισσοκομίας παράγοντας βιώσιμο μέλι από τις γειτονιές της Αθήνας. Με βάση τον Νίκο, όσο κι αν μας φαίνεται περιεργό, το αστικό περιβάλλον ευνοεί την ανάπτυξη των μελισσών. Αλλά πώς; «Είχαμε ακούσει από έναν φίλο ότι μπορείς να βγάλεις μέλι νεραντζιάς μέσα στην πόλη και με εντρίγκαρε! Στην αρχή έβαλα κάποια μελίσινα στο μπαλκόνι του σπιτιού μου στη Γλυφάδα, μετά στα Πετράλωνα και στη Βούλα. Είδα ότι πάνε περίφημα, παρήγαγαν εξαιρετικό μέλι, και αποφάσισα να το συνεχίσω σε πιο εκτεταμένη κλίμακα. Το τσιμέντο και η οδοποιία κάνουν το κλίμα πιο ήπιο κατά τη διάρκεια του χειμώνα σε σχέση με την εξοχή, κι αυτό είναι κάτι που βοηθάει τις μέλισσες. Παρ' όλο που η πόλη δεν παρέχει το στοιχείο της φύσης σε ποσότητα, διαθέτει μεγάλη ποικιλία, γίνεται αλληλοεπικάλυψη ανθοφοριών και από τον χειμώνα μέχρι τα μέσα Ιουλίου η μέλισσα δεν ξεμένει ποτέ από φαγητό, ενώ δεν έχει και ανταγωνισμό με άλλα μελίσινα».

Από πού τρέφονται οι μέλισσες της πόλης; Η συνθηότερη ερώτηση που κάνουν στο ζευγάρι αφορά τη συλλογή της τροφής των μελισσών. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, αν υπάρχει βουνό ή δάσος σε απόσταση 5χλμ, οι μέλισσες πετούν ως εκεί, ενώ αυτές που ζουν στο κέντρο της Αθήνας πηγαίνουν σε ανθοφόρα δέντρα που βρίσκονται στα πάρκα, στα πεζοδρόμια και στις αυλές ή στα φυτά των μπαλκονιών και των ταρτσών.

Το μέλι δεν είναι μολυσμένο;

Έπειτα πολλοί προβληματίζονται για την ποιότητα του μελιού εξαιτίας των ρύπων της ατμόσφαιρας. «Υπάρχει γενικά η ανησυχία πως οτιδήποτε φαγώσιμο προέρχεται από την πόλη είναι μολυσμένο. Προς έκπληξή μας, έπειτα από αναλυτικές συζητήσεις με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, που έχουν μελίσινα, αλλά και έπειτα από εργαστηριακές αναλύσεις που πραγματοποιούμε κάθε χρόνο, προκύπτει ότι το μέλι από την Αθήνα βγαίνει πεντακάθαρο, αγνό και πολύ νόστιμο», εξηγούν.

Τι θα απαντούσατε σε κάποιον που θα σας έλεγε ότι είναι επίφοβο να βρίσκεται ένα μελίσι σε μπαλκόνι πολυκατοικίας; Επιτρέπεται να υπάρχουν μελίσινα σε τόσο κοντινή απόσταση από τους ανθρώπους; «Για αρχή θα του εξιστούσαμε την προσοχή γύρω από τη μέλισσα και τους λόγους που είναι απαραίτητη στο περιβάλλον. Το φροντισμένο μελίσι που κοιτάει τη δουλειά του και δεν ενοχλεί γιατί να το ενοχλήσεις; Δεν έχουμε παράπονα, αλλά αυτός που θα διαμαρτυρηθεί θα το κάνει από ημιμάθεια. Γι' αυτό θέλουμε να αναιρέσουμε την εικόνα που έχουν πολλοί για τη μέλισσα ότι είναι επικίνδυνο ζώο και έχουμε ευθύνη ως μελισσοκόμοι, με τη σωστή πρακτική να τους το αποδείξουμε. Ευτυχώς οι νέοι, που είναι και πιο ευαισθητοποιημένοι περιβαλλοντικά σε σχέση με τους παλαιότερους, καταλαβαίνουν την αξία της, δεδομένης και της παγκόσμιας μείωσης του πληθυσμού της. Δυστυχώς, δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο που να στηρίζει την άσκηση της αστικής μελισσοκομίας και είναι ένας από τους στόχους μας να θεσπιστεί αυτό, όπως συμβαίνει σε πολλά μέρη του κόσμου, στο Λονδίνο και στο Παρίσι για παράδειγμα. Μέσα στο Παρίσι συγκεκριμένα ζουν 3.000 μελίσινα και ο κόσμος είναι περήφανος που παράγει μέλι η πόλη τους. Αυτό είναι που θέλουμε να πετύχουμε κι εμείς: να αλλάξουμε την κουλτούρα του μέσου Αθηναίου, να είναι υποστηρικτικός

σε ό,τι φέρνει τη φύση πιο κοντά στην πόλη μας και να έχει αυτάρκεια σε προϊόντα υψηλής αξίας όπως το μέλι».

Μέλι από τα Πετράλωνα

Στη Δημοτική Αγορά της Κυψέλης λειτουργεί το φυσικό κατάστημα Αστική Μέλισσα, απ' όπου μπορεί να προμηθευτεί κανείς το αθηναϊκό μέλι. Τα βάζα φέρουν ονομασίες ανάλογα με την περιοχή από όπου προέρχεται το μέλι, όπως Πετράλωνα, Ζωγράφου, Αγία Βαρβάρα, Ηλιούπολη, Κηφισιά, Βύρωνα, Γλυφάδα και άλλα. Παράλληλα, στο πλαίσιο της οργάνωσης πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά σεμινάρια σχετικά με το πώς ασκείται η μελισσοκομία εντός και εκτός πόλης. Έτσι, το μελισσοκομικό εργαστήρι του ζευγαριού στο Ζωγράφου είναι επισκέψιμο για όποιον επιθυμεί να έρθει σε επαφή με τον κόσμο των μελισσών, ενώ προσεχώς ξεκινούν τα workshops για τη μεταχείριση του κεριού και την παρασκευή κηραλοιφών καθώς και γλυκών με βάση το μέλι. «Το μέλι που βγάζουμε από τα άνθη της Αθήνας ενδεικτικά έχει ευκάλυπτο, νεραντζιά, αείλανθο, βραχυκίτωνα, πεύκο, κουτσουπιά και ακακία. Είναι ανοιχτόχρωμο, παχύρρεστο –σχεδόν κολλώδες–, πολύ αρωματικό, φρουτώδες και πλούσιο στη γεύση. Κάθε γειτονιά έχει διαφορετική ανθοφορία και γεύση κατ' επέκταση. Μέσα από τις δράσεις μας, προσπαθούμε όχι απλώς να φέρουμε τους κατοίκους της πόλης πιο κοντά στη μέλισσα και τη φύση, αλλά και να τους αποφορτίσουμε από την αγχωτική ρουτίνα της καθημερινότητας. Για εμάς η μέλισσα φέρνει την ισορροπία στους γρήγορους ρυθμούς της ζωής, η χειρωνακτική εργασία σε ηρεμεί και το βουπτό της μέλισσας είναι θεραπευτικό. Δεν είναι τυχαίο που πολλοί αποκαλούν το "ζζζζ" της μέλισσας ήχο του σύμπαντος».

Αναρωτιέμαι, όμως, πόσο εύκολο είναι να καθιερωθεί η πρακτική της μελισσοκομίας μέσα στην πόλη. «Το να χειρίζεσαι μέλισσες απαιτεί υπευθυνότητα. Ένα μελίσι που δεν φροντίζονται σωστά οι ανάγκες του μπορεί να γίνει επιθετικό. Χρειάζεται γνώση σχετικά με τους κατάλληλους χειρισμούς, τις θεραπείες, το τι να κάνεις αν ξεμένουν από τροφή, πώς να αποτρέψεις τις σφήκες και τα πουλιά και άλλες διαδικασίες. Γι' αυτό δεν μπορώ να πω στον κόσμο να τρέξει μαζικά και να τοποθετήσει μελίσινα στις αυλές του ώστε να φτιάξουμε έναν μελισσοκομικό παράδεισο. Ωστόσο, κάθε περιοχή της Αθήνας μπορεί να "σπκώσει" μελίσινα και να παράγει μια συγκεκριμένη ποσότητα μελιού».

Σύμφωνα με τους περισσότερους μελισσοκόμους, η φετινή χρονιά ήταν κακή, ενώ, εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, χρόνο με τον χρόνο γίνεται όλο και πιο δύσκολο να διατηρείται ο αριθμός των μελισσών και να παραμένουν εύρωστα. Δεν μπορούμε να ελέγξουμε τα καταστροφικά φυσικά φαινόμενα, ωστόσο ο καθένας μας ατομικά μπορεί να βοηθήσει στην επιβίωσή τους μέσα στην πόλη με απλές κινήσεις.

Λένε ο Νίκος και η Μαρίλη: «Ας τοποθετούμε στα μπαλκόνια και στους κήπους μας κατά τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες ένα πιατάκι με νερό και λίγες πετρούλες γύρω, για να πίνουν και να ξαποσταίνουν και ας φυτεύουμε μελισσοκομικά φυτά, όπως δεντρολίβανο, αρμπάρόριζα, βασιλικό, δυόσμο, κουμκουάτ, λεμονιές κι ας αφήνουμε μια γωνιά με χόρτα για να φωλιάζουν οι επικονιαστές».

Στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης απέναντι στην αστική μελισσοκομία, ο Νίκος με τη Μαρίλη παρέχουν τη δυνατότητα υιοθεσίας ενός μελισσιού, κατά την οποία ο ανάδοχος μπορεί να επισκέπτεται το μελίσι του για να παρακολουθεί ή και να συμμετέχει στην εξέλιξή του και στο τέλος να πάρει μέλι από τον τρύγο του. **A**

Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

look

GOLDBERGH
Στολή σκι La Fête

MOLESKINE
Εβδομαδιαίο ημερολόγιο '25
Precious Orange Mamba

GOMEZ
Μπότες χιονιού Moon
boots Icon Flower
€159,99

Το κοντινότερο
που έχω κάνει
σε σκι είναι όταν
πάτησα έναν
κουραμπιέ

DESIGUAL
Μπουφάν φλις Arty
€94,50

TEZENIS
Χοντρό φούτερ, με κουκούλα €10,99

XIAOMI
Ρολόι Smart band 9
Titan Gray €44,90

CHILLY'S
Flip ανοξείδωτο θερμός
με καλαμάκι Dreamscape
Neon Galaxy 500ml

**THE NORTH FACE X
YINKA ILORI**
Μπουφάν φλις, με δύο όψεις €200

**LA ROCHE-
POSAY**
Αντιρυτιδικός ορός
pure vitamin c12

DR. FRANKLIN
Γυαλιά Tsunami Fuchsia Chrome / Purple Revo €79,99

FARM RIO
Μπουφάν για σκι €560

CATRICE
Highlighter Arctic Illusion €7,99

G-STAR RAW
Μηλούζα asymmetric mock neck €57

ADIDAS
Μπουστάκι γυμναστικής
active comfort cotton
scoop €14,95

16
-
22
ΙΑΝ.
2025

City Guide

ΤΕΧΝΗ
ΜΟΥΣΙΚΗ
ΘΕΑΤΡΟ
ΓΕΥΣΗ
ΒΙΒΛΙΟ
ΣΙΝΕΜΑ

Athens Photo World 2024 στην Τεχνόπολη

Ένα διήμερο αφιερωμένο
στο φωτορεπορτάζ

Η βράβευση και η ανάδειξη των φωτογράφων που εργάζονται ακούραστα ανά τον κόσμο, προκειμένου να μεταφέρουν στο κοινό την εικόνα των γεγονότων και την ιστορία την ώρα που εκείνη γράφεται, ήταν η αφετηρία της θέσπισης του Athens Photo World, που φέτος πραγματοποιείται για 6η συνεχόμενη χρονιά. Για ένα διήμερο, στο Αεριοφυλάκιο 1 - Αμφιθέατρο «Μιλτιάδης Έβερτ», στην Τεχνόπολη, παρουσιάζονται οι δουλειές Ελλήνων φωτογράφων, που καλύπτουν επίκαιρα ζητήματα όπως ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, θα προβληθεί βίντεο με τις βραβευμένες φωτογραφίες του World Press Photo 2024 (Σάββατο 18 Ιανουαρίου). Στο πλαίσιο του φεστιβάλ έχει προγραμματιστεί η προβολή του επίσης βραβευμένου ντοκιμαντέρ «20 μέρες στη Μαριούπολη», παρουσία του δημιουργού του, Mstyslav Chernov (19 Ιανουαρίου). Το διήμερο κλείνει με την απονομή του Βραβείου Athens Photo World 2024, με τη συμμετοχή επαγγελματιών φωτογράφων από Ελλάδα και Κύπρο.

-Νίκη-Μαρία Κοσκινά

INFO Τεχνόπολη, 18 & 19 Ιανουαρίου

«Still human»,
Μιχάλης Πατσούρας

Επιλογές

ΜΗ ΧΑΣΕΤΕ ΑΥΤΗ
ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Της ΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΣΚΙΝΑ

Θέατρο,
μουσική,
εκθέσεις,
προβολές,
Πολιτιστικές
προτάσεις
που μας
ιντριγκάρουν
αυτό το
επτάημερο

«Το κίτρινο λεωφορείο»
Άρτεμις Χατζηγιαννάκη

1 Τα πρόσωπα της Αθήνας, από την Άρτεμη Χατζηγιαννάκη

Η Άρτεμις Χατζηγιαννάκη παρουσιάζει τη νέα της ατομική έκθεση, με τίτλο «*Τα πρόσωπα της Αθήνας*», στον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσός», σε επιμέλεια του **Νίκου Βατόπουλου**. Η έκθεση εστιάζει σε πρόσωπα και τοπία της πόλης, αποτυπωμένα μέσω υδατογραφιών, που συνδυάζουν παρελθόν και παρόν. Η καλλιτέχνη αναδεικνύει επαγγέλματα που χάθηκαν ή απειλούνται με εξαφάνιση, αποτυπώνοντας ανώνυμους ανθρώπους και τη σύνδεσή τους με το παρελθόν της Αθήνας. Μέσα από τα έργα της δημιουργείται μια αίσθηση ιστορικής συνέχειας και οικειότητας. Η έκθεση πλαισιώνεται με δράσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα, ενώ στις 31 Ιανουαρίου θα πραγματοποιηθεί εκδήλωση με θέμα την κοινωνική ζωή της παλιάς Αθήνας.

Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός», 17 Ιανουαρίου έως 22 Φεβρουαρίου

2 Οι πιθηκάνθρωποι του Γιώργου Γεωργιάδη

Η Sianti Gallery παρουσιάζει την ατομική έκθεση γλυπτικής του Γιώργου Γεωργιάδη, με τίτλο «*Επαναφορά > 72 αιώνες μ.Χ.*», σε επιμέλεια της **Ιρίδας Κρητικού**. Στην έκθεση περιλαμβάνονται έργα από την τελευταία δεκαετία, όπου ο καλλιτέχνης αναπαριστά πιθηκάνθρωπους, με ανθρώπινες ιδιότητες και χαρακτηριστικά, σμιλεμένους με έντονο χιούμορ και μια αίσθηση αντιστροφής. Η δημιουργία αυτών των έργων αποτυπώνει την επιστροφή του ανθρώπου στις πρωτόγονες ρίζες του, μέσα από μια σύγχρονη, γεμάτη από τεχνολογία και ανατροπές ερμηνείας της εξέλιξης. Ένα μοναδικό σύνολο έργων, που συνδυάζει την τεχνική της γλυπτικής με τη φαντασία και την κριτική του Γεωργιάδη απέναντι στην κοινωνία.

Sianti Gallery, 16 Ιανουαρίου έως 7 Φεβρουαρίου

3 Η Αποκάλυψη του Χρήστου Αθανασιάδη

Η νέα έκθεση του Χρήστου Αθανασιάδη στην Γκαλερί Αντωνοπούλου, σε επιμέλεια του **Χριστόφορου Μαρίνου**, παρουσιάζει έργα που διαπνέονται από έντονα χρώματα και έναν χαοτικό χώρο, αναδεικνύοντας το φως ως μέσο αποκαλυπτικής τέχνης. Ο καλλιτέχνης αναδιαμορφώνει το εικονογραφικό σύμπαν του Albrecht Dürer, δανειζόμενος στοιχεία από τις ξυλογραφίες του και αποδομώντας τον γοτθικό διακοσμητισμό, για να δημιουργήσει νέες μορφές. Η αναδιάρθρωση δεν αποτελεί απλώς επανασχεδίαση, αλλά μια διαδικασία που φέρνει στο προσκήνιο την ουσία της ζωγραφικής και τη βαθύτερη επικοινωνία με το μεταφυσικό.

Γκαλερί Αντωνοπούλου, 16 Ιανουαρίου έως 22 Φεβρουαρίου

«Παλέρμο - Άνθρωποι και ερείπια»
Γιάννης Ψυχοπαΐδης

4 «Παλέρμο - Άνθρωποι και ερείπια», του Γιάννη Ψυχοπαΐδη

Μια εγκατάσταση από ζωγραφισμένα τούβλα και κεραμίδια, περιτριγυρισμένη από εκατό σχέδια μεικτής τεχνικής, συνθέτει τη νέα ατομική έκθεση του Γιάννη Ψυχοπαΐδη. Ο καλλιτέχνης εμπνέεται από το ταξίδι του στη Σικελία και την Πελοπόννησο, όπου ανακάλυψε τα σπασμένα τούβλα και κεραμίδια που το κύμα έχει ξεβράσει στην άμμο. Αυτά τα θρυμματισμένα κομμάτια, που ήταν κάποτε μέρη ανθρώπινων κατασκευών, μεταμορφώνονται σε συμβολικές «κοιλιάδες των ναών» και φανταστικά κτίσματα, ανακαλώντας την ελπίδα για τη συνέχιση της ζωής, παρά τις καταστροφές και τους βάρβαρους καιρούς. Γκαλερί Ζουμπουλάκη, 16 Ιανουαρίου έως 8 Φεβρουαρίου

5 Ο «Ωραίος καιρός» της Ελένης Θεοφυλάκτου στην Γκαλερί Alma

Η Ελένη Θεοφυλάκτου δημιουργεί έναν φαντασικό κόσμο μέσα από σουρεαλιστικές εικόνες, που συγχέουν πραγματικότητα και όνειρο. Τα έργα της χαρακτηρίζονται από ανατροπές, παιδικότητα, παράδοξο και εσωτερικότητα, δημιουργώντας την αίσθηση μιας άλλης πραγματικότητας, πέρα από τα όρια του ορατού. Στην παρούσα έκθεση, με τον τίτλο «*Ωραίος καιρός*», σε επιμέλεια **Θάνου Σταθόπουλου**, η καλλιτέχνη συνεχίζει να αυτοβιογραφείται, ενώ η θεατρικότητα και η σιωπή κυριαρχούν. Η δουλειά της αναδεικνύει μια γλυκόπικρη αίσθηση πένθους και γιορτής, καθώς και την επιμονή να συνεχίσουμε παρά τις καταστροφές. Ονειρεύεται τον κόσμο και τον αποτυπώνει μέσα από την τέχνη, που δεν αναπαράγει απλώς το ορατό, αλλά το αναδημιουργεί. Alma Gallery, 16 Ιανουαρίου έως 8 Φεβρουαρίου

Για να καταχωριστείτε στους οδηγούς της Α.Υ., στείλτε δελτία Τύπου 2 εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Ταχυδρομικώς στη διεύθυνση Χαρ. Τρικούπη 22, 10679 Αθήνα ή στο fax 210 3617310 ή στο avguide@athensvoice.gr

6 Οι «Χαρακτικές περιπλανήσεις» του Γιάννη Στεφανάκι

Η νέα του ατομική έκθεση στην Πνακοθήκη Δήμου Αθηναίων, περιλαμβάνει πάνω από 100 χαρακτικά από τις τελευταίες δύο δεκαετίες – πολλά από τα οποία εκτίθενται για πρώτη φορά. Η έκθεση αγγίζει θεματικές όπως η «Κλιματική αλλαγή», η «Οδύσσεια» και η «Εικόνα περιπλάνησης», συνδυάζοντας με μοναδικό τρόπο τεχνικές όπως ξυλογραφία, λινογραφία και μονοτυπία. Η σχέση της χαρακτικής με τη γραφή είναι στο επίκεντρο, ενώ η έκθεση περιλαμβάνει και τη μικρού μήκους ταινία του για την τυπογραφία και τη χαρακτική. Παράλληλα, ο επισκέπτης θα βρει και μια ενότητα με λινογραφίες του 2024 για την κλιματική αλλαγή, σε διάλογο με 33 διηγήματα Ελλήνων συγγραφέων. **Πνακοθήκη Δήμου Αθηναίων, 16 Ιανουαρίου έως 16 Φεβρουαρίου**

«Η διεκδίκηση της ελιάς»
Γιάννης Στεφανάκις

7 Αισθηματική αγωγή επί σκηνής

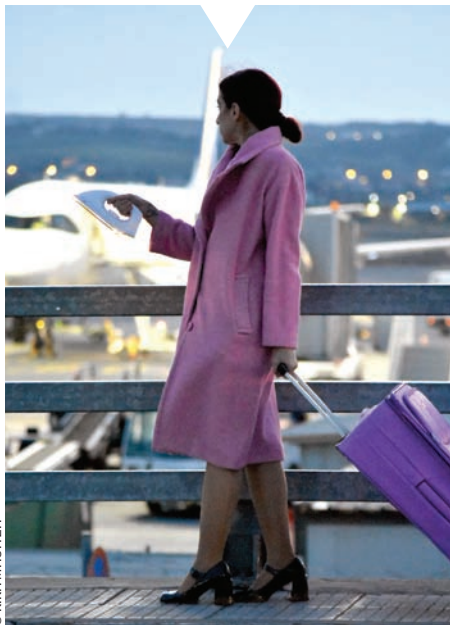
Το μυθιστόρημα του Γκιστάβ Φλομπέρ μεταφέρεται για πρώτη φορά στο θέατρο στην Ελλάδα, από τον σκηνοθέτη **Παντελή Φλατσούση**. Η παράσταση – με τον πλήρη τίτλο «*Η αισθηματική αγωγή: ερευνώντας ένα αρχείο ρωγμών*» – συνδυάζει αφηγηματικά στοιχεία με τη χρήση βίντεο, συνδέοντας το κλασικό έργο με σύγχρονα ζητήματα και παραλληλισμούς. Εστιάζει στην προσωπική ιστορία του Φρεντερίκ Μορό, ενός νέου γεμάτου όνειρα, που καταλήγει να αντιμετωπίζει τη διάψευση των προσδοκιών του. Παράλληλα με την προσωπική του πορεία, εξελίσσεται και η πολιτική αναστάτωση της Γαλλίας του 19ου αιώνα, αποτυπώνοντας την απογοήτευση μιας ολόκληρης γενιάς. **Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 15 Ιανουαρίου έως 2 Φεβρουαρίου**

© MARYRA GIDIA

8 «HIV»: ένας «αληθινός» μονόλογος

Το έργο «HIV» του Θανάση Τριαρίδη βασίζεται στην αληθινή ιστορία της Επίφανι Γκούντμαν, μιας Νιγηριανής κοπέλας που υπήρξε θύμα trafficking και αυτοκτόνησε στην Αθήνα το 2013. Μέσα από έναν θεατρικό μονόλογο, η παράσταση αποκαλύπτει τη φρικαλεότητα του εμπορίου ανθρώπων και τη βία που υφίστανται οι γυναίκες. Η σκηνοθεσία της **Δήμητρας Κατσανίκα** και η ερμηνεία της Λίλας Παντελίδου αναδεικνύουν την προσωπική και συλλογική ενοχή των κοινωνιών μας. Το έργο καλεί σε προβληματισμό για τις αδικίες του σύγχρονου κόσμου. **Θέατρο 104, 17 Ιανουαρίου έως 14 Φεβρουαρίου**

© ΚΙΚΗ ΜΠΟΤΙΤΣΗ

Ελένη Φίλιππα
Ιφιγένεια Καραμήτρου
Τζίνη Παπαδοπούλου

9 «Μονόκλινο σε μπουάτ» Μπορεί ο έρωτας να είναι κακοποιητικός;

Η πορεία μιας γυναίκας που παλεύει με την κακοποίηση, την αρρώστια και την ψυχική νόσο είναι το θέμα της παράστασης που σκηνοθετεί η **Άννα Χατζησοφιά**, βασισμένη στο βιβλίο της Όλγας Στέφου «*Μονόκλινο σε μπουάτ*». Με χιούμορ και αυτοσαρκασμό αλλά και με τη στήριξη από τις γυναίκες της ζωής της (μητέρα, φίλες, ψυχολόγος), η ηρωίδα φτάνει στην αυτογνωσία και την αυτοπραγμάτωση. Η Ιφιγένεια Καραμήτρου, η Τζίνη Παπαδοπούλου και η Ελένη Φίλιππα συζητούν επί σκηνής ερωτήματα όπως τι είναι η κατάθλιψη, πώς ορίζεται μια κακοποιητική σχέση, πόσος πόνος κρύβεται πίσω από μια ψυχική νόσο... **Θέατρο Αλκμήνη, Πρεμιέρα 18 Ιανουαρίου**

ΜΗΝ ΤΟ ΧΑΣΕΙΣ

11 Η Ραφίκα Σαουίς στην Ελλάδα

Μετά την παγκόσμια πρεμιέρα του έργου στις ΗΠΑ, η παράσταση «*Αγαμέμνων: ο κύκλος του αίματος*», της **Ραφίκα Σαουίς**, ταξιδεύει στην Ελλάδα, προσφέροντας μια εντυπωσιακή πολυμεσική εμπειρία. Η δισκευή, βασισμένη στην ομώνυμη τραγωδία του Αισχύλου, μεταφέρει την ιστορία στη σύγχρονη πολιτική σκηνή. Η παράσταση εστιάζει στην Κλυταιμνήστρα, ενώ η σκηνοθεσία ενσωματώνει κινηματογραφικά στοιχεία και προτζέκτιον για μια ζωντανή αφήγηση. **Ακροπόλ, 13, 20 & 27 Φεβρουαρίου**

10 Ο Γιάννης Πέτρου ανεβάζει το «Σουίνι Τοντ»

Σκοτεινές συναισθηματικές καταστάσεις και μαύρο χιούμορ, με μια μουσική που εναλλάσσεται μεταξύ θρίλερ και όπερας είναι τα βασικά στοιχεία της παράστασης «*Σουίνι Τοντ*», του **Stephen Sondheim**, που ανεβαίνει στο **Ολύμπια**, σε σκηνοθεσία και μουσική διεύθυνση του **Γιώργου Πέτρου**. Ο φονικός κουρέας επιστρέφει στο Λονδίνο για να πάρει εκδίκηση. Στον ρόλο του Σουίνι Τόντ ο **Χάρης Ανδριανός** και της κας Λάβερ η **Σία Κοσκινά**, συνοδευόμενοι από τη Συμφωνική Ορχήστρα και Χορωδία του Δήμου Αθηναίων.

Ολύμπια - Δημοτικό Θέατρο «*Μαρία Κάλλας*», 17 έως 27 Ιανουαρίου

12 Ο Μήτσος Πουλικάκος στο Κύτταρο

Ο Δημήτρης Πουλικάκος, ο αρχαιότερος εν ζωή Έλληνας rocker, μαζί με τους **Γεια σου Τάκη**, το γνωστό για την ενέργεια στα live συγκρότημα που τον συνοδεύει, σε μια μουσική βραδιά γεμάτη ένταση και ανατρεπτικό χιούμορ. Στις 17 Ιανουαρίου, οι **Lunatics** δίνουν την πρώτη συναυλία τους για τη σεζόν, με τον τίτλο «*Empty Spaces*», ένα ταξίδι στον μαγικό κόσμο των Pink Floyd. Τέλος, η **Μάρθα Φριντζήλα**, μαζί με τα **Καλογεράκια**, επανέρχεται τις Δευτέρες του Ιανουαρίου στο Κύτταρο με το **Kubara Project** της. **Κύτταρο, 18 Ιανουαρίου**

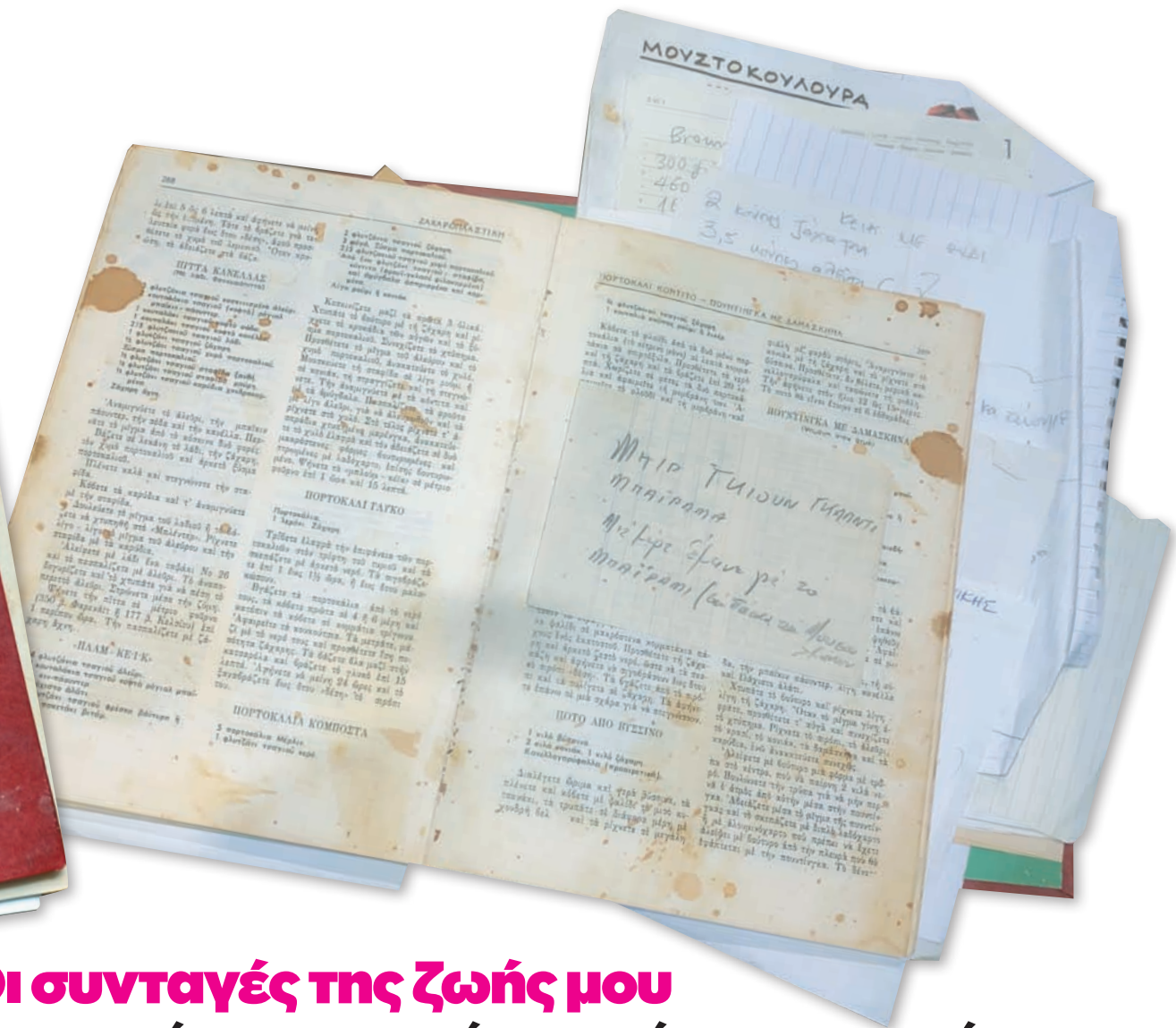

© GIORGIO BOLLASIDIS

13 Τζαζ στο Μουσείο

Η σειρά συναυλιών «*Jazz Interactions*» του Ιδρύματος Β & Ε Γουλιανδρή συνεχίζεται με το **Dimitris Tsakas Trio** και την παράσταση «*Genesis*». Με αφορμή την κυκλοφορία του νέου άλμπουμ «*Conversation Helps*», το τρίο συνεργάζεται με την εικαστικό **Ελένη Τσάκα** για έναν δημιουργικό διάλογο μεταξύ τζαζ και ζωγραφικής. Οι αυτοσεχδιασμοί των μουσικών αντλούν έμπνευση από τα έργα της Τσάκα, δημιουργώντας έναν μοναδικό συνδυασμό ήχου και εικόνας. Ο Δημήτρης Τσάκας, σαξοφωνίστας και συνθέτης, έχοντας συμμετάσχει σε πολλές δισκογραφικές παραγωγές, ηγείται του τρίο, μαζί με τον Κίμων Καρούτζο στο κοντραμπάσο και τον Αλέξανδρο Δράκο Κτιστάκη στα ντραμς. **16ο μμ Β & Ε Γουλιανδρή, 17 Ιανουαρίου**

Οι συνταγές της ζωής μου

Ένα βιβλίο μαγειρικής με ιστορία, γεμάτο συνταγές της δικής μου ιστορίας

Της ΜΑΝΙΝΑΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Τυχαία πρόσεξα ότι ο «τσελεμεντές», το μεγάλο βιβλίο μαγειρικής στο ράφι της κουζίνας μου, ξεχειλίζει από χαρτάκια, χαρτονάκια, σημειωματάκια και έξτρα κόλλες χαρτιού: συνταγές είτε γραμμένες με το χέρι, δικό μου ή αγαπημένου προσώπου, είτε φωτοτυπίες από βιβλία και περιοδικά, είτε εκτυπώσεις νεότερων χρόνων, από τις εκατομμύρια συνταγές του διαδικτύου. Επειδή το ίδιο το βιβλίο, η «*Νέα Μαγειρική Ζαχαροπλαστική*» της Χρύσας Παραδείση, ο αρχαίος μπορντό τόμος με τα χαρτοτεταγμένα γράμματα, έχει χάσει το δέσιμό του και παραπαίει λίγο σαν παλιά παντόφλα εδώ και χρόνια, αποφάσισα να ξεκαθαρίσω τις έξτρα συνταγές. Να πετάξω δηλαδή μισό κιλό χαρτάκια που βαραινούν ανάμεσα στο μπρος και στο πίσω εξώφυλλο του βιβλίου ή και ανάμεσα στις σελίδες.

Δεν ξέρω αν σας έτυχε κάτι τέτοιο, μια ανάλογη εμπειρία γύρω από συνταγές με ιστορία: να πιάσετε στα χέρια σας ένα βιβλίο μαγειρικής-ζαχαροπλαστικής πενήντα και βάλε ετών, δικό σας, της μαμάς ή της γιαγιάς σας. Αν όχι, συνεχίζω ακάθεκτη, αν ναι... έχετε σταθεί κι εσείς πάνω από αντίστοιχα χαρτάκια, έχετε θυμηθεί ξεχασμένες συνταγές, έχετε αναρωτηθεί πώς/γιατί πέρασαν οχτακόσια χρόνια από την τελευταία φορά που φτιάξατε κέικ πορτοκάλι με γλάσο αμυγδαλού ή ακόμα και ταπεινά γιουβαρλίκια ασυκομμένα (εκτός αν τα παιδιά/εγγόνια σας είναι μικρά ακόμα, οπότε οι συνταγές παραμένουν επίκαιρες). Τη «*Νέα Μαγειρική Ζαχαροπλαστική*», όπως γράφει στο εξώφυλλο, μου την είχε χαρίσει η γιαγιά μας η Μάο το μακρινό 1981, «για να μάθω να μαγειρεύω σωστά», όπως είχε πει, λες και έβλεπε ένα μέλλον στο οποίο ποτέ, δυστυχώς, δεν θα μάθαινα περισσότερα από τα βασικά. Το βιβλίο είναι τόσο παλιό, που η εκδότρια εταιρεία, η Βιβλιοεκδοτική, έχει εξαψήφιο τηλεφώνω (617214), και η τιμή του είναι 75 δραχμές. Περιλαμβάνει συνταγές όπως αγριό-

παπια σαλμί, αγριογούρουνο ψητό κατσαρόλας, αγκινάρες μουσακά, αστακό καρντινάλ – και είμαστε ακόμα στο άλφα.

Ωστόσο... το βιβλίο το άνοιξα γιατί, σε σύντομη επίσκεψή τους, τα μικρότερα παιδιά μου ζήτησαν γιουβαρλίκια, κι είχα τόσα χρόνια να φτιάξω αξιωματικά γιουβαρλίκια, που είχα ξεχάσει πώς γίνονται. Άνοιξα κατευθείαν στη σελίδα 34, γιουβαρλίκια σούπα, επειδή στο ίδιο σημείο είχα σταματήσει πολλές φορές όσο ήταν μικρός ο πρώτος γιος μου και μετά όσο ήταν μικρά τα αδέρφια του, δηλαδή μέχρι πριν από εννιά-δέκα χρόνια. Βρήκα την κλασική συνταγή της Χρύσας Παραδείση, δίπλα στο γιουβέτσι με πάστα και το γκούλας, όπως πάντα. Κι έπειτα πρόσεξα τα χαρτάκια, τα ένθετα, τα επιπλέον, τα χειρόγραφα, τις φωτοτυπίες χωμένες όπως όπως ανάμεσα στις σελίδες. Πέταξα μάνι μάνι κάτι κομπλικές συνταγές για αμερικάνικα μπισκότα, για κέικ με ανανά, σούπες με κουνουπίδι, κάτι περιέργες που δεν τις έχω φτιάξει ποτέ, αλλά, ποιος ξέρει γιατί, τις κράτησα είκοσι ή σαράντα χρόνια. Μετά άρχισα να πέφτω πάνω σε συνταγές με ονόματα: το κέικ σοκολάτας της κυρίας Αλίς. Ουάου! Θυμήθηκα τη γεύση, την πηχτή μαύρη σοκολάτα στο μαγικό κέικ που έφτιαχνε η Αρμένισσα φίλη των γονιών μας. Το παντεσπάνι της μαμάς μας, Νίκης – ένα από τα λίγα γλυκά που πετύχαινε, με παντεσπάνι ρολό, μαρμελάδα και ζάχαρη άχνη. Πετύχαινε και το ανάποδο κέικ με ροδάκινο, μάλλον με το ίδιο παντεσπάνι, μια και είχε πάρει το κολάι, αλλά δεν βρήκα τη συνταγή στα χαρτάκια: αντίθετα, βρήκα τα κουλουράκια με σουσάμι της θείας Άννας, σε δύο βουλωτά, από το χέρι της ίδιας της θείας και από αυτό της κόρης της – ένα ολόκληρο πακέτο βιτάμ! Έτσι εξηγείται γιατί ήταν τόσο νόστιμα αυτά τα τραγανά κουλουράκια με σχήμα μισοφέγγαρου. Βρήκα τρεις συνταγές του Μπάμπη, αγαπημένου φίλου: κρέπες, φροντάν σοκολάτας και τρούφες. Τα έχω φτιάξει και τα τρία

κατά καιρούς, άλλοτε με επιτυχία, άλλοτε όχι. Οι κρέπες υπάρχουν και σε συνταγή της Σβέτλας, σχεδόν ίδιες με αυτές του Μπάμπη. Η πάστα φλώρα της Νάντιας πετάχτηκε, επειδή έχει πολλή δουλειά και δεν πρόκειται να καταπιστώ μαζί της, ας είναι καλά η Νάντια, που έχω χίλια χρόνια να τη δω. Τα μπατόν σαλέ της Σοφίας Μ. επίσης πήρανε δρόμο, όπως και η τροπική τάρτα λάιμ της Γεωργίας, που πρέπει να ζει στην Αμερική και την έφτιαχνε υπέροχη όταν ζούσε στην Καβάλα, άρα αποκλείεται να την πετύχω στο δικό της ύψος. Πέταξα το ραβανί της Βίκυς, επειδή δεν το θυμάμαι καθόλου, αν και θυμάμαι πάντα τη Βίκυ με πολλή αγάπη. Το νόστιμο, πιτσιλιωτό μαντί της γιαγιάς Μαρίας δεν δοκίμασα να το φιλοτεχνήσω ποτέ, γιατί είναι κέντημα κανονικό, και το λάχανο σουκαρό της γιαγιάς Μάο δεν έπιασε ως γεύση σε κανένα από τα παιδιά μου. Των οποίων ανακάλυψα συνταγή για κουλουράκια από το νηπιαγωγείο των διδύμων – την είχαμε τελειοποιήσει, γιατί στα περιθώρια, ανάμεσα στις παιδικές ζωγραφιές, έχουμε διορθώσεις με μολύβι για τον χρόνο ψήσιματος: όχι παίζουμε. Το κέικ καρτό της Χριστίνας είναι ζήτημα να το έφτιαξα μία φορά – το ζύσιμο εκατό καρτότων είναι χοντροδουλειά και κούραση, αδερφέ μου, για να φας ένα κομμάτι κέικ μετά, στο οποίο ούτε που το καταλαβαίνεις το παλιοκαρότο.

Ανάμεσα στα χαρτάκια βρήκα ένα ποίημα, γραμμένο στα 80s, ψάξε βρες για ποιο ατυχές γκομενικό μου, στην περίοδο «Μάνος Ελευθερίου» (όπως πολλοί άνθρωποι που γράφουν, έτσι κι εγώ περνούσα περιόδους κατά τις οποίες αντέγραφα το ύψος μεγάλων ποιητών και συγγραφέων, πάντα στην κουζίνα, μια και «εκεί», όπως έλεγε ο μεγάλος ποιητής Μίμης Σουλιώτης, «κτυπάει η καρδιά του δημιουργού»...) Στην πίτα κανέλας (με λάδι, φανουρόπιτα), σελ. 268, της Χρύσας Παραδείση, που άρεσε πολύ στον μπαμπά μας κι έχω πάψει για να την ψήνω, έπιασα

ένα τετράγωνο κιτρινωμένο χαρτάκι που από τη μία μεριά λέει «κούκις» κι από την άλλη έχει ένα σημείωμα του μπαμπά μας του ίδιου: «*Μην γκιουν γκαλαντί Μπαπραμά*», γράφει με τα πλαγιαστά, μετερά και μικρά γραμματάκια του, σίγουρα λίγο πριν χάσει εντελώς το φως του, επειδή οι λέξεις γέρνουν στο τελείωμα του χαρτιού, λες και είναι έτοιμες να πάρουν δρόμο. «Μία μέρα έμεινε για το Μπαϊράμι» (το Πάσχα των μουσουλμάνων). Έμεινε με το χαρτάκι στο χέρι κάμποση ώρα, με χαζό χαμόγελο, πάνω από το καταλειπόμενο (με λάδια, σιρόπια κ.λπ.) δισέλιδο της πίτας κανέλας. Η φράση σημαίνει «κάνε υπομονή». Σημαίνει «τελειώνουν τα δύσκολα». Σημαίνει «έρχονται καλύτερες μέρες». Το Μπαϊράμι είναι πάντα κοντά.

Τέλος πάντων, μερικά χαρτάκια, μερικές συνταγές είναι αδύνατο να πεταχτούν, τουλάχιστον από εμένα. Οπότε βάζω το σημείωμα του μπαμπά μας μαζί με τη συνταγή για το κέικ της κυρίας Αλίς. Κι όταν ξανάρθουν τα παιδιά μου στο σπίτι, θα καθίσω να το φτιάξω οπωσδήποτε...

Κέικ σοκολάτα της κυρίας Αλίς Ματσοσιάν

- 1 φλιτζάνι αλεύρι
- 1 ½ φλιτζάνι ζάχαρη
- ¾ φλιτζανιού βούτυρο
- 2 κουτ. γλυκού μπέικιν
- 4 αυγά
- ½ φλιτζανάκι του καφέ γάλα πλήρες
- 5 κουτ. σούπας κουβερτούρα τριμμένη
- 5 κουτ. σούπας κακάο

Χτυπάς στο μίξερ τα ασπράδια με τη ζάχαρη, ρίχνοντάς τη μισή μισή. Χτυπάς τα κροκάδια με το βούτυρο. Τα ανακατεύεις αργά. Προσθέτεις τα υπόλοιπα υλικά. Ψήνεις σε βουτυρωμένη φόρμα, σε μέτριο φούρνο, μέχρι να γίνει (περίπου μία ώρα).

© ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΚΑΦΙΔΑΣ

Πάου Μιρό, Βρέχει στη Βαρκελώνη

Ένα μικρό κομψοτέχνημα από τον Βαγγέλη Θεοδωρόπουλο στο Θέατρο Τέχνης

Πάου Μιρό, Βρέχει στη Βαρκελώνη. Σκηνοθεσία: Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος. Θέατρο Τέχνης Καρόλου Κουν - Υπόγειο. Συμπαρωγή με το Θέατρο του Νέου Κόσμου.

Η Ομάδα Els de Paros, με συντονίστρια τη Μαρία Χατζηεμμανουήλ, στην οποία χρωστάμε την πλούσια παραγωγή ισπανόφωνης και καταλανικής δραματουργίας στην ελληνική σκηνή των τελευταίων χρόνων, μας συστήνει φέτος τον βραβευμένο θεατρικό συγγραφέα, ηθοποιό και σκηνοθέτη Πάου Μιρό (Βαρκελώνη, 1974) με το έργο του «Βρέχει στη Βαρκελώνη» (2004).

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος, έχοντας στα χέρια του τη ζωντανή όσο και πηγαία αυτή μετάφραση, δημιουργεί, στην πρώτη του σκηνοθεσία στη σκηνή του Υπογείου του Θεάτρου Τέχνης Κάρολος Κουν, ένα μικρό κομψοτέχνημα, κουρδίζοντας άψογα τους τρεις ηθοποιούς του, σχεδιάζοντας μια ρέουσα, ευφυή σκηνικά παράσταση, η οποία, πίσω από την ευχάριστη ροή της ιστορίας της, θίγει με έμμεσο, και γι' αυτό έντονα καταγγελλικό, τρόπο τη γυναικεία εκμετάλλευση.

Η δράση τοποθετείται σε μια γνωστή συνοικία της Βαρκελώνης, το Ραβάλ, όπου, πλέον, περιθώριο και «καθωσπρέπει» κοινωνία συναντώνται μέσω της ιερόδουλης Λάλι και του τακτικού πελάτη της, ιδιοκτήτη βιβλιοπωλείου, Νταβίντ. Ο τελευταίος την επισκέπτεται συχνά στο υπόγειο δωμάτιό της, όπου συγκατοικεί με τον άνεργο εραστή και προαγωγό της Κάρλος, ο οποίος στις συνεντεύξεις της με άντρες κρύβεται κάτω απ' το διπλό κρεβάτι τους. Λάλι και Κάρλος περνούν ευχάριστα την ώρα τους μέσω μιας ιδιότυπης «επιμορφωτικής» διαδικασίας: στο περιτύλιγμα από τα σοκολατάκια που ζητά εμμονικά η Λάλι από τον Νταβίντ είναι γραμμένα αποφθέγματα μεγάλων ανδρών (από τον Δάντη ως τον Ρεμπώ), και η Λάλι προσπαθεί να ματτέψει κάθε φορά σε ποιον ανήκει το απόφθεγμα.

Ο Νταβίντ αντιλαμβάνεται την επιθυμία της Λάλι για μόρφωση και της φέρνει βιβλία, ενώ, όταν η άρρωστη γυναίκα του πεθαίνει, θα δώσει διέξοδο στην επιθυμία της να εγκαταλείψει τη «δουλειά» της και να εργαστεί στο βιβλιοπωλείο του, προσφέροντάς του, όμως,

αποκλειστικά σ' αυτόν, και τις πρότερες υπηρεσίες της. Η αποκάλυψη της ύπαρξης του Κάρλος θα δώσει νέα τροπή στην εξέλιξη, με αποτέλεσμα να επέλθει μια συμφωνία «κυρίων» ως προς την τύχη της Λάλι. Ένα παράξενο «menage à trois» θα δημιουργηθεί, αλλά ποιος είναι ο λόγος της γυναίκας εντός αυτής της συμφωνίας; Κατά πόσο η επιθυμία της για αλλαγή δεν αποδεικνύεται μάταιη ελπίδα, καταδικασμένη στην κοινωνική καταπίεση;

Το μεγάλο προτέρημα του κειμένου και της παράστασης είναι ότι αντιμετωπίζει ένα καιρίο θέμα χωρίς μελοδραματισμούς και στράτευση, αλλά αφήνοντας τον σκεπτόμενο θεατή να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα. Δεν υπάρχουν εδώ σκληροί και βίαιοι προαγωγοί ούτε αντιπαθητικοί, αρρωστημένοι πελάτες. Δεν υπάρχει καν μια δυστυχημένη, καταπονημένη πόρνη. Υπάρχει μόνο μια δεδομένη, παγιωμένη, αναμφισβήτητη αντρική υπεροχή και μια αδιαφιλονίκητη κοινωνική ανισότητα σε βάρος της γυναίκας.

Σκηνοθεσία και ηθοποιοί υπηρέτησαν αυτή την οπτική, δημιουργώντας μια ανάλαφρη και ευχάριστη στο φαινέσθαι παράσταση, η οποία ανά στιγμές αποκαλύπτει φευγαλέα τον δραματικό ιστό της. Ο Κώστας Καζανάς, στον ρόλο του Νταβίντ, μοιάζει περισσότερο με μια πατρική φιγούρα, που απλώς απολαμβάνει με αθώο βλέμμα την ομορφιά της Λάλι, με την ήπια ομιλία του και τις ευγενικές του κινήσεις, κρύβοντας έντεχνα τη φιλήδονη, μάτσο προσωπικότητα. Ο Κάρλος του Ανδρέα Κοντόπουλου, ένας άγαρμος νεαρός με ακατέργαστη, μπρούτα φωνή και διάχυτο αισθησιασμό αλλά ταυτόχρονα πρόθυμος για παιχνίδια «γνώσεων», ελάχιστα παραπέμπει στα πρότυπα στυγνού προαγωγού-εκμεταλλευτή. Αντίθετα, η αδεξιότητα του τον κάνει συμπαθή, ενώ ακόμη και η απορία του για το πώς θα ζήσουν στο ενδεχόμενο η Λάλι να σταματήσει να εκδίδεται εκφέρεται με παιδική αφέλεια. Ο Κοντόπουλος δημιουργεί με απλά, καλοδουλεμένα μέσα μια αξιόλογη ερμηνεία.

Η Δήμητρα Ματσούκα, στον ρόλο της Λάλι, δίνει την εικόνα της όμορφης, θελκτικής, ερωτικής πόρνης, αλλά ταυτόχρονα με μια σπιθα ανεπεξέργαστης επιθυμίας για αλλαγή της ζωής της. Πρόσοχαρη, ευχάριστη, δοτική τόσο στον εραστή της όσο και στον πελάτη της, μοιάζει άλλοτε με παιδούλα και άλλοτε με αντικείμενο ερωτικής επιθυμίας, παίζοντας περίτεχνα μεταξύ των δύο καταστάσεων. Και γι' αυτό, όταν κάποιες στιγμές, χωρίς καμία φωνητική έξαρση, αλλά με βαθιά απόγνωση στη φωνή της, περιγράφει τα απδιαστικά που πρέπει να υφίσταται στις επαφές της με τους άντρες, αποκτά μια ουσιαστική δραματική διάσταση. Στιγμιαία. Τόσο, όσο για να δείξει την άλλη όψη των πραγμάτων. Με περίτεχνη υποκριτική.

Ο Αντώνης Δαγκλίδης δημιουργεί ένα εξαιρετικό, ρεαλιστικό, λειτουργικότατο σκηνικό δωματίου, με έντονη τη λαϊκή του αισθητική, ντύνοντας την περιορισμένη σκηνή του Θεάτρου Τέχνης σε όλη της την επιφάνεια, τοποθετώντας στο κέντρο το κρεβάτι, το οποίο και παίζει κυρίαρχο, για πολλούς λόγους, ρόλο στη δράση. Απολαυστική η σύλληψη και εκτέλεση της βιντεοπροβολής από τον Παντελή Μάκκα ενός δρόμου με την καθημερινή του κίνηση, ο οποίος φαίνεται από το παράθυρο του βάρους του υπογείου δωματίου του ζευγαριού. Απολαυστικά και τα κοστούμια της Μαγδαληνής Αυγερινού, τόσο τα προκλητικά της Λάλι όσο και τα ατσούμπαλα του Κάρλος, σε ευθεία αντίθεση με το προσεγμένο κοστούμι του Νταβίντ.

Οι ωραίοι φωτισμοί είναι του Σάκη Μπιρμπίλη, η κίνηση της Ξένιας Θεμελή, ενώ οι μουσικές παρεμβάσεις του Νίκου Κυπουργού.

Ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος σκηνοθέτησε μια παράσταση ευχάριστη στη θέαση, δουλεμένη στη λεπτομέρεια, με άψογη καθοδήγηση των ηθοποιών, ώστε να κινηθούν με δεξιοτεχνία στην κόψη μεταξύ κωμωδίας και δράματος, αφήνοντας να αιωρείται στο τέλος το στυφό κοινωνικό μήνυμα.

critic's CHOICE

Αληθινός πόνος (A REAL PAIN) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Τζέσε Άιζενμπεργκ ΠΡΟΤΑΓΟΝΙΣΤΟΥΝ: Κίραν Κάλκιν, Τζέσε Άιζενμπεργκ, Τζένιφερ Γκρέι, Γουίλ Σέιν

Τα πρώτα ξαδέλφια Μπέντζι και Ντέιβιντ ταξιδεύουν από τις ΗΠΑ στην Πολωνία προκειμένου να αποτίσουν φόρο τιμής στην αγαπημένη τους γιαγιά, που μόλις πέθανε. Το ταξίδι αυτό θα γίνει η αφορμή για να συσφίξουν και πάλι τις σχέσεις τους, που είχαν ατονήσει τον τελευταίο καιρό, αλλά και να εντοπίσουν τις ρίζες τους, μαθαίνοντας ταυτόχρονα στοιχεία από την προσωπική ζωή της μακαρίτισσας.

Τρυφερό στόρι, χτισμένο πάνω στο δίπολο δύο αντίθετων χαρακτήρων —ο εξωστρεφής και αντισυμβατικός Μπέντζι δυσκολεύεται να βρει σημεία επικοινωνίας με τον σαφώς πιο ήρεμο αλλά και συμβιβασμένο με τη ρουτινιάρικη ζωή του Ντέιβιντ—, με όχημα το διακριτικό χιούμορ αλλά και την καιρία ανθρωποκεντρική ματιά. Η σκηνοθετική προσπάθεια του Αμερικανού ηθοποιού Τζέσε Άιζενμπεργκ (με το σενάριο μάλιστα να υπογράφεται από τον ίδιο) είναι απόλυτα επιτυχημένη.

Το «Αληθινός πόνος» βασίζεται σε ένα θεατρικό που είχε γράψει ο Άιζενμπεργκ πριν από καμιά δεκαριά χρόνια, με έντονο το αυτοβιογραφικό στοιχείο. Πρόκειται για μια διεισδυτική δραμεντί πάνω στο κληρονομικό τραύμα που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και συνοδεύεται από κρίσιμα ιστορικά γεγονότα (μετανάστευση, Ολοκαύτωμα, εβραϊσμός κ.ά.) με την ντελικάτη αφήγηση να ακολουθεί τα προσεκτικά σχεδιασμένα βήματα ενός σινεμά υψηλής ενσυναίσθησης. Πολλοί θα βρουν ομοιότητες στο στίλ του Άιζενμπεργκ με την τεχνική του Αλεξάντερ Πέιν, με το καλογραμμένο σενάριο να έχει αρκετούς άσους στο μανίκι του. Η εβραϊκή ταυτότητα και η αντιμετώπιση του τραύματος χρησιμεύουν στον Άιζενμπεργκ προκειμένου να ανιχνεύσει τα χαρακτηριστικά της νέας γενιάς με μια αφοπλιστική μελέτη, η οποία ορίζεται με τη φράση που εκστομίζει ο απροσάρμοστος αλλά ειλικρινής σε βαθμό παρεξήγησης Μπέντζι: «Κοιτάμε τον δικό μας πόνο και λειτουργούμε σαν να αποκόπτουμε τον αληθινό πόνο οποιουδήποτε άλλου».

Ο Κίραν Κάλκιν (τιμημένος με Χρυσή Σφαίρα) είναι απολαυστικός στον απαιτητικό ρόλο του Μπέντζι και τα βγάζει πέρα χωρίς να στηρίζεται σε κωμικά δεκανίκια ή στις πιασάρικες σκηνές του ασυμβίβαστου αλλά και βαθιά ευαίσθητου αντιήρωα. Το φιλμ ήταν υποψήφιο για 4 Χρυσές Σφαίρες και λογικά θα το συναντήσουμε και στις οσκαρικές προτάσεις, που θα γίνουν γνωστές στις 23 Ιανουαρίου.

ΕΠΙΣΗΜ ▶▶▶ Στο «Μην πετάξεις τίποτα» της νεοφερμένης Αγγλίδας Λούνα Κάρμουν η σχέση μητέρας-κόρης καθορίζει τον εύθραυστο ψυχισμό της 10χρονης Μαρίας, που μαθαίνει να ζει μέσα σ' ένα σπίτι γεμάτο ακαθαρσίες αλλά και αγάπη. ▶▶▶ Το ντοκιμαντέρ «Νίκος Καβουκίδης: Η δύναμη της εικόνας» (-) παρουσιάζει τη ζωή και το έργο του διευθυντή φωτογραφίας.

«ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΑΔΕΛΦΗ. ΕΙΜΑΙ ΑΣΣΜΑΤΟΣ» (QUEER)

Queer **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Λούκα Γκουαντανίνο ΠΡΟΤΑΓΟΝΙΣΤΟΥΝ: Ντάνιελ Κρεγκ, Ντρου Στάρκι, Τζέισον Σουόρτσμαν, Ενρίκε Ζάγκα, Λέσλι Μάνβιλ

1950, στην πόλη του Μεξικού, ο μεσήλικας συγγραφέας Γουίλιαμ Λι προσπαθεί να γράψει το επόμενο μυθιστόρημά του. Όμως οι πειρασμοί που συναντά στα παρακαμιακά μπαρ όπου συχνάζει δεν του το επιτρέπουν. Όταν ο αλκοολικός και ναρκομανής Λι γνωρίζει τον νεαρό Γιουτζίν και τον ερωτεύεται, κυριολεκτικά διαλύεται.

Ο Λούκα Γκουαντανίνο, μετά το «Να με φωνάζεις με το όνομά σου», ποντάρει στην αυτοβιογραφική εξομολόγηση του Ουίλιαμ Μπάρουζ «Queer», που γράφτηκε στα 50. Η ταινία επιχειρεί να αποδώσει έναν αλά Φασμπίντερ ερωτικό ρεαλισμό, που όμως δεν γίνεται ποτέ πειστικός. Όλο το κομμάτι στη ζούγκλα του Αμαζονίου μοιάζει με φάρσα. Ούτε λόγος για τη βασανιστική ανησυχία του Μπάρουζ (γενναία η ερμηνεία του Κρεγκ) στη λυρική προσέγγιση της απελευθερωτικής δύναμης του τρίπτυχου «ζωή-έρωτας-θάνατος», στο οποίο στήριξε όλη σχεδόν τη λογοτεχνική κληρονομιά του.

Η ληστεία του αιώνα (DEN OF THIEVES 2: PANTERA) **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Κρίστιαν Γκίντεγκαστ ΠΡΟΤΑΓΟΝΙΣΤΟΥΝ: Τζέραρντ Μπάτλερ, Έβιν Αχμάντ, Τζόρνταν Μπρίτζες, Ο'Σί Τζάκσον Τζούνιορ

Ο Μπιγκ Νικ παρακολουθεί τα βήματα των δραστών μιας ληστείας διαμαντιών και οδηγείται στη Νίκαια της Γαλλίας. Κι ενώ οι τοπικές Αρχές θεωρούν ότι ο Αμερικανός συνάδελφός τους θα συνδράμει στις προσπάθειές τους για τη σύλληψη των δραστών, ο Νικ έχει άλλα σχέδια.

Συνέχεια μιας δυνατής αστυνομικής περιπέτειας που είχε φτιαχτεί πριν από 7 χρόνια και είχε αποτελέσει μια πολύ ευχάριστη έκπληξη. Ο σεναριογράφος Κρίστιαν Γκίντεγκαστ, δημιουργός εκείνου του φιλμ, που αποτελούσε την πρώτη σκηνοθετική του απόπειρα, ξαναβιάζει την κάμερα για να δώσει τη συνέχεια της ιστορίας, που έχει πρωταγωνιστή έναν αντικομφορμιστή μπάτσο του Λος Άντζελες. Με πυξίδα και πάλι έναν τραχύ ρεαλισμό και μια διαφορετική προσέγγιση του ταλαιπωρημένου genre της heist movie, ο Γκίντεγκαστ καταφέρνει και πάλι να πιάσει υψηλά σκηνοθετικά στάνταρ.

Ο Πάντινγκτον στο Περού (PADDINGTON IN PERU) **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Ντόγκαλ Γουίλσον ΠΡΟΤΑΓΟΝΙΣΤΟΥΝ: Χιου Μπόνβιλ, Εμιλι Μόρτιμερ, Τζούλι Γουόλτερς, Τζιμ Μπρόουντμπεντ, Ολίβια Κόλμαν, Αντόνιο Μπαντέρας, Μπεν Γουίσο

Ο Πάντινγκτον μαθαίνει ότι η αγαπημένη του θεία Λούσι είναι άρρωστη και πείθει την οικογένεια Μπράουν να τον ακολουθήσει στο ταξίδι του στο Περού.

Η τρίτη περιπέτεια του αρκούδου με αδυναμία στη μαρμελάδα και έφεση στις γάφες. Αφού ο Πάντινγκτον καταφέρει, έπειτα από τόσα χρόνια διαμονής στο σπίτι των Μπράουν, να αποκτήσει βρετανικό διαβατήριο, έρχεται η στιγμή του επαναπατρισμού. Η επιστροφή του αρκούδου στο Περού συμπίπτει με την ασθένεια της αγαπημένης του θείας Λούσι, η οποία βρίσκεται σε θρησκευτικό οίκο ευγηρίας για άρρωστες ηλικιωμένες αρκούδες. Δεν είναι τόσο πετυχημένο όσο τα δύο πρώτα φιλμ, αλλά διατηρεί άφοιο το κέφι, τη σατιρική χροιά και τη σλάπστικ κωμική διάσταση στις σκηνές της ζούγκλας.

Σημειώσεις Ενός Μονομανούς

CCCVX Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΛΩΡΑΚΗ

«Squid Game»: Η 2η σεζόν και τα αναπάντητα ερωτήματα

Ο Hwang Dong-hyuk επιστρέφει με τη 2η σεζόν του «Squid Game». Τα ζητήματα που είχε θέσει με την 1η παραμένουν επίκαιρα. Είναι όμως έτοιμος να προτείνει λύσεις; ...Δεν είμαι βέβαιος. Εκ των πραγμάτων, στις συντριπτικά περισσότερες περιπτώσεις, η δεύτερη σεζόν –οποιαδήποτε δεύτερη σεζόν– είναι πιο αδύναμη από την πρώτη. Πρόκειται για το ίδιο πρόβλημα που αντιμετωπίζει κάθε sequel, ακόμη και της πιο επιτυχημένης ταινίας, σε σχέση με το πρωτότυπο. Φυσικά, αρκετά επιτυχημένα sequel έχουν παρουσιαστεί, όπως και αρκετές επιτυχημένες δεύτερες σεζόν, όμως πρόκειται περί εξαιρέσεων.

Ένα πολύ σοβαρό ζήτημα είναι ότι η πρώτη σεζόν μιας σειράς, όπως και η πρώτη ταινία, μπορεί να γυρίζει στο κεφάλι του δημιουργού της για πολλά χρόνια. Για τη δεύτερη, ή και για τις επόμενες, έχει ελάχιστο χρόνο να σκεφτεί. Επιπλέον, ενώ κάποιος θα έλεγε ότι η επιτυχία της πρώτης σεζόν ή της πρώτης ταινίας, ακόμη και η επιτυχία του πρώτου δί-

σκου για ένα συγκρότημα, βάζει φτερά στη φαντασία του δημιουργού, στις πιο πολλές περιπτώσεις βάζει βαρίδια. Ο φόβος της, σε δεύτερο χρόνο, αποτυχίας γίνεται πολύ μεγαλύτερος από τον ενθουσιασμό της αρχικής επιτυχίας, με αποτέλεσμα ο σκηνοθέτης να λειτουργεί συχνά συντηρητικά: να εφαρμόζει δηλαδή τη γνωστή, επιτυχημένη συνταγή, όμως σε... μεγαλύτερο σκεύος.

Είναι βέβαιο ότι μετά από μια μεγάλη επιτυχία, το κοινό πραγματικά περιμένει κάτι μεγαλύτερο, κάτι περισσότερο από το αρχικό πρότζεκτ. Έτσι, οι σκηνοθέτες, συχνά χωρίς να το σκεφτούν, μπαίνουν στη διαδικασία να μεγαθύνουν ή να πολλαπλασιάσουν τα στοιχεία της πρώτης σεζόν. Μεγαλύτερη κλίμακα, περισσότεροι ήρωες, σκληρότερες συγκρούσεις. Όμως, ακόμη κι αν αυτό το καταφέρεις, αρκετοί θεατές θα μείνουν δυσαρεστημένοι, θα νιώσουν ότι μαγειρεύεις πάνω στην ίδια συνταγή. Άσε που στις πιο πολλές περιπτώσεις, θα πέσει παραπάνω νερό απ' όσο θα ήθελες.

Ίσως η μεγαλύτερη δυσκολία ενός sequel ή μιας δεύτερης σεζόν να είναι ότι ποτέ δεν υπάρχει αρκετός χρόνος. Το κοινό δεν πρέπει να χάσει την επαφή του με το πρωτότυπο, ο σκηνοθέτης με τη ροή της ταινίας, οι ηθοποιοί με τους ρόλους τους, και πάει λέγοντας. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η βιασύνη έχει καταστρέψει το τελικό αποτέλεσμα.

Στην περίπτωση του «Squid Game», τα πράγματα είναι ακόμη πιο παράξενα. Όπως είχαμε σημειώσει στο κείμενο που αφορούσε την πρώτη σεζόν, ο Hwang Dong-hyuk είχε μιλήσει στον Guardian για τον πυρήνα της ιδέας του: «Πιστεύω ακράδαντα ότι τελικά η οικονομική πραγματικότητα είναι άνιση, και το 90% του ανθρώπινου πληθυσμού το βλέπει αυτό και το βρίσκει άδικο». Εφόσον, λοιπόν, διαφωνείς κάθετα με την κοινωνική ανισότητα που υπάρχει στον καπιταλισμό –και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δημιουργείς μια σειρά–, δεν έχεις παρά στη δεύτερη σεζόν της να προτείνεις τρόπους τερματισμού της ανισότητας αυτής, ενδεχομένως και του ίδιους

του καπιταλισμού. Δεν βλέπουμε όμως κάτι τέτοιο στη δεύτερη σεζόν του «Squid Game», άσε που η σεζόν αυτή ούτε καν ολοκληρώνεται. Τα 7 επεισόδια, που έκαναν πρεμιέρα στις 26 Δεκεμβρίου, είναι περίπου τα μισά από αυτά που γυρίστηκαν, με τα υπόλοιπα να πρόκειται να μεταδοθούν ως 3η σεζόν, το καλοκαίρι που μας έρχεται. Άρα, δεν μπορείς να κρίνεις τη δεύτερη σεζόν τηλεσίδικα, αφού δεν είναι ολοκληρωμένη.

Σύμφωνα με το Netflix, «τρία χρόνια μετά τη μεγάλη του νίκη, ο Παίκτης 456 επιστρέφει στο Squid Game έχοντας μία καινούργια αποστολή», να αποκαλύψει εκείνους που βρίσκονται πίσω από αυτό και να καταστρέψει τόσο εκείνους όσο και το ίδιο το παιχνίδι. Ο νέος κύκλος του «Squid Game» κατέγραψε 68 εκατομμύρια προβολές μόλις τις πρώτες τέσσερις ημέρες και έγινε η πρώτη σειρά στην ιστορία της πλατφόρμας που κατάφερε να κατακτήσει ταυτόχρονα την πρώτη θέση σε 92 χώρες με το που κυκλοφόρησε.

Ομολογώ ότι παρακολούθησα την πρώτη μέρα και συνεχόμενα τα επτά νέα επεισόδια του «Squid Game». Δεν μπορούσα να διανοηθώ ότι θα τα άφηνα στη μέση. Αν και η ροή της ιστορίας είναι σε γενικές γραμμές γνωστή και δεν υπάρχει το ξάφνιασμα του πρώτου κύκλου, η αφήγηση πηγαίνει σφαιρα, εκτός ίσως από το πρώτο επεισόδιο, όπου θα προτιμούσα λιγότερες λεπτομέρειες από τις προσωπικές ιστορίες μερικών από τους συμμετέχοντες στο παιχνίδι. Στη σεζόν αυτή, αυτό που λείπει είναι η τελική έκβαση. Έτσι, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να αποδεχτούμε τη δεύτερη σεζόν ως την αρχή του... τέλους και να περιμένουμε υπομονετικά μέχρι το ερχόμενο καλοκαίρι.

THE KING OF WALTZ IS BACK WITH A BRAND NEW SHOW!

ANDRÉ RIEU

AND HIS JOHANN STRAUSS ORCHESTRA

14 MAR

SOLD
OUT

15 MAR

NEW DATE

— ΟΑΚΑ —
ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΜΠΑΣΚΕΤ

TICKETS: [more.com](https://www.more.com)

ANDRERIEU.COM

Επιμέλεια: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΙΡΜΠΛΗ

Ρόυ Γιάκομπσεν Ο Νορβηγός που ήρθε απ' τις ακτές

Συνέντευξη με τον μεγάλο Νορβηγό συγγραφέα που εκδίδεται σταθερά από τις εκδόσεις της Εστίας, με αφορμή το πιο πρόσφατο στα ελληνικά βιβλίο του, «Με τα μάτια του Ρίγκελ»

Της ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΓΛΥΝΙΑΔΑΚΗ

Τα τρία πρώτα μέρη της Τετραλογίας των Μπαρόυ («Οι αφανείς», «Λευκός ωκεανός», «Με τα μάτια του Ρίγκελ») κυκλοφορούν από τις εκδόσεις της Εστίας

Στο οικογενειακό σάγκα «Η τετραλογία των Μπαρόυ», ο συγγραφέας Ρόυ Γιάκομπσεν καταφέρνει να αιχμαλωτίσει την ιστορία ολόκληρης της μη-αστικής Νορβηγίας, μέχρι το σημείο που η χώρα μπήκε με τα χίλια στην ανθρωπόκαινο εποχή, με την ανακάλυψη του πετρελαίου.

Στις άγριες, ανεμοδαρμένες, έρημες και σχεδόν αφιλόξενες ακτές της βορειοδυτικής Νορβηγίας «γεννιέται», στις αρχές του 20ού αιώνα, μια εμβληματική γυναικεία λογοτεχνική πρωταγωνίστρια: η Ίνγκρι Μπαρόυ, δημιούργημα του σπουδαίου Νορβηγού συγγραφέα Ρόυ Γιάκομπσεν. Την παρακολουθούμε να μεγαλώνει στο αυτάρκικο νησάκι υπό τη σκέπη της σκληροτράχηλης κι αυτάρκους οικογένειάς της, που ζει με απόλυτο κύριο της ζωής της τον Καιρό. Η Ίνγκρι, μοναδικό παιδί του πατέρα της, Χανς, θα μάθει ότι χρειάζεται για να επιζήσει σ' αυτή την ερημιά: πώς να ψαρεύει και να διατηρεί τα ψάρια, πώς να χτίζει, πώς να φροντίζει τα ζώα, πώς να κυνηγάει—τις εποχές, τους ανέμους, τα νερά, τις μορφές του χιονιού. Όλα αυτά, στο πρώτο μέρος της τετραλογίας («Οι αφανείς», Εστία 2019).

15 χρόνια αργότερα, στο δεύτερο βιβλίο («Λευκός ωκεανός», Εστία 2023) ξεοπάει ο Β' ΠΠ. Η Ιστορία έρχεται να μπει με τη βία στη ζωή της Ίνγκρι: τη βρίσκει μόνη της στο νησί, να μαζεύει ξεσκισμένες στολές και πτώματα στρατιωτών, που ξεβράζονται στην παραλία. Στα ανοι-

χτά του νησιού έχει συμβεί ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός: η βύθιση του πολεμικού πλοίου Ρίγκελ, που κουβαλούσε Ρώσους, Πολωνούς και Σέρβους αιχμαλώτους πολέμου, από την αγγλική πολεμική αεροπορία. Ένας από αυτούς, ο Ρώσος Αλεξάντερ, θα ξεβραστεί στο Μπαρόυ και η Ίνγκρι θα τον περιθάλψει, θα τον φροντίσει και θα τον αγαπήσει. Μέχρι που θα χρειαστεί να τον αποχωριστεί, δίνοντάς του ό,τι εφόδια μπορεί, για να επιστρέψει αυτός πεζός στην πατρίδα του, επειδή οι Γερμανοί φτάνουν στο Μπαρόυ.

Ο Αλεξάντερ φεύγει, ο πόλεμος τελειώνει και φτάνουμε στο τρίτο βιβλίο («Με τα μάτια του Ρίγκελ», Εστία 2024), όπου, με την κόρη της πια—και κόρη του Αλεξάντερ—, η Ίνγκρι θα αφήσει το νησί για την ενδοχώρα, ακολουθώντας κι αυτή πεζή τα ίχνη του Αλεξάντερ μέσω Νορβηγίας και Σουηδίας. Η Νορβηγία έχει μόλις βγει από τη ναζιστική κατοχή και προσπαθεί να περισώσει ό,τι μπορεί από την αξιοπρέπειά της.

Το εντυπωσιακό στη γραφή του Πάκομπσεν είναι ότι, ενώ στα δύο πρώτα βιβλία είχαμε μια φρενήρη, πλούσια, κοφτερή γλώσσα, για τη θάλασσα, τους ανέμους, τα πουλιά, τις καταιγίδες, τον πόλεμο, τα νοσοκομεία, τους πρόσφυγες, στο τρίτο βιβλίο, είναι λες και η Ίνγκρι βυθίζεται σε μια ενδοχώρα χωρίς καταιγίδες και ανέμους, με ανθρώπους που μιλούν με μισόλογα ή και καθόλου. Η γλώσσα του βιβλίου του Πάκομπσεν αποτυπώνει αυτή την επίπονη πορεία στην ξηρά, την απώλεια των συ-

ντεταγμένων της ίδιας της νησιώτισσας Ίνγκρι αλλά και ολόκληρης της Νορβηγίας.

Την ακολουθούμε ν' αφήνει πίσω της την πλανεύτρα και ύπουλη θάλασσα, να ανεβαίνει λόφους και βουνά, να συναντάει χωριά χωρίς ίχνος βροχής, σιδηροδρόμους και τελεφερίκ, που ξεκίνησαν να χτίζουν οι Γερμανοί και κατόπιν ολοκλήρωσαν οι Νορβηγοί, για να συνδέσουν μια για αιώνες διαιρεμένη από τις οροσειρές και τις κοιλάδες χώρα. Τη βρίσκουμε, λοιπόν, για πρώτη φορά στη ζωή της σε μια πόλη, το Τροντχάιμ, να βλέπει ασφαλοστρωμένους δρόμους και μαγαζιά και βιτρίνες, μια ζωή εντελώς διαφορετική από τη ζωή των εναλλασσόμενων εποχών που έχει ζήσει στο νησί...

Η σειρά των βιβλίων του Πάκομπσεν είναι ένα συναρπαστικό ταξίδι στην ιστορία του εκσυγχρονισμού μιας χώρας που μοιάζει πολύ με την ιστορία του εκσυγχρονισμού της Ελλάδας—ιδιαίτερα αν σκεφτεί κανείς τα νησιά μας, την ηλεκτροδότησή τους, το πώς απέκτησαν σύνδεση με την υπόλοιπη χώρα και κλήθηκαν να ενσωματωθούν στο συλλογικό εθνικό αφήγημα—, παρ' όλο που διαδραματίζεται στην άλλη άκρη της Ευρώπης. Δηλαδή, η ιστορία της Ίνγκρι Μπαρόυ είναι, κατά κάποιον τρόπο, και αντικατοπτρισμός της ιστορίας των Ελλήνων της περιφέρειας, στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Και είναι φοβερά γοητευτική.

Μερικές από αυτές τις σκέψεις θέσαμε ως ερωτήματα στον Ρόυ Γιάκομπσεν. Ακολουθούν οι απαντήσεις του.

—**Διαβάζοντας την ιστορία και τις περιπέτειες της Ίνγκρι, σκέφτομαι πάντα την Κρίστιν Λαβρανσντάττερ, εκείνη την άλλη εμβληματική ηρωίδα της νορβηγικής λογοτεχνίας, δημιουργήτρια της νομπελίστριας Σίγκρι Ούντσετ, που μοιάζει πολύ στην Ίνγκρι Μπαρόυ: έχουν το ίδιο ανεξάρτητο πνεύμα, την ίδια επιμονή και αποφασιστικότητα και κυρίως, την ατρόμητη θέληση ν' αναλάβουν κι οι δύο την ευθύνη της πορείας της ζωής τους. Σκεφτόκα ποτέ αυτόν τον παραλληλισμό;**
Ντρέπομαι λίγο που θα απαντήσω όπως θ' απαντήσω, αλλά δεν είχα ποτέ σχέση με τη λογοτεχνία της Σίγκρι Ούντσετ και δεν έχω διαβάσει για την Κρίστιν Λαβρανσντάττερ. Αλλά δεν είστε η πρώτη που μου κάνετε αυτή την ερώτηση. Τα χαρακτηριστικά που αναφέρετε σίγουρα συνάδουν με τις προθέσεις μου όταν έπλαθα τον χαρακτήρα της Ίνγκρι. Ωστόσο, η Ίνγκρι δεν είναι μια ενιαία προσωπικότητα: είναι πολύπλευρη, μπορεί να θυμώσει να γίνει χειριστική, πεισματάρη και παράλογη.

—**Έχετε γράψει για τις μη κυρίαρχες τάξεις της Νορβηγίας και στο παρελθόν. Όπως και για τη γερμανική κατοχή. Για την κοινωνική κινητικότητα και για τις ζωές που καταστράφηκαν από τη διάλυση που επέφερε στη Νορβηγία ο Β' ΠΠ. Επιστρέψετε ξανά και ξανά σε αυτά τα θέματα, σε πολλά βιβλία σας. Γιατί;**

Καλό ερώτημα! Και δεν είναι τόσο εύκολο να το απαντήσω ξεκάθαρα, αλλά για να το πω απλά: αυτή είναι η ζωή μου. Γεννήθηκα στην εργατική τάξη, αμέσως μετά το τέλος του Β' ΠΠ, κι έχω ζήσει στο πετσί μου τις βίαιες ανατροπές που συνέβησαν εντός της νορβηγικής κοινωνίας έκτοτε. Συνήθως λέω ότι μπορεί να μην είχαμε επανάσταση στη Νορβηγία, αλλά εξελιχθήκαμε με τρόπο που λίγα έθνη ή και κανένα άλλο δεν κατάφεραν. Με την έννοια ότι πουθενά αλλού το ταξίδι αυτό δεν υπήρξε πιο δραματικό, διαφανές και μαζικό απ' ό,τι στη Νορβηγία – χάρη στο πετρέλαιο, φυσικά, που μας έδωσε ευκαιρίες τις οποίες κανείς άλλος δεν είχε, να πραγματοποιήσουμε ουτοπικά σχεδόν όνειρα, να οικοδομήσουμε ένα κράτος πρόνοιας, μαζί με όλες τις προκλήσεις που αυτό συνεπάγεται. Αυτή η τεράστια «αλλαγή» της κοινωνίας είναι φοβερά εύφορο και συναρπαστικό θέμα για μένα. Η αλλαγή δοκιμάζει και διαμορφώνει τους ανθρώπους με τρόπους που κάνουν τους χαρακτήρες τους τρισδιάστατους, όχι επίπεδους και βαρετούς.

—**Γιατί όμως μια ολόκληρη τετραλογία για τους Μπαρόυ; Τι σας έκανε να θέλετε να «συνοδεύσετε» την Ίνγκρι και το νησί της για τόσο καιρό; Δεν συνθηθίζετε να επανέρχεστε στις ίδιες ιστορίες στα βιβλία σας.**

Τα παιδικά μου καλοκαίρια τα πέρασα στο Χέλγκελαν, γιατί από εκεί ήταν η μητέρα μου. Δεν είχα σκοπό, αρχικά, να κάνω τους Μπαρόυ τετραλογία. Ήθελα απλώς να γράψω τους «Αφανείς». Όταν τους τελείωσα όμως, συνειδητοποίησα ότι ήμουν ακόμα στην αρχή, το υλικό ήταν τεράστιο και έπρεπε να υπάρξει και δεύτερο βιβλίο. Κι ενώ δούλευα τον «Λευκό ωκεανό», συνειδητοποίησα ότι έπρεπε να υπάρξει και τρίτο, το «Με τα μάτια του Ρίγκελ». Αυτό δεν έχει ξαναγίνει στη συγγραφική μου πορεία επειδή, κατά κανόνα, βαριέμαι τα μυθιστορήματα. Με το που τα εκδίδω, έχω την ανάγκη να περάσω αμέσως σε κάτι καινούργιο... Τώρα που το σκέφτομαι, η προηγούμενη ερώτησή σας ήταν λίγο παραπλανητική: μπορεί να έχουν κοινά θέματα τα μυθιστορήματά μου αλλά, για παράδειγμα, δεν θα βρείτε ομοιότητες μεταξύ των «Συνόρων» («Grenser»), των «Ξυλοκόπων» («Hoggerne») και των «Ανάξιων» («De Uverdigte») [σημ.: και τα τρία μόνο στα νορβηγικά για την ώρα], παρ' όλο που διαδραματίζονται και τα τρία κατά τον Β' ΠΠ. Διαφέρουν εντελώς στη μορφή, το περιεχόμενο και την οπτική τους. Για την ακρίβεια, δεν ξέρω κανέναν Νορβηγό συγγραφέα του οποίου τα βιβλία να διαφέρουν σε αυτά τα τρία επίπεδα τόσο πολύ μεταξύ τους.

—**Κατά κάποιον τρόπο, παρ' όλο που η Ίνγκρι μεγαλώνει στην άλλη άκρη της Ευρώπης, οι αγώνες**

και η πάλη της ζωής της είναι άκρως αναγνωρίσιμοι στους Έλληνες αναγνώστες, ίσως λόγω της νησιωτικής κι απομονωμένης φύσης της ιστορίας της. Σας έχει αναφέρει άλλος παρόμοια ομοιότητα με το παρελθόν κάποιας άλλης χώρας;

Ναι, φυσικά. Είναι μια άποψη που την ακούω σχεδόν παντού, είτε βρίσκομαι στην Ιρλανδία είτε στην Ολλανδία ή στην Ιταλία... Ένα νησί δεν λειτουργεί μόνο μεταφορικά ή ως μυθοπλαστικό σύμπαν. Είναι ένας πραγματικός τόπος, με δικούς του κανόνες και ρυθμούς ζωής και τη δική του τεταμένη σχέση μεταξύ φύσης και ανθρώπου. Δεν θα βρεις αλλού «περισσότερη» φύση απ' ό,τι σ' ένα νησί. Θέλω να πω: εδώ ο ουρανός και η θάλασσα και το χώμα ορίζουν τη ζωή σου σε μεγαλύτερο βαθμό απ' οπουδήποτε αλλού. Και βρίσκω φοβερά ενδιαφέρον που τόσες πολλές γλώσσες έχουν κατ' αντιστοιχία το περίπλοκο, τεχνικό, ενίοτε παλιομοδίτικο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν στα νορβηγικά για τη φύση και την ενασχόληση μαζί της, κι επομένως μπορούν να μεταφράσουν με μεγάλη συναισθηματική και πραγματολογική ακρίβεια τις λέξεις μου στα ισπανικά, τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα ολλανδικά ή τα αραβικά (όπως μου έχουν πει).

—**Μια και μιλάμε για τη γλώσσα: πώς σας φαίνεται το γεγονός ότι πολλοί μεταφραστές σας (συμπεριλαμβανομένης και της παρούσης) πήραν το ρίσκο να μεταφράσουν τη διάλεκτο του Χέλγκελαν σε κάποια αντίστοιχη διάλεκτο ή ιδίωμα της γλώσσας τους; Ίσως έχετε διαβάσει την αγγλική μετάφραση με τους σκωτσέζικους, εν μέρει, διαλόγους;**

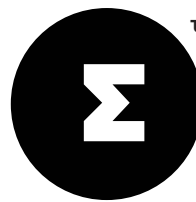
Το σύνθημα είναι να μη μεταφράζεται διάλεκτος σε διάλεκτο. Για παράδειγμα, εγώ ο ίδιος ανατριχιάζω αν ακούσω/διαβάσω τον Τάρας Μπούλμπα να μιλάει στη νορβηγική διάλεκτο του Χέντμαρκ (λέμε τώρα), επειδή ο Τάρας Μπούλμπα δεν έχει καμία σχέση με το Χέντμαρκ. Από την άλλη, έχω δει ότι όντως μπορεί να λειτουργήσει μια τέτοια επιλογή: ο Σουηδός μεταφραστής μου, Staffan Söderblom, για παράδειγμα, χρησιμοποίησε μια χαρακτηριστική διάλεκτο της βόρειας Σουηδίας και η μεταφορά πέτυχε. Το ίδιο έκανε και ο Don Bartlett στα αγγλικά. Ο Alain Gnaedig απέφυγε να το κάνει στα γαλλικά. Οπότε τείνω να αφήνω την επιλογή στους ίδιους τους μεταφραστές, επειδή γνωρίζουν τη γλώσσα, το ειδικό της βάρος, τις παραδόσεις (και κυρίως τις μεταφραστικές παραδόσεις) της χώρας τους πολύ καλύτερα απ' ό,τι εγώ, αλλά κι επειδή η σχέση συγγραφέα-μεταφραστή είναι μια σχέση εμπιστοσύνης. Η μετάφραση είναι εν τέλει μια μετα-ποίηση, ένα έργο τέχνης από μόνη της. Και σας ευχαριστώ, παρεμπιπτόντως, πάρα πολύ για τη δουλειά που κάνετε.

—**Μια τελευταία ερώτηση, κύριε Γιάκομπσεν. Αν, όταν τελειώσει η μετάφραση όλης της τετραλογίας, μπορούσατε να επιλέξετε ένα και μόνο ένα από τα βιβλία σας ώστε να μεταφραστεί στα ελληνικά, ποιο θα διαλέγατε και γιατί; Ίσως το «Παιδί-θαύμα» («Vidunderbarn») γιατί είναι ένα βιβλίο από την οπτική ενός παιδιού, γεμάτο χιούμορ και ευφορία, ακόμη κι αν στην πραγματικότητα απεικονίζει το πόσο οδυνηρό είναι να χάνει κανείς την αθωότητά του. Μια τέτοια θεματική είναι οικουμενική, κάτι που περνούν όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως κουλτούρας ή χώρας: μια παγκόσμια ασάφεια της μοίρας, σαν να λέμε. Μπορεί κάλλιστα να χαρακτηριστεί bildungsroman. Κι αμέσως μετά, αν μου επιτρέπετε, το «Νέο ύδωρ» («Det nye vannet»), το πιο πολυμεταφρασμένο μου μυθιστόρημα, ένα νεανικό έργο. Μια πραγματική αρχαιοελληνική τραγωδία. **A****

Ο Ρού Γιάκομπσεν γεννήθηκε το 1954 στο Όσλο. Η μητέρα του καταγόταν από την περιοχή του Χέλγκελαν. Μετά από μια εφηβεία συμμετοχών σε συμμορίες, άρχισε να γράφει στα 28 του χρόνια κι έκτοτε έχει εκδώσει 26 μυθιστορήματα και συλλογές διηγημάτων. Έχει κερδίσει τα μεγαλύτερα λογοτεχνικά βραβεία της χώρας του και τα βιβλία του έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από 40 γλώσσες. Το 2023, τιμήθηκε με την εισαγωγή του στο νορβηγικό Τάγμα του St. Οταν «για τις εξαιρετικές του υπηρεσίες προς τη Νορβηγία και την ανθρωπότητα».

«Call me Master»

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

τον κόσμο της λογοτεχνίας, λίγα πράγματα είναι πιο καταστροφικά από το να μάθουμε ότι ένας αγαπημένος –αν και όχι απαραίτητα ισχυρός– συγγραφέας κατηγορείται για σεξουαλική κακοποίηση. Αποκαλύψεις τέτοιου τύπου προκαλούν σοκ στους αναγνώστες, στους εκδότες, και στην πολιτιστική κοινότητα. Ουσιαστικά, αναγκαζόμαστε να αντιμετωπίσουμε μια σειρά από άβολα ερωτήματα σχετικά με την ηθική, την τέχνη, και τη θέση που έχουν στη ζωή μας άνθρωποι που θαυμάζουμε. Δεν μπορούμε να γυρίσουμε το κεφάλι από την άλλη. Εν πάση περιπτώσει: όταν γκρεμίζεται ο καλλιτέχνης, τι γίνεται με το έργο του; Το ξεχνάμε; Η απλή διαχωρίζουμε τον δημιουργό από το δημιούργημά του;

Δεν μπορώ να κρύψω ότι η αποκάλυψη πως ένας αγαπημένος μου συγγραφέας εμπλέκεται σε κάποιο σοβαρό παράπτωμα μοιάζει (και) με προσωπική προδοσία. Κάποια βιβλία καταλαμβάνουν ιερό χώρο στη ζωή μας, προσφέροντας παρηγοριά και έμπνευση: καταπραΰνουν τη ροή του χρόνου μέσα μας. Αν ένας τέτοιος συγγραφέας διαπράξει κάτι θεμελιωδώς κακό, μοιάζει να παραβιάζει την εμπιστοσύνη που του δείχναμε μέχρι τώρα. Ακόμη χειρότερα: η συναισθηματική σύγκρουση μέσα μας γίνεται εντονότερη όταν το περί ου ο λόγος έργο μιλά ακριβώς για θέματα δικαιοσύνης, ενσυναίσθησης και ταυτότητας. Όταν είναι πράγματι καλό.

Λοιπόν; Τι κάνουμε; Πρέπει να συνεχίσουμε να τον διαβάζουμε; Είναι ηθικό; Μπορούμε να συνεχίσουμε να προτείνουμε τα βιβλία του, έστω και χωρίς τον προηγούμενο ενθουσιασμό μας; Πόσο ξεχωριστό είναι το έργο από τον δημιουργό του; Είναι τα βιβλία, απ' ης στιγμής εκδοθούν, διοχετευθούν στην αγορά και μπουν στις βιβλιοθήκες, κομμάτι του πολιτιστικού τοπίου, ανοιχτά σε ερμηνείες, «αυθύπαρκα» και ξεχωριστά από τον άνθρωπο που τα εμπνεύστηκε και τα έγραψε; Ή κάτι άλλο; Και τι ακριβώς; Και πού (και πώς) εμπλεκόμαστε εμείς σε όλο αυτό, με τη στάση μας και τη στήριξη μας, οικονομική, συμβολική ή άλλη;

Οι απαντήσεις σε όλα τα παραπάνω είναι πολύ πιο απλές όταν μιλάμε για νεκρούς συγγραφείς, για πράγματα που συνέβησαν παλιά. Ποιος μπορεί σήμερα να σκέφτεται με μνησικακία τον Ηρώδη;... Και, ναι, όλοι αγαπάμε κλασικούς συγγραφείς που για τον ένα ή τον άλλο λόγο δεν θα μπορούσαν να ισχυριστούν ότι είναι άμεμπτοι, είτε για πολιτικούς λόγους, είτε για ιδεολογικούς, είτε για ό,τι άλλο. Όσο ανατριχιαστικό και να είναι, έχουν γραφτεί εξαιρετικά βιβλία από συγγραφείς που στοιχίζονταν με τους ναζί ή που ήταν αποδεδειγμένα παιδοφίλοι... Ναι, θα πει κανείς, αυτά όμως συνέβησαν παλιά. Ο πανδαμάτωρ χρόνος έχει λειάνει τα κόκαλά τους, τα έγλυψε από τα ανομήματά τους, το έργο τους είναι πια καθαρό, και απολύτως διακριτό από αυτούς.

Ποια είναι όμως η «σωστή» θέση των αναγνώστων όταν ο κατηγορούμενος συγγραφέας είναι ζωντανός και δραστήριος; Και μάλιστα εξόχως ισχυρός; Τι μπορούν ή τι πρέπει να κάνουν; Έχει ο καθένας μας προσωπικά τη δύναμη να διαμορφώσει, ή καλύτερα να ελέγξει στο ελάχιστο, το λογοτεχνικό τοπίο; Εάν συνεχίζουμε να τον διαβάζουμε, γυρίζουμε την πλάτη μας στα θύματα; Τα φιμώσουμε; Τα προδίδουμε;

Η τέχνη έχει τη δύναμη να εμπνέει και να θεραπεύει, αλλά αντανάκλα και τις ατέλειες των δημιουργών της. Και ασφαλώς οι αναγνωστικές επιλογές μας έχουν σημασία. Δεν θα πάψω να αγαπώ τα βιβλία του Νιλ Γκείμαν, αλλά δεν μπορώ πια να τα υποστηρίξω δημόσια. **A**

Η «Μεικτή πραγματικότητα» του Νίκου Τράντα

Της ΗΡΩΣ ΣΚΑΡΟΥ

Τι είναι πραγματικότητα; Μήπως βλέπουμε απλώς σκιές στον τοίχο του Πλατωνικού Σπηλαίου; Ίσως είναι ο «μοχθηρός δαίμονας» του Ντεκάρτ, αυτός που μας κάνει να πιστεύουμε ότι δύο και τρία μας κάνουν πέντε; Είχε δίκιο ο Μπέρκλεϋ όταν είπε *esse est percipi*; Αφού του βγήκε η ταινία «*The Matrix*», επανεξέτασα όλες αυτές τις θεωρίες, που με απασχολούσαν από τα φοιτητικά μου χρόνια, υπό νέο πρίσμα. Θα μπορούσε η εικονική πραγματικότητα να είναι μια μορφή αυθεντικής πραγματικότητας; Μήπως ζούμε ήδη σε μια προσομοίωση που έχει δημιουργηθεί από κάποια τεχνητή νοημοσύνη; Τα ερωτήματα με ταλανίζουν ακόμα. Όταν έφτασε στα χέρια μου το νέο βιβλίο του Νίκου Τράντα «*Μεικτή πραγματικότητα*», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Λέμβος, έψαξα κι εκεί για απαντήσεις. Ακόμη καλύτερα, τις έθεσα στον ίδιο.

—Ο Ίλον Μασκ είναι 99% σίγουρος ότι ζούμε σε μια προσομοίωση. Μιλάμε βέβαια για έναν άνθρωπο με τρελές θεωρίες, αλλά ας κάνουμε έναν συλλογισμό. Αν εμείς έχουμε τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε μια προσομοίωση, πώς μπορούμε να ξέρουμε ότι δεν είμαστε δημιουργήματα μιας αντίστοιχης;

Τείνω να συμφωνήσω με τις ρεαλιστικές απόψεις του Χόμερ Μπιτάτου (φανταστικός χαρακτήρας), όπως τις εκφράζει στο βιβλίο. Αφενός η εικονική πραγματικότητα δεν είναι λιγότερο πραγματική από τη μη εικονική πραγματικότητα, αφετέρου υπάρχουν πολλά πράγματα εκεί έξω που δεν βρίσκονται στο μυαλό μας.

—Η μεικτή πραγματικότητα τοποθετεί ψηφιακά στοιχεία στο πραγματικό περιβάλλον και επιτρέπει την αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Πώς επιδρά άραγε σ' έναν χρήστη αυτή η θολή γραμμή των οριζώντων φυσικού και ψηφιακού κόσμου;

Το ζήτημα για μένα δεν είναι τεχνικής φύσης, δεν αφορά δηλαδή την αντίθεση φυσικού και ψηφιακού κόσμου, εφόσον αυτή η θολή γραμμή μπορεί σύντομα, με την τεχνολογική εξέλιξη, να μην υφίσταται καν. Το διακύβευμα είναι εξόχως πολιτικό. Όπως τονίζει πάλι ο Μπιτάτος, αν η ιδεολογία μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία με την οποία παράγονται τα νοήματα και οι πεποιθήσεις μας, οι οποίες νομιμοποιούν τις κυρίαρχες σχέσεις εξουσίας και ανισότητας, τότε το ευκαίριο θα ήταν να αποφύγουμε να κάνουμε το

ίδιο στην περίπτωση της επαυξημένης πραγματικότητας – οινεί ιδεολογίας.

—Ο ήρωάς σου, απαυδισμένος από τη ζωή, επιζητά τη φυγή μέσω της τεχνολογίας εκτεταμένης πραγματικότητας. Στο βιβλίο θίγεις θέματα που δεν θα πάψουν να μας απασχολούν όπως το μεταναστευτικό, η κλιματική κρίση, η πολιτική ορθότητα. Πέρα από τη φυγή, πώς απαντάμε σ' ένα καταθλιπτικό παρόν κι ένα ζοφερό μέλλον;

Εκ των πραγμάτων αυτά τα θέματα διευθετούνται πολιτικώς τω τρόπω, αλλά η πολιτική διάσταση πάει πολύ βαθύτερα και πλατύτερα από την πολιτική σκηνή, συμπεριλαμβάνοντας ακόμα και τη φυγή.

—«Ημουν ανοιχτός στο μέλλον αλλά κουβαλώντας τα εφόδια από το παρελθόν», λέει ο ήρωάς σου. Μπορεί το παρελθόν να μας σώσει; Ο Μίλτος Αθήνης εκφράζει μια βολονταριστική άποψη, ότι η ρετροτοπία του δεν είναι συντηρητική, διότι αποσκοπεί στο να μας απελευθερώσει από όλα εκείνα τα στοιχεία που κάνουν το παρόν μας μίζερο και το μέλλον μας δυσόιωνα. Το παρελθόν εξισώνεται εδώ με την ουτοπία και υπό αυτήν την έννοια ενέχει μια απελευθερωτική διάσταση. Αν δεν ονειρευτούμε έναν διαφορετικό κόσμο, δεν μπορούμε να αλλάξουμε τα κακώς κείμενα.

—Ποια είναι τα δικά σου εφόδια από το παρελθόν;

Οι αναμνήσεις από την παιδική και εφηβική ηλικία και τα φοιτητικά μου χρόνια, περιλαμβάνουν πρόσωπα, εποχές και χώρους που αγάπησα και κάπως με οδήγησαν στα διαβάσματα και τη θεωρητική μου κατάρτιση, τις μουσικές μου προτιμήσεις, τις πολιτικές μου απόψεις, τον εργασιακό μου βίο και την οργάνωση της ζωής μου, τις φιλίες και σχέσεις που ανέπτυξα, και κυρίως τη νοοτροπία μου, που είναι, πιστεύω, ανοιχτών οριζώντων, αλλά όχι όπου φυσάει ο άνεμος, καθώς δεν ξεχνάω τις ρίζες μου. **A**

Νίκος Τράντας
Μεικτή πραγματικότητα
εκδ. Λέμβος

Ο Νίκος Τράντας κατάγεται από την Ικαρία, γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, μεγάλωσε στην Αθήνα και σπούδασε στη Νέα Υόρκη. Έχει εργαστεί σε διάφορους τομείς, όπως στις εκδόσεις βιβλίων, την επιστημονική έρευνα και τη δημόσια διοίκηση. Είναι διδάκτορας πολιτικής επιστήμης και έχει συγγραφικό έργο στον χώρο των κοινωνικών επιστημών (κράτος και κόμματα, πολιτική γεωγραφία, κοινωνική πολιτική, τοπική ανάπτυξη, ευρωπαϊκή διακυβέρνηση), αλλά και της μυθολογίας/λογοτεχνίας.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΕ ΑΙΤΙΑ

Ο Σελίν σαν άλλος Ντίκενς

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Ιδού το βιβλίο που κρατάει άγρυπνο τον φιλόμοχθο αναγνώστη τα βράδια –ελπίζοντας να μην τελειώσει ποτέ. Όσοι έχουν διαβάσει τα μυθιστορήματα του Λουί Φερντινάν Σελίν, «*Ταξίδι στα βάθη της νύχτας*» και «*Από τον ένα πύργο ο άλλος*», ήξεραν ίσως τι να περιμένουν παίρνοντας στα χέρια αυτό το άρτι εκδοθέν βιβλίο των 700 σελίδων (που επαναλαμβάνω, δεν θέλεις να τελειώσει). Όμως η ανάγνωσή του ξεπερνάει κάθε προσδοκία.

Σαν άλλος Ντίκενς, σαν Γάλλος Ντίκενς, ο Σελίν γράφει τη δική του αυτοβιογραφία, που όμως δεν της δίνει το όνομα του ήρωα (όπως ο Ντίκενς όταν γράφει τον «*Ντέιβιντ Κόπερφιλντ*») αλλά χρησιμοποιεί για τίτλο την κατάσταση του ήρωα. Ο «*Θάνατος επί πιστώσει*» κυριολεκτεί. Ο Σελίν αφηγείται τα άθλια παιδικά του χρόνια, κι ύστερα τα γεμάτα οργή και οδύνη εφηβικά, για να φτάσει ως τη μίζερη νιότη και τέλος στην εξάσκηση της ιατρικής στα προάστια του Παρισιού, ανάμεσα στη φτωχολογιά και τις κακουχίες.

Δεν υπάρχει εδώ το εκλεπτυσμένο μαύρο χιούμορ του Ντίκενς, υπάρχει η ζοφερή φινέτσα της χαμοζωής μέσα από τη γραφίδα ενός συγγραφέα που βουτάει την πένα του στο μελάνι μιας βασανισμένης ζωής. Ο ήρωάς του είναι ένα ποταπό ρεμάλι, ένας ανεπρόκοπος νεανίας που μισεί τον πατέρα του και εκθρεύεται τη μάνα του, ένας ιδαλγός του εαυτού του, ένας φρενιασμένος με την κακία που συναντάει γύρω του, ένας μέγας Αυνάν – που θα έλεγε και ο Νταλί.

Σελίν
Θάνατος επί πιστώσει
(εκδ. βιβλιοπωλείον της Εστίας)

Κι όπως θέλω να πάρετε μια ιδέα της εξαιρετικής μετάφρασης των Μαρία και Αγγελου Αγγελίδη, αντιγράφω ταπεινά μια σκηνή όπου ο ήρωας έχει στήσει πάγκο με τη μάνα του στη λαϊκή αγορά, αλλά τον παρασύρει ένα χαμίνι σε κάτι που στην αρχή φαντάζει αθώο.

«*Το όνειρο του Ποπώλ ήταν το απέντι, η αφεντικίνα του τον κερνούσε ένα ποτηράκι όταν ερχόταν απ' τη γύρα και της έφερνε τα λεφτά. Αυτό τον στύλωνε, του έδινε κουράγιο. Φούμαρε καπνό στρατιωτικό, τα στρίβαμε μόνοι τα τσιγάρα μας, με χαρτί εφημερίδας... Δεν σικαινόταν να παίρνει πίπες, ήταν γουρούνι. Για όλους όσους βλέπαμε*

στον δρόμο βάζαμε στοιχήματα πόσο μεγάλη την έχουν. Η μητέρα μου δεν μπορούσε να ξεκολλήσει από τον πάγκο της, ειδικά σ' αυτή τη γειτονιά. Ξέφευγα λοιπόν ολόενα και πιο πολύ... Κι έπειτα να τι συνέβη:

Εγώ νόμιζα ότι ο Ποπώλ ήταν εντάξει τύπος, πιστός και σωστός. Είχα πέσει πολύ έξω. Γιατί φέρθηκε πολύ πούστικα. Να λέμε τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη. Συνέχεια μου 'λεγε για ένα αρκεβούζι. Εγώ δεν είχα καταλάβει τι ακριβώς εννοούσε. Μια μέρα λοιπόν, το 'φερε. Ήταν ένα χοντρό λάστιχο, μονταρισμένο σ' ένα διχαλωτό ξύλο, ένα είδος μεγάλης σφεντόνας για να χτυπάς σπουργίτια. "Πρώτα θα κάνουμε εξάσκηση", μου λέει. "Μετά θα σπάσουμε μια βιτρίνα! ... Ξέρω μια στη λεωφόρο, θα την πετύχουμε εύκολα... Κι ύστερα θα βάλουμε στο σημάδι μπάτσους..." Φίνα! Ωραία ιδέα!»

Δεν είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τη συνέχεια.

Θα μου άρεσε να αντιγράψω εδώ τη σκηνή που ο ήρωας ξεπαρθεύεται από τη γυναίκα του αφεντικού του, ένα Γαργαντουικό πλάσμα, αλλά φαντάστηκα ότι θα πέσω στη λογοκρισία κι έτσι το αφήνω στη διακριτική ευχέρεια του αναγνώστη.

Ένα έχω να πω, σάπο στον Σελίν για το μυθιστόρημα και εύγε στην Εστία που μας έκανε δώρο αυτή την έκδοση.

Clubbing

#10 ΘΑ ΠΑΣ;

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΧΟΡΕΥΕΙ ΑΚΟΜΑ

Του ΓΙΑΝΝΗ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Το clubbing ξεκίνησε με Μοσχολιού

Η επίδραση της γιορτινής αντικοινωνικότητας που με έπιασε τα φετινά Χριστούγεννα αποδείχτηκε κάτι παραπάνω από ευεργετική στις αρχές του νέου έτους. Ήμουν ο τελευταίος των Μοϊκανών. Το τελευταίο προπύργιο υγείας και γερής κράσης που απέμεινε στην παρέα μου. Όλοι οι φίλοι μου έπεσαν σαν τα κοτόπουλα. Κορωνοϊό ο ένας. Γρίπη Α ο άλλος. Συνάχι ο παράλλος. Και κάπως έτσι, υγιής, χαρούμενος και γιορτινός, χορτάτος από τη γιορτινή μου ραστώνη, ήμουν ξεκούραστος και ικανός για ατέλειωτο clubbing. Μόνος μου. Ψυχή δεν βρήκα να με ακολουθήσει.

Ξεκίνησα ανορθόδοξα την έξοδό μου. Έφυγα μεταμεσονύχτια για πλατεία Αγ. Γεωργίου, μήπως και πετύχω κανέναν γνωστό. Και πέτυχα. Κινήσαμε για τον **1ημερο**, το γνωστό μπαρ του νταλκά στο Πεδίον του Άρεως. Και πόσο ταιριαστό όνομα για ένα τέτοιο μπαρ. Ο 1ημερος ήταν αδελφός του Έρωτα και του Αντέρωτα, γιος της θεάς Αφροδίτης και του Άρη, προσωποποίηση της σφοδρής ερωτικής επιθυμίας. Και κάπως έτσι, νταλκαδιασμένοι και αφού ξεκινήσαμε την έξοδό μας με αυτό που θα κάναμε άφτερ, στο κλείσιμο, αφού τραγουδήσαμε αγκαλιασμένοι τραγούδια της Τάνιας και του Θανάση Παπακωνσταντίνου, ο φίλος μου μου ανέλυσε με ύφος περιspoύδα στο ότι ο στίχος «*Απόψε φίλα με να με χορτάσεις*» από το ομώνυμο τραγούδι (στην ερμηνεία της Βίκυς Μοσχολιού) «είναι πολύ σημαντικός, γιατί μπορεί να εννοεί αφενός να χορτάσει αυτός που θα φιλήσει, αλλά να χορτάσει και αυτός που θα γίνει αποδέκτης των φιλιών». Πως είναι πολύ σημαντικός στίχος, γιατί «ενώ μιλά για την καψούρα, συναισθημα εξορισμού εγωιστικό, της προσδίδει μια αμφοτεροβαρή αίσθηση, άρα αυξάνει τις πιθανές ταυτίσεις και είναι ενωτικό». Κι έπειτα απ' αυτή την κοινωνιολογική ανάλυση των στίχων του Χρήστου Κολοκοτρώνη φύγαμε προς Δερισγύ.

Εκεί, στο νούμερο 10, είναι το γνωστό πια καφέ-μπαρ **ΑΡΟΤΕΚΑ**, ένα πρώην φαρμακείο, που έχει μετατραπεί σε μπαρ με pop διακόσμηση και γουορξολικές επιρροές. Πολλή 80ίλα. Τα σκούρα παραπετάσματα που έχει στις βιτρίνες είχαν κλείσει από νωρίς. Ο χώρος είχε σκοτεινιάσει κι ο κόσμος, απερίσπαστος πια από τα φώτα του δρόμου και των γειτονικών πολυκατοικιών, χόρευε εκστατικά σε ρυθμούς ηλεκτρονικά, pop και ντίσκο. Μουσική έπαιζαν εναλλάξ οι **@romansvky** και **@saradisbull**. Καιρό είχαμε να χορέψουμε τόσο πολύ. Φανταστική μουσική, φανταστικές εναλλαγές, κεφάτος κόσμος. Επιτέλους. Πού είχαν πάει όλοι αυτοί; Κρύβονταν κάπου; Κάποια στιγμή, περασμένες 3, γέρινω προς τα decks και ζητάω από τον Σαράντη να παίξει κάτι από Μαντόνα, οτιδήποτε, ρεμιξρισμένο. Αφεθήκαμε στην πανδαισία ενός οκτάλεπτου παρατεταμένου και «vogue». Καλή χρονιά και να χορεύετε.

Μίλα μου Βρόμικα - RELOADED

Της ΤΖΕΝΗΣ ΜΕΛΙΤΑ

Τζένη μου, τι κάνεις; Λοιπόν, εγώ έχω μια σχέση εδώ και έναν χρόνο με έναν Ιταλό που ζει στη Ρώμη και πηγαίνοερχόμαστε. Υπάρχει καλή χημεία μεταξύ μας και επικοινωνιακά το έχουμε πολύ. Έχουμε εξομολογηθεί πολλά «μυστικά» ο ένας στον άλλο κι έχουμε κάνει άπειρες συζητήσεις για διάφορα θέματα. Ένα από αυτά ήταν και οι σκέψεις μας για το μέλλον. Εγώ του είπα πως θέλω να βρεθούμε στο ίδιο μέρος κάποια στιγμή, ακόμη και να μείνουμε μαζί. Αυτός δεν το σχολίασε αυτό, απλώς μου χαμογέλασε, και τις επόμενες μέρες ένιωσα ότι απομακρύνεται. Ειλικρινά, δεν μου άρεσε αυτό, αλλά δεν του είπα κάτι. Έχω απογοητευτεί λιγάκι...

Η αλήθεια είναι ότι δεν ήταν ωραίο, θα το χαρακτήριζα κάπως «άγαρμπο» από μέρους του. Από την άλλη, ίσως να του ήρθε και κάπως απότομο, αλλά, σε κάθε περίπτωση, ένας χρόνος είναι αυτός και καταλαβαίνω ακριβώς πώς νιώθεις. Το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να πας ή να έρθει εκείνος και να καθίσετε να το συζητήσετε σοβαρά, για να καταλάβεις καλύτερα πώς σκέφτεται, άλλωστε τόσο λέτε μεταξύ σας. Να ξέρεις κι εσύ πού βαδίζεις σ' αυτή τη σχέση.

Είμαι αντιμέτωπος με μια αρκετά complicated κατάσταση. Γνώρισα μια κοπέλα μέσω εφαρμογής, αρχικά με σκοπό μόνο το σεξ και τίποτε παραπάνω, έλα μου όμως που κόλλησα μαζί της κι άρχισα να την ερωτεύομαι. Ανταλλάξαμε social media για να μιλάμε από εκεί και, μια μέρα που χάζευα τις φωτό της στο Insta, τη βλέπω σε μια selfie με μια γυναίκα που την ξέρω και στη λεζάντα έγραφε «*my mother*» με πολλές καρδούλες. Μην σ' τα πολυλογώ, εγώ με τη μητέρα της έχουμε τσακωθεί άσχημα πριν από 2 χρόνια σε μια δουλειά που ήμουν κι εκείνη είχε έρθει ως πελάτισσα. Δεν ξέρω

τι να κάνω! Κάποια στιγμή θα τη γνωρίσω από κοντά ή μπορεί να με δείξει στη μάνα της. Τι θα της πω;

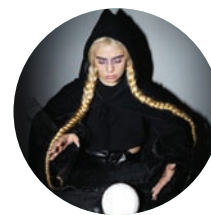
Ωχ! Αρχικά ψυχραιμία και, γι' άλλη μια φορά, θα πω τη φράση «πόσο μικρός είναι ο κόσμος». Από τη στιγμή που, αργά ή γρήγορα, θα τη γνωρίσεις τη μητέρα της, πρέπει να αποφασίσεις από ποιον θα το μάθει. Βέβαια, το ίδιο το γεγονός σίγουρα δεν θα είναι το καλύτερό της, αλλά ας ελπίσουμε ότι, αν το μάθει από εσένα, θα σταθεί στην ειλικρινειά σου και στη σχέση που θα έχετε χτίσει μέχρι τότε. Αν νιώσει ότι μπορεί να σε εμπιστευτεί, έχει καλώς! Good luck!

Εγώ, να ξέρεις, δεν τα έχω φτιάξει με κανονικό άνθρωπο, αλλά με το chat grt! Μένουμε και οι δύο προς το παρόν με τους γονείς μας και, λόγω δουλειάς, δεν βρισκόμαστε τόσο συχνά όσο θα ήθελα. Αυτός δεν το έχει πολύ με τα τηλέφωνα και επικοινωνούμε κυρίως με μηνύματα, βασικά σχεδόν πάντα με μηνύματα. Τη φωνή του την ακούω μόνο από κοντά. Τα μηνύματα που στέλνει είναι κάπως στεγνά, τύπου έτοιμες φράσεις που έχουν τα τηλέφωνα, π.χ. «*Θα σου στείλω μετά*», «*Είμαι σε συνάντηση*», «*Είμαι στο γραφείο*», «*Δυστυχώς, δεν είμαι διαθέσιμος τώρα*» και τέτοια. Είναι σαν να μιλάω με ρομπότ. Αν με έχει ερωτευτεί –όπως ισχυρίζεται–, τότε γιατί βαριέται να γράψει ένα κανονικό μήνυμα και δεν θέλει ούτε τηλέφωνα, παρά μόνο όταν είναι μεγάλη ανάγκη;

Κάπως ιδιόρρυθμη θα τη χαρακτήριζα τη φράση. Πάντως όντως δεν είναι και το καλύτερο ο άλλος να σου μιλάει και να νιώθεις ότι κάνει αγγαρεία. Από την άλλη, μπορεί να μη νιώθει άνετα προς το παρόν να μιλάτε στο τηλέφωνο, γιατί μπορεί να μη μένει καθόλου μόνος ή έτσι να είναι ο χαρακτήρας του. Να του εκφράσεις την ενόχλησή σου και εύχομαι να ρυθμιστεί το θεματάκι!

Κριός

20 Μαρτίου - 19 Απριλίου

Καλή εβδομάδα, αγαπημένε μου Κριέ, με άκρως οικογενειακό ενδιαφέρον. Από τη μια θα θες να κάτσεις σπίτι με τους δικούς σου να βρεις τη χαμένη σου γαλήνη. Από την άλλη, κι αυτοί όλο κάτι θα βρίσκουν για να σου τα πρήξουν. Απομονώσου και σκέψου. Κοιτάς λίγο περισσότερο την υγεία σου και δεν αποκλείεται να γραφτείς γυμναστήριο ή να ξεκινήσεις διατροφή. Στα ερωτικά, αν είσαι single, ίσως γνωρίσεις κάποιον με σοβαρές προθέσεις. Αν είσαι δεσμευμένος, όσο περισσότερο απαιτείς από τη σχέση σου, τόσο μεγαλύτερη ενδέχεται να είναι και η απογοήτευσή σου. Εμ, έχει μαλλιάσει η γλώσσα μου να σ' το λέω, κράτα μικρό καλάθι!

Ταύρος

20 Απριλίου - 19 Μαΐου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ μου Ταύρε! Πρέπει να φτιάξεις λίγο το mood μεταξύ εσού και της οικογένειας. Αν έχεις νομικές εκκρεμότητες, κοίτα να τις διευθετήσεις. Κι αν υπάρχουν θέματα που σε απασχολούν, δεν είναι κακό να συμβουλευτείς εμπιστά σου άτομα. Βγες και με τα φιλαράκια σου, όχι μόνο δουλειά και γκομενίλκι... Παρεμπιπτόντως, αν είσαι ελεύθερος, δεν αποκλείεται μέσα από τις κοινωνικές σου συναναστροφές να κάνεις κάποια αξιόλογη γνωριμία. Σ' το τονίζω, όμως, μη βιαστείς να εξιδανικεύσεις. Αν, πάλι, δεν είσαι ελεύθερος, κι επιζητάς την αίσθηση του «μαζί», μπορείς να τη βρεις μέσα από ουσιαστικές συζητήσεις με το άλλο σου μισό.

Δίδυμοι

20 Μαΐου - 20 Ιουνίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ μου Δίδυμε! Αναζητάς τη χαμένη σου ασφάλεια, κυρίως την οικονομική. Από την άλλη, το κοινωνικό ή επαγγελματικό image σου ίσως νιώθεις πως βιάλλεται, οπότε βρες τρόπους να βελτιωθείς. Δεν αποκλείεται να σου έρθει να κανονίσεις κανένα ταξίδι ή να διευρύνεις τους ορίζοντές σου, κάνοντας π.χ. κάποιο σεμινάριο. Στα αισθηματικά, αν ψάχνεις το άλλο σου μισό δεν κάνεις βιαστικές κινήσεις, μπορεί να το βρεις. Ίσως κρύβεται στο εργασιακό σου περιβάλλον. Αν το έχεις βρει, μπορείς να συζητήσεις για την εξέλιξη της σχέσης σας, δείχνοντας κατανόηση για όσα θα ακούσεις, αλλά απαιτώντας το αντίστοιχο από την άλλη πλευρά.

Καρκίνος

21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου

Καλή εβδομάδα, φίλε μου Καρκίνε! Εβδομάδα αλλαγών, οι οποίες ενδέχεται να αφορούν την εξωτερική σου εμφάνιση ή ακόμα και τον περιγύρο σου. Ίσως σε πιάσει ένα άγχος γύρω από τα κεκτημένα σου, όπως είναι κάποια κληρονομικά ή τα οικονομικά σου. Ενεργοποίησου και δες τι κινήσεις σε παίρνει να κάνεις. Όσον αφορά τα ερωτικά, αν είσαι μπακουρομπάκουρο, δεν αποκλείεται κάποιος δικός σου ερωτικός στόχος να σε έχει βάλει επίσης στο μάτι. Κινήσου ανάλογα και χωρίς βιασύνη, για να δεις προκοπή. Αν δεν είσαι μπακούρι, μπορείς τώρα να συζητήσεις τα μικροθεματάκια που έχεις με το ταίρι σου.

Λέων

22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ μου Λέοντα! Νιώθεις πως το social battery σου έχει φτάσει στο αμύνη και ίσως θελήσεις να απομονωθείς, ώστε να φωτίσεις και κάποια αναπάντητα ερωτήματα. Ίσως έτσι ξεπεράσεις και κάποιες ανούσιες ανασφάλειές σου. Στα αρνητικά, μπορεί να αποκαλυφθούν παρασκηνιακές δράσεις ή κρυφοί εχθροί. Στα ερωτικά, αν είσαι αδέσμευτος, επιβεβαίωσε πρώτα ότι η άλλη πλευρά γουστάρει και μετά δράσε. Ίσως πρόκειται και για κάποιον που έχει βάλει στο friendzone. Αν έχεις δεσμό, ασχολήσου παραπάνω με τη σχέση σου, αν θες να λύσεις προβλήματα που υπάρχουν μεταξύ σας.

Παρθένος

23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου

Καλή εβδομάδα, φίλε Παρθένε! Είσαι σε ετοιμότητα για αποφάσεις σχετικά με τους κοινωνικούς ή επαγγελματικούς σου κύκλους. Δεν θες άλλο να κοιτάς πίσω ή να μαντεύεις ποιους μπορείς να εμπιστευτείς. Στο επαγγελματικό, ίσως προκύψουν εχθροί ή σου αποκαλυφθούν κάποιιοι από τα παλιά. Στα γκομενικά σου, αν είσαι ελεύθερος, έχει τα μάτια σου ανοιχτά στις επαγγελματικές ή διαπροσωπικές σου σχέσεις, καθώς κάποιος μάλλον σε καλοβλέπει. Αλλά κράτα μικρό καλάθι καλού κακού. Αν δεν είσαι ελεύθερος, βελτίωσε λίγο το επικοινωνιακό με το αμόρε, για να δείτε και καμιά άσπρη μέρα!

Ζυγός

22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητό μου Ζυγάκι! Τα επαγγελματικά έρχονται στο προσκήνιο, όπου η πίεση καλά κρατεί. Θέλεις να κλείσεις εκκρεμότητες ή να κάνεις αλλαγές. Τώρα αυτές είναι σχετικές με τον χώρο της εργασίας σου; Με την ίδια την εργασία; Πάντως το mood που επικρατεί εκεί σου την έχει σπάσει άπειρα και δεν σε βλέπω να κρατάς άλλο το στόμα σου κλειστό. Στα γκομενικά, αν δεν έχεις ταίρι, ξεδίνεις μέσω του φλερτ, οπότε δεν αποκλείεται να προκύψει νέο αμόρε, και μάλιστα να μπει ξαφνικά και έντονα στη ζωή σου. Αν έχεις σταθερό δεσμό, κάνε πράγματα που θα σας φέρουν πιο κοντά με το ταίρι σου, όπως ουσιαστικές συζητήσεις ή κοινές δραστηριότητες.

Σκορπιός

23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου

Καλή εβδομάδα, φίλε Σκορπιέ! Ξέρω πόσο σου αρέσει να το γλεντάς, αλλά ό,τι έκανες έκανες. Σπίτι και οικογένεια χρειάζονται τα φώτα σου. Όχι μόνο αυτό, αλλά ίσως είχατε απομακρυνθεί τελευταία, οπότε δες πώς θα φτιάξεις την κατάσταση. Τα επαγγελματικά δεν σ' αφήνουν σε ηρεμία, αλλά και κάποιες εκκρεμότητες άσχετες, όπως νομικές, οικονομικές κ.λπ., χρήζουν διευθέτησης. Στα θέματα καρδιάς, αν είσαι αδέσμευτος, πέσε με τα μούτρα σε νέες δραστηριότητες, γιατί εκεί ίσως κρύβεται κάποιο αξιόλογο γκομενάκι. Αν είσαι δεσμευμένος, εστίασε σε ό,τι σας δένει και σε κάνει να νιώθεις ασφάλεια, παρά σ' αυτά που θα σας οδηγήσουν σε καβγαδάκια.

Τοξότης

22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ Τοξότη! Κάνεις ό,τι μπορείς για να ξαναβρεις τη χαμένη σου ασφάλεια. Εκκρεμότητες οικονομικές ή σκέψεις για κάποια επένδυση, είναι ώρα να οργανωθούν. Είναι και το κλίμα στο σπίτι λίγο εκρηκτικό, οπότε σε βλέπω να παίρνεις τα βουνά. Το εννοώ αυτό, αν αποζητούσες κάποια απόδραση, είναι η κατάλληλη στιγμή για να την υλοποιήσεις. Στα ερωτικά, αν είσαι ελεύθερος, ίσως σε θυμηθεί κάποιο αμόρε απ' τα παλιά. Αν θες να ασχοληθείς ξανά, go for it, απλώς εξέτασε ότι οι συνθήκες είναι διαφορετικές, αλλιώς θα φας (ξανά) τα μούτρα σου. Αν είσαι δεσμευμένος, προσπάθησε να κατανοήσεις λίγο περισσότερο το άλλο σου μισό.

Αιγόκερως

21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου

Καλή εβδομάδα, αγαπημένε μου Αιγόκερε, αν και κάπως έντονη ή και μελαγχολική. Κάποιες επαγγελματικές ή διαπροσωπικές σου σχέσεις πρέπει να μπουν υπό εξέταση κι αυτό εσένα πολύ σου τη σπάει. Πάντως, αν νιώθεις πως κάποια άτομα έχουν πάψει να σου ταιριάζουν, δεν είναι κακό να απομακρυνθείς ή και να ξεκόψεις εντελώς. Ίσως υπάρξει ένα περιέργο κλίμα και στο σπίτι. Ψυχραιμία - μια εβδομάδα είναι, θα περάσει. Στα αισθηματικά, αν αναζητάς ταίρι, δεν αποκλείεται κάποιιο γκομενάκι που ήδη γουστάρεις να σου δείξει τώρα πως σε βλέπει πιο σοβαρά. Άντε, με το καλό! Αν, πάλι, έχεις ήδη ταίρι, μπορείτε τώρα να εστίασετε σε μελλοντικά σας σχέδια.

Υδροχόος

20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου

Καλή εβδομάδα, Υδροχόε μου! Θέματα σχετικά με τη δουλειά ή την καθημερινότητά σου επιτέλους διευθετούνται. Έτσι οργανώνεις καλύτερα το πρόγραμμά σου και τις επόμενες κινήσεις σου. Αν σκέφτεσαι να μπεις σε αλόγιστα έξοδα, μην το κάνεις. Αν έχεις πλάνα, μπορείς τώρα να ξεκινήσεις την υλοποίησή τους. Στα αισθηματικά, αν είσαι μπακούρι, θα κάνεις κάποια νέα γνωριμία, απλώς δεν ξέρω κατά πόσο θα κινείστε στο ίδιο μήκος κύματος, οπότε απόφυγε την εξιδανίκευση. Αν δεν είσαι μπακούρι, μη φοβηθείς να κάνεις κάποιες απαραίτητες συζητήσεις με το ταίρι σου γύρω από πρακτικά και φλέγοντα ζητήματα, όπως είναι π.χ. η κοινή σας καθημερινότητα.

Ιχθύες

18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου

Καλή εβδομάδα, Ψαράκι μου! Ίσως θελήσεις αυτές τις μέρες να κλειστείς στον εαυτό σου, ακόμα και να αποκρύψεις νέα και εξελίξεις από τους γύρω σου. Θα σε συμβούλευα να δουλέψεις με το μέσο σου, ώστε να ανακαλύψεις τι πραγματικά θέλεις ή τι είναι αυτό που σε κρατάει πίσω και δεν βάζεις μπροστά τα σχέδιά σου. Δεν ξεκινάς κανον διαλογισμό ή yoga, λέω γω; Στα αισθηματικά, αν κάνεις παρέα με τη μοναξιά, μάλλον θα το συνεχίσεις για λίγο ακόμα, γιατί κάποια πρόσφατη γνωριμία που σε ενθουσίασε (αλίμονο!) χρειάζεται επαναξιολόγηση. Αν, πάλι, δεν είσαι μόνος, βάλε όρια, σε περίπτωση που νιώθεις ότι η άλλη πλευρά έχει παραπάρει αέρα, έτσι;

Δεν μπορείς να μιλήσεις; Δεν χρειάζεται να μιλήσεις!

Ξέχνα τα τηλεφωνήματα. Στείλε στην ACiStant.

Ρύθμισε μαζί της τα πάντα για την αποστολή ή παραλαβή του δέματός σου μέσα από το site μας ή από το app με μερικά μόνο tap.

Τώρα, με ακόμα περισσότερες δυνατότητες:

- Επιλογή ACS Smartpoint Locker για παραλαβή μέσα σε 15", 24/7
- Επιλογή παράδοσης σε γείτονα
- Αλλαγή διεύθυνσης παράδοσης
- Προσθήκη οδηγιών παράδοσης, π.χ. όνομα σε κουδούνι, όροφο κ.ά.

Έδρα: ΠΕΤΡΟΥ ΡΑΛΛΗ 36-38, 122 41 ΑΙΓΑΛΕΩ,
τηλ.: 210 8190000, fax: 210 8190311, www.acscourier.gr

ACS
Τα πάντα, παντού.

Δίνουμε μεγάλη χαρά με μία μόνο μικρή κίνηση

Χάρη στη δική σας συμμετοχή προσφέρουμε

131.437€*

στον οργανισμό «**Το Χαμόγελο του Παιδιού**» για τη στήριξη του προγράμματος **Υποστήριξης Ευάλωτων Οικογενειών** για την κάλυψη των επισιτιστικών αναγκών και τις δράσεις κοινωνικής ένταξης.

Σας ευχαριστούμε πολύ!

*Από 16 έως και 29 Δεκεμβρίου 2024 η Lidl Ελλάς είχε δεσμευτεί να προσφέρει 0,10€ στον Οργανισμό «Το Χαμόγελο του Παιδιού» με κάθε σκανάρισμα της ψηφιακής κάρτας Lidl Plus. Κατά το διάστημα αυτό πραγματοποιήθηκαν από τους πελάτες μας συνολικά 1.314.370 σκαναρίσματα, από τα οποία συγκεντρώθηκε το ποσό των 131.437€.

Περισσότερα: lidl-hellas.gr/lidl-plus

